TÜRKİYE İÇİN

DEVRİM

"İDAREİ MASLAHATÇILAR ESASLI DEVRİM YAPAMAZ.. GAZİ MUSTAFA KEMAL

Haftalık Gazete
Sayı : 9 - 16 Aralık 1969 - 150 Kr.

Sahibi: Cemal Reşit Eyüboğlu — Genel Yayın Müdürü: Doğan Avcıoğlu — Yazı İşleri Müdürü : Uluç Gürkan

İdare Yeri: Adakale Sok. 28/4 Yenişehir — Ankara Telefon : 12 72 00

Abone : Yıllık 70 TL. Altı aylık 35 TL. Üç aylık 17,5 TL. dır. (Yurt dışı ve uçak için ayrıca posta ücreti alınır.) İlân: Santimi 40 TL.

Ankara'da Murat Matbaasında dizilip tertip edilmiş, Hürriyet Matbaasında basılmıştır.

HALK PARTİSİNDEKİ KAVGANIN BÜTÜN AYRINTILARIYLA İÇYÜZÜ

Parti Meclisindeki tartışmada Atatürk devrimleri eleştirildi

BU NE GÜZEL HAYAT!..

HASTAŞ'ın içyüzü

Geride bıraktığımız haftanın ortasında, Rüzgârlı Sokaktaki CHP Merkezinin en üst kattaki toplantı odasında İsmet Paşa asık bir suratla dinliyor ve yanı başında uzun saçları ve bıyığıyla dikkati çeken genç bir adam mikrofon önünde konuşuyordu :

— Paşam, Paşam... Genel Merkezde size, Erim'e ve Satır'a burada söylenmesi caiz olmayan, söylemekten tedirgâb edeceğim deyimlerle taarruz edildiğini bilmezsiniz ama bunlar gerçektir.

(Sonu Sa. 7 de)

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLÂTININ

ÖNEMLİ BİR RAPORU

*

Türkiyenin petrol politikasının çizilmesi yabancılara bırakıldı

(8. SAYFADA)

ASIL BÜYÜK GÜBRE YOLSUZLUĞU

Akdenizin mavi sularına gömülen 15 milyon lira !..

Değerli gazeteci arkadaşımız Yılmaz Çetiner, Milliyet'te, Gübre Fabrikaları T.A.Ş.'nin Ürdün'den yüksek fiyatla yapacağı fosfat taşı ithalâtının eski Maliye Bakanı Bilgehan ile eski Sanayi Bakanı Mehmet Turgut tarafından nasıl önlendiğinin hikâyesini yazdı. Bu, ilgililerin dikkatiyle teşebbüs hâlinde kalan, fiiliyata geçmemiş bir yolsuzluğun hikâyesidir. Asıl yolsuzluk, Mehmet Turgut'un uyarılmasına rağmen, Tunus'tan yapılan 50 bin tonluk fosfat taşı ithali dolayısiyle gerçekleştirilmiştir. Hikâyenin özeti şöyledir :

(Sonu S. 8 de)

HASTAŞ OLAYI

doğan avcıoğlu

Kapitalizmin ilk gelişme döneminde, Batıda sık sık patlak veren mali skandallar, yüzyıl kadar bir gecikmeyle, Türkiye'de de kendini göstermeye başladı. Menderes günlerinde, basında çıkan büyük reklâmlar süreşinde, İstanbul'da dağlar, taşlar, bataklıklar parsellenip Anadolu'daki vatandaşa satılmıştı. Dolandırıcılık çok geçmeden anlaşıldı, fakat küçük tasarruf sahiplerinin paraları uçup gitti. Bunu banka iflâsları izledi. Menderes'in «görülmemiş kalkınma» günlerinde yerden mantar gibi biten bankalar, 27 Mayıs'la birlikte kapılarını kapamak zorunda kaldılar. Yüzmilyonlarca lira böylece dolandırılmış oldu. Banka furyasından sonra, 1961'den itibaren bir sermaye piyasası kurma ve halkın tasarruflarını kapitalistlerimize aktarma kampanyası hız kazandı. Ne var ki, bankacılardan geldiği söylenen engellerle, sermaye piyasası ve «halka açık» şirketler le ilgili tasarı, bir türlü kanunlaştırılamadı. Ama işbilir kapitalistler, kanunun çıkmasını beklemeden, halkın küçük tasarruflarını toplamaya koyuldular.

İş çevrelerimizin «halk kapitalizmi» kurma propagandasının yanı sıra, ortanın solundaki CHP'nin «devlet sektörü ile özel sektörün karşısında bir halk sektörü» yaratma edebiyatı, halkın küçük tasarruflarını değerlendirme kampanyasını kolaylaştırdı. Ecevit, «Ortanın Solu» kitabında, «Çalışanlar, kendi tasarruflarıyla, toplu yatırımlara yönelmeli ve bu yatırımlarla kurulacak halk teşebbüsleri, özel kesimin hâkim unsuru olmalıdır» demekteydi. Bu görüşe uygun biçimde Ecevit, Çalışma Bakanlığı güneşinde «halk teşebbüsü» denilen Türksan'ı desteklemişti. Daha sonra, ortanın solu ekibinin ön plandaki politikacılarından Suphi Baykam, ortanın solu fikriyatını hayata geçirmek ve bir «halk devrimi» yapmak gerekçesiyle, politikadan ayrılarak «Halk Sektörü Türk Anonim Şirketleri»ni kurdu. Baykam, ortaçağda papazların cennetteki arsalarını tapularını satmalarını hatırlatır biçimde, halka cennet vaadeden yoğun bir reklâm kampanyasıyla, halktan yüz milyonun üstünde para topladı, milyar toplama çabalarına girişti. Bir türlü hükümiyle de, Baykam, halkın yüz milyonları üzerinde tek başına diktatörlüğünü sağladı. Halk şirketleri, Baykam şirketleri oldu.

Vehbi Koç da şirketlerinin tek diktatörüdür, ama bu, kaynağını Koç'a ait sermaye çoğunluğundan alan bir diktatörlüktür. Baykam ise, halkın parasıyla yürütülen bir basın kampanyası süreşinde hiç sermayesiz, halkın yüz milyonu üzerinde diktatörlüğünü ilân etmiştir. Halk sektörü, romantik solcuların hayal ettikleri üzere, demokrasi aracı değil, kapitalizmi güçlendirme ve kapitalist diktatörlükler kurma aracı olmuştur. Halk şirketi denilen öteki kuruluşlarda da durum pek farklı değildir.

HÜKÜMETİN SORUMLULUĞU

Hükümet bu kapitalist yağmaya seyirci kalmıştır : Bir adam ortaya çıkmış, gerçeğe aykırı basın reklâmlarıyla halkı iğfal ederek, 150 milyon lira toplamıştır. Bu para batarsa, halkın hiçbir teminatı yoktur. Ticaret Kanununun yetersiz hükümleri dahi, halktan para toplayan şirketlerin, hesap durumlarını tam bir açıklıkla ortaya koymalarını ve her türlü aldatıcı beyandan kaçınmalarını şart koşmaktadır. Hastaş'ın ise hesap durumu bir sırdır. Uzmanlar, Hastaş şirketlerinin, kimsenin bilmediği konsolide bilançosunun mutlaka zarar göstermesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Demek ki Hastaş, büyük kâr iddiaları ve cennet vaadleriyle, Ticaret Kanununa aykırı bir tutum içindedir. Nitekim eski Ticaret Bakanı Ahmet Türkel, Hastaş sermayesinin 100 milyon liraya çıkarılması konusunda, «Ben şahsen uygun görmedim» demektedir. Ama Ticaret Bakanlığı bu müsaadeyi vermiştir. Şimdi de Hastaş, ciddi bir hazırlığa dayanmadan, aldatıcı vaadlerle, bir mesken sahibi ol

(Sonu Sa. 7 de)

Birkaç ay kadar önce , Doğan Avcıoğlu, Hastaş'ın tek kralı Suphi Baykam ile uzun bir konuşma yapıyordu. Avcıoğlu'nun basit bir sorusu vardı :

—Halktan 130 milyon lira civarında bir para topladınız. Bunun dörtte birini peşin aldınız. Bu para ile ne yapacaksınız? Bunu önceden kararlaştırmış olup bütün hazırlıklarınızı çoktan tamamlamış bulunmanız gerekir. Hal ka açık şirketin herşeyi açıktır. Söyleyin bakalım?

Ne var ki, Avcıoğlu'nun Baykam'a tekrar tekrar yöneltiği bu soru cevapsız kaldı. Baykam, uzun uzun piyasayı tutmuş kodamanların — bir somut örnek göstermeksizin — sabotajlarını anlattı, bankaları yerdi. Başka ları ortanın solu edebiyatı yaparken, kendisinin ortanın solunu gerçekleştirdiğini devlet sektörü ve özel sektörün yanı sıra üçüncü bir halk sektörü kurduğunu, bir halk devrimi yaptığını öteki azgelişmiş ülkelere bir kalkınma modeli

(Sonu S. 3'de)

BİR BELGE

Süleymancılar»ın Bildirisi

Şeriatçı akımın iki düşman kardeşlerinden «Nurcular» İmam Hatip Okullarında, «Süleymancılar» ise Kur'an kurslarında egemendirler.

Süleymancılık, bir zamanlar kömür ticareti yapıp bir hayli para kazandıktan sonra işi vaizliğe döken Silistreli

(Sonu Sa. 7 de)

İNANACAĞIMIZ ESASLAR

DİKKATLE OKUNMALI VE TATBİK EDİLMELİ

1 — Süleyman Efendi Hazretleri Ali-i Resûldür. 2. Efendi Hazretleri gelip geçmiş bütün evliyaların en efdali ve sonun

(Sonu Sa. 7 de)

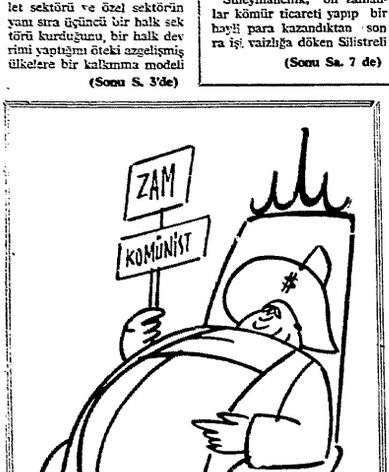

— Biz bu iki kelimeyle koskoca devleti yönetiyoruz

Nato üyeleri Türkiye'ye baskı yapıyor !

Arap ülkelerine satılan Sovyet yapısı Mig uçaklarının Çekoslavakya'dan kalkarak Türkiye'den geçişine izin verilmesi, NATO üyeleri üzerinde nüfuzlu İsrail'in baskısı yüzünden Demirel hükümetini güç durumda bırakmışa benzemektedir

Bu konuda bir yazılı soru önergesi veren Nato uzmanı milletvekili Sezai Orkunt'un belirttiği üzere, Nato tanıtılmalarımız açısından bu uçakların Türkiye'den geçmesinde ve ikmal yapmasında kim senin bize söyleyebileceği bir şey yoktur. Ne var ki, Nato üyelerinden gelen baskı üzerine, Türkiye biraz gerilemiştir 3 Aralık tarihli Tercüman' da Prof. Şükrü Baban'ın İsrail Radyosu'na atfen yazdığına göre, **«Türkiye, Avrupa'daki komünist ülkelerden Arap devletlerine silâh taşıyan uçaklara göklerinden geçmeyi yasaklamıştır.»** Yalnız Sovyet uçakları bu yasağın dışında bırakılmıştır, Prof. Baban, yazısına şöyle

(Sonu S. 7'de)

POLİTİKA KULİSİ

ECEVİT'İN ARINMIŞ İHTİLÂLCİLERİİ.

Ecevit, Parti Meclisinde, **«Ben hayatımda ihtilâlden gelen iki asker tanıyorum ki ihtilâlden arınmıştır. İhtilâlden demokrasiye 180 derecelik dönüşüm yapmıştır, artık sola bu idealden ayrılmayacaktır. Bunlardan biri İsmet İnönü, öteki de Mustafa Ok'tur.»**

CHP'de daha birçok ihtilâlden gelme asker vardı, anlaşılan Ecevit, onları arınmamış ihtilâlci saymaktaydı. İhtilâlcilikten arınmışlık belki de 180 derecelik bir dönüşüm yaparak devrimcilikten istifa anlamına gelmekteydi.

İSMET PAŞA CUNTASI

Parti Meclisi tartışmalarında, eski CHP Genel Sekreter Yardımcısı, Paşa,ya da onaylatarak, İnönü'nün bir sırrını açıkladı. Böylece anlaşıldı ki, 1965 seçimlerinden sonra evlerde gizli toplantılar yapılıyordu. Toplantılara beni de çağırıyorlardı. Merkez Yönetim Kurulu üyesi idim. Durumu Paşa'ya açtım:

— Paşam, ben bu hareketi desteklemek istiyorum, ama Merkez Yönetim Kurulu üyesi olarak stattim, toplantı

(Sonu S. 3'de)

YANKI

Gece vergisi, gündüz vergisi,
Ovalara dağlara çıkma vergisi.
Böylesine boğulursa toplum,
Yaşamayı diler olmaz.

Iğdır kereliklerinden
Edirne köylerine dek,
Geleceği karanlıksa göz göz,
Yurdun yüzü güler olmaz.

Boyunduruğa benzer kötü yasalar
Ne yana dönse kişi
Daralır o yandan,
Yeryüzünde ayağını basacak yer olmaz.

Bir vergi, bir vergi daha,
Aç mısın açlığına vergi
Çıplak mısın çıplaklığına vergi,
Hayır, Efendiler olmaz.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

ADAM YEME SANATI

İlhan Selçuk

Halk Partisinin pek meşhur 18'inci Kurultay'ını hatırlıyorum. Ortanın solu hareketinin ilk meydan muharebesini verdiği kurultaydı o... Çeşitli çevrelerde çeşitli yorumlar dolaşıyordu. İki kanat belirgindi partide: Emperyalizmin işbirlikçileri rolünü benimsemiş Feyzioğlu ekibi... ve ortanın solu savaşını vermeye kararlı Bülent Ecevit ekibi...

Gerçekte buna Ecevit Ekibi denemezdi. Çünkü Bülent Ecevit'in kendisi istememişti liderliği... Herkesin beğendiği tevazuu içinde kalıp bir nefer gibi çalışmayı seçmişti. Ne var ki Ecevit'in değerlerine inanan arkadaşları :

—Başımıza geç... diye zorladılar.

18'inci Kurultay'ın başlangıcında parti - içi ve parti - dışı çevreler kararsız idiler. Bu alanda kırk yıllık bilgiç geçinenler, pek şans tanımuyorlardı Ecevit'e... Feyzioğlu kürsüye çıkar birşeyler söyler, Ecevit kürsüye çıkar birşeyler söyler... sonra İsmet Paşa çıkar son sözü söyler... İki tarafı birleştirir, dengeyi sağlar, durumu idare eder... ve kurultay :

— İşimiz tamam, Paşa'ya selâm... diye noktalanırdı.

Ne var ki düştünüldüğü gibi yürümedi işler...

Bülent Ecevit bir yıldız gibi parlamıştı. Ortanın solu hareketinin heyecanı silkelemişti Halk Partisini.o Paşa, ne kadar ağırdan alırsa alsın, bir rüzgâr esiyordu ortalıkta... Bülent Ecevit'in adı daha sonraki günlerde bir umut yalazı gibi dalgalandı. Şimdiye kadar alışılmamış tipte bir politikacı idi. Namuslu, mücadeleci, aydın, efendi, gılıgısız bir adamdı.

Güngörmüş ve sabırlı kişiler, feleğin çemberinden kırık kere geçmiş tecrübeliler ise olan bitenlere karşı ihtiyatlı idiler :

— Hele durun bakalım, diyorlardı, Paşa'nın böyle şeylere tahammülü yoktur, Ecevit'i nasıl yiyecek görürsünüz!

Aradan epey zaman geçti,

Bir gün baktık ki Ecevit kendisine güç veren arkadaşlarından kopuvermiş...

Bir gün Sadun Tanju'yu kovdular Ulus'tan... Sadun namuslu bir yazardı; onu «aşırı solcu» damgasını yakıştırdılar. Bülent Ecevit'in mührü vardı Sadun'u Ulus'tan kovan mektubun üstünde..

Bir gün Selâhattin H. Esatoğlu, Ulus'taki köşesinden uzaklaştı. Oysa heyecanlı ve tâvizsiz yazılarıyla parti teşkilâtında ün yapmış sevgilimiz Kolcu kuvvetli ve yolu doğruydu. Ne var ki Paşa'nın yakınlarının yıldırımlarını çekmişti: Ecevit de hareayvermişti Esatoğlu'nu...

Bir gün Bayar ile kolkola gördük İsmet Paşa'yı... Demokratların «ffi savaşında memleketin devrimci çevrelerine karşı cephe almıştı. Bületn Ecevit yanında idi İsmet Paşa'nın... Ve İsmet Paşa ile birlikte aldıkları gizli kararı eleştiren aydın çevrelere ateş püskürüyordu Ecevit...

Bir gün seçim listelerinde iki oyunlar döküldü ortaya... Baktık ki Ecevit, bu oyunların içine itilmiştir...

Ve bir gün «Mülkiye cuntası» ile «İsmet Paşa» arasın da yalnız kaldı Ecevit...

Şimdi aydınlara öfkeli, arkadaşlarına kırgın, İsmet İnönü'ye boynu eğik ve yarattığı umutları çiğneye çiğneye politikada yürümek isteyen bir Ecevit var karşımızda...

İsmet Paşa, İsmet Paşadır. Sağa gider, sola gider, ileri gider, geri gider... İcabı hâle göre, denge hesaplarına göre, ne istersa yapar Ama Paşa'nın kırk yıllık kişiliği budur: Eski usûl politika hamurunu yuğurur. Partisinde kendi dışında kuvvet istemez. Kim ki kuvvet olmak istidadında ortaya çıkar, rahatsız olur Paşa... Parti içinde çeşitli hizipler ve kuvvet grupları olacak, Paşa da bunlarla satranç oynıyacaktır.

Ecevit, İsmet Paşa'nın oynıyacağı bir satranç taşı halîne getirmiyecekti kendisini...

Ecevit'i bugünkü duruma getiren «Paşa'ya evet» politikasıdır. İsmet Paşa Ecevit'i adım adım sürükledi bugün kü noktaya...

Ama Halk Partisi bundan ne kazanmıştır?

Hiç!...

İsmet Paşa'nın kişiliği, kişileri yiyerek besleniyor. Adam yeme sanatının ustasıdır İsmet İnönü... Ne var ki adam yiye yiye bugün vardığı noktada işte memleketin hali...

Ve işte Halk Partisinin hali ...

PARLAMENTOCULUK TARTIŞMALARI

Kalkınma yolundaki ülkelerde

LİBERAL OLMIYAN DEMOKRASİ

PROF. C. B. MACPHERSON'UN «ÜÇ ÇEŞİT DEMOKRASİ» ADLI KİTABINDAN «KALKINMA YOLUNDAKİ ÜLKELERE UYGUN DÜŞEN DEMOKRASİ TİPİ» BÖLÜMÜNÜN ÖZETİNİ, YAYINLIYORUZ

Ulusal kurtuluş devrimleri, işi bir gelecek hayali ile geniş kitlelerin desteğini kazanabilen liderlerin yönetiminde oluşmuş ve örgütlenmiş halk hareketleridir. Bu hayal, kısmen de olsa, bir demokrasi hayali idi.

Bu demokrasi hiçbir marksist ve liberal demokrasi silerden farklıdır. Bu bir demokrasi yeni olmakla birlikte, aslında öteki lerden eski dir. Çünkü Marx'tan ve liberal devletten önceki dönemdeki demokrasi fikrine davanmış gözükmektedir. Bu demokrasi fikri, mazlum halkın mazlum halk için yönetimi demektir ve azgelişmiş ülkelerin emperyalist hegemon yasından kurtulma çabaları sırasında oluşmuştur.

Yeni liderlerin çoğunluğu Batı'da ya da Batı geleneklerı içinde yetişmişlerdir. Normal olarak bu liderler, hoca ral teoriyi de, marksist teoriyi de incelemişlerdir ve kendi ülkelerinde uygulanabilecek teorileri de bunlara dayanarak seçmişlerdir.

BİREYCİLİK VE EŞİTLİK.

Bu ülkeler herşeyden önce, liberal demokrasinin en karakteristik çizgilerini reddetmişlerdir. Demokrasi anayışları liberal bireyci değildir. Bunun yadırgamacak bir yanı yok. Asıl aksini yadırgamak gerekir. Çünkü liberal fikirlerin ve liberal devletin geliştiği rekabet toplumu onlar için doğal sayılamazdı. Rekabet toplumu hakkında bildikleri, onlara dışarıdan ve yukarıdan empoze edilmişti. Bu ülkelerin kültürleri, rekabet yönünde gelişmiş değildi. Toplum içinde eşitlik, bireyci özgürlükten daha sık sek değerlendirilmekteydi.

Tıpkı ekonomik rekabet gibi, politik rekabet de bu toplumlar açısından doğal sa yılamaz. Bu nedenle de rekabet hâlinde bir siyasi parti ler sistemi için ortam yok gibidir.

BAĞIMSIZLIK VE TEK PARTİ.

Bu ülkelerde bir piyasa toplumu ya da liberal devlet için geleneksel bir temel olmadığı gibi, gerek bağımsızlık savaşları sırasında ve gerekse bağımsızlık kazandıktan sonra, liberal gelişmeyi teşvik edecek ortam yoktu. Aksine, bağımsızlık savaşlarının gerekleri, doğal olarak bir parti yada kitle hareketi etrafında toplanmayı gerektiriyordu.

Eğer amaç, sadece bağımsızlığı kazanmak olmayıp ülkenin modernleştirilmesi ve tegrasyonu ise kapsıyorsa, tek parti sistemi aşağı yukarı biçimiş kaftandır. İnsanca yaşama amacı dışında, özellikle kazanılmış bağımsızlığı koruyabilmek için de kalkınma milerini modernleştirmek ve prodüktiviteyi arttırmak zorunda oldukları açıktır. Bu çok güç bir işti ve kuvvetli bir siyasal yönetimi gerektirmektedir.

Öte yandan, böyle bir devlet, yeniden yabancı egemenliği altına girme rizikosunu göze almak istemiyorsa, kalkınma çabalarını hızla sürdürmek zorundadır. Yeni sömürgeciliğin pençesine düşme korkusu, sürekli olarak gözler önündedir. Muhaleteiş yabancıların hizmetine girmesi mümkündür.

SERMAYE BIRIKIMI VE ULUSAL BİLİNÇ

Ulusal kurtuluş devrimlerinde, Batı'nın liberal devrimlerinde bulunmayan iki önemli özellik vardır: Birinci özellik, ekonomik kalkınma için buyuk sermaye birikiminin eksikliğidir. Klasik liberal devrimlerde sermaye, kapitalist işletme ve kabiliyetli bir mütesebbis sınıf memleket mevcut olup işe koyulmaya hazır ve istekliydi. Şimdiki devrimlerde bütün bunlar yoktur. Sermayenin zor şartlarda biriktirilmesi gerekli dir.

İkinci özellik, bölgesel bağlılıkların yerine, ulusal bağlılıklara geliştirilmesi gerekidir. Ulusal bilinçten yoksun bir topluluğu, ulusal bilince kavuşturma zorunluğu vardır. Bu da kuvvetli ideolojik bir yönetim altında kitle hareketini hizumlu kılar. Batı'da ise, klasik liberal devrimden öne, ulusal bilinç tesekkül etmişti.

Bütün bu nedenlerle, kalkınma yolundaki ülkelerde, liberal olmayan sistemlerin ağır basmasının yadırgamacak bir yanı yoktur.

ROUSSEAU DEMOKRASİSİ.

Bu rejimler liberal değildir, ama demokratik sayılabilirler. Bunlar liberalizm öncesi klasik demokrasi görüşünü benimsemişlerdir. Bu demokrasi doktrinini klasik anlamıyla Rousseau belirtmiştir ve kalkınma yolundaki ülkeler liderlerinin çeşitli teori k açıklamalarında Rousseau'nun sesi duyulmaktadır. Rousseau gibi onlar da, toplumsal düzensizlikleri, insanlığa yakışmayan yaşama biçimini ve özgürlüklerin yokluğunu, mevcut eşitsizliğe bağlamaktadırlar. İnsanların ancak ortak bir irademin etkisiyle tam bir özgürlüğe ve insanlığa kavuşabileceği kanısındadırlar. Hayvisel, özgürlük ve insanlığa, eşitlik kurulabildiği takdirde ulaşılabileceğine inanmaktadırlar.

Bu rejimlerin demokrasi görüşlerinin geniş ölçüde eşitlik ilkesine dayanan klasik demokrasi olduğunu kabul etmek uygundur.

TÜKETİCİLİK

Daha önemli nokta, kalkınma yolundaki rejimlerin, liberal demokrasiden onları ayıran yolda ısrar etmelerini gerektiren kuvvetlerin tesbiti dir. Liberal demokrasinin temelinde seçme özgürlüğü yatar. Liberal demokrasinin ilkesi, tüketici egemenliğidir. İstediğimiz şeyi oyunuzla satın alabiliriz. Kalkınma yolundaki bir ülke, tüketicinin bu çeşit siyasi egemenliğine dayanamaz. Çünkü arzedecek çok az siyasi metaa'ya sahiptir. Azgelişmiş bir ülke, bağımsız bir ülke olma ya karar verdiği anda, gelecekte seçeceği alanı çok daraltmış bir yola girmiş demektir. Eğer ulusal bağımsızlık korunmak istenivorsa, bu taktirde ülkenin ekonomik kalkınmasını zorlanmış bir temipada yürütebilmek için devletin kudretinden yararlanma zorunluğu vardır. Bu şık seçildikten sonra, liberal devleti belirleyen birçok küçük seçme olanaklarının yolu artık tıkanmıştır. Bu yeni devletlerin bir sürü alternatiflere dayanan politikalara tahammülü yoktur.

Biz, Batı'da hükümeti tüketimi maddesi sayıyoruz, eğer sa onlar hükümeti üretim aracı ve sermaye yatırımı sayımak zorundadırlar. Ve bütün sermaye mallarda olduğu gibi, hükümet de, tüketicilerin doğrudan doğruya değil, olsa olsa dolaylı ve uzak mesafelerden alacakları kararlarla denetlenebilir.

Ben Milletvekili iken...

Dişler gıcırdıyor, gıcırdıyordu...

Hükümet programının okunması, programın tartışılması, hükümetin güven oyu alması Onuncu Birleşim'e kadar sürdü. Ancak hatta daha Başkanlık Divanı kurulamamıştı. Birleşimleri Bozbeyli iki geçici katip ile yönetiyordu.

Yavaş yavaş alışıyorduk Meclis'e. İlk günlerde lokantaya, toplantı salonuna, hatta bazan hele'aya grup arkadaşlarıyla yanyana sat halinde gidip gelirken, ufaktan ufaktan Meclis içinde tek başımıza keşiflere çıkmıya başlamıştık ..

Birbirimizle yeni öğrendiğimiz yerleri haber veriyorduk :

— Kitaplığı gördün mü, çok guzel.

— Üst katta da sandviçle ayran satılıyor hiç çıktın mı?

Haydi gel dinleyici balkonlarına gidelim.

Yine de dört yılın sonunda Meclis'i doğru dürüst öğrenemeden ayrılırım milletvekilliğimden. Bazan çıkış kapısını bulamadığım yerlere düştüğüm oluyor, odacılara enayi demesinler diye kendimle alay eden bir sunî gülücükle :

— Yahu neredeydi buranın kapısı hâlâ öğrenemedik biradet, diyordum.

Odacılar gülücüğe asla cevap vermiyen bir saygılı ciddiyetle :

— Şuradan sağa sapın, orudan sola sapın diyorlardı.

Esaslı şekilde bildiğim yerler Grup odası, toplantı salonunun muhalefet kulisine açılan kapıları, lokanta, kütüphane alt kattaki vestiyerlerle berber ve vezne idi.

Bir defa Meclis Başkanı Bozbeyli odasına davet etmiş, ancak polis yedeğinde bulabilmiştim odasını...

Bazı arkadaşlar :

— Üst kattta hanyolu odalar varmış, hiç gördün mü diyorlardı ?

— Nerden bilsyim biradet, diyordum.

Arada sırada bir ziyaretçiyi dinleyici balkonuna götürmek gerekirse yolları karıştırmamayım diye mühmandarlığı odacılara havale ediyordum :

— Kardeş şu bizim arkadaşı götürüver dinleyiciler kısmına, diyordum.

Büyük Meclis binasının birinci kapısının karşısında bir bina daha vardı. Birinci kapının az ötesinden köprü gibi bir koridor uzanırdı o binaya. Kapıdan girerken akım hep o köprüye takılır, kapısının nerde o'duğunu bilemezdim. Arkadaşlara :

— Sen geçtin mi ordan, diye sorardım.

— Bir kere geçtim, yahut, hiç geçmedim derlerdi.

Sonuna kadar ne kapısını buldum, ne de geçtim o köprülü koridordan...

Hiç bilmediğim yerlerden biri de A.P. kulisiydi. Toplantı salonunun o tarafa açılan kapılarından bir kere olsun ne girdim, ne de çıktım...

Beni gördükçe bakışları o kadar dikleşirdi ki mübareklerin ayaklarını kendiliğinden oralara gitmezdi... Bana karşı kıran kırana tam bir düşmanlık havası tüterdi hepsinde. Asansörde yahut lokantaya giden koridorda karşılaştığım vakit nezeketen selâm vereyim mi, vermiyeyim mi diye düşünürdüm. Once birkaç defa denedim. Selâm verirsem başlarını çevirip selâmını almamaktan efelik duyar gibi bir halleri vardı. Besbelli ki aralarında :

— Keratayı görür görmez başımı çevirdim diye bunu okkalı küfürlerle anlatıyor, bundan bir tuhaf övünme payı çıkarıyorlardı kendilerine.

Bu bağnazlığa öylesine alışmıştım ki aralarından medenice olanlar kokteylerde yanıma gelip elimi sıktıkları pohpohlayıcı sözler söylediklerı zaman bayağı şaşırıyordum.

Sade A.P. de değil öteki partilerin hatte C.H.P.'nın içinde bile bu haçlı seferi birliğine katılanlar vardı.

Bölükbaşı kendi grubuna bizlerle konuşmayı yasak etmiş gibiydi.

Nihad Erum'le Meclis'te ilk defa karşılaşınca sarılıp öpüştüğümüzü gören Feruduh Cemal Erkin, Erum'e gidip :

— Yahu nasıl sarmaş dolaş kucaklaşırsın onunla, doğrusu çok şaştım; demişti .

Erim :

— Çetin'i ben çok ama çok eskiden tanırım demişti.

Erkin'in cevabı soğuk bir :

— Yaa, olmuştu.

Türk demokrasisinin kâbesinde politikacılar çoğunluğu sosyalistliği hoşgörüyle karşılamak şöyle dursun af bile edemiyorlardı.

Lokantada A.P.'liler köylü seçmenlerine sık sık ziyafet veririlerdi. Meclis lokantası hem ucuz, hem de köylüleri etkileyecek kadar şatafatlıydı. Bu ziyafetlerde turistik bir özellik olarak uzaktan uzağa beni göstermek bir gelenek haline gelmişti. Gözlerni hep birlikte dikip bakarlar, sonra da kulağıma kadar gelen küfürler savururlardı.

Lokantadan çıkarken arkama düşmüşlerse bu küfür mırıltıları önünde yürür ve koridorun başında bekleyen polisin selâmını, onun kulaklarının da şaylaştığı bu küfür salvosu içinde alarak binerdim asansöre...

Bir insanı çiğ çiğ yemek istemek ne demektir... Uzun süre bunu yaşadım Meclis'te. Seçim bölgelerine gettikleri zaman da hakkımda neler söylediklerini gelen mektuplardan, mahalli gazetelerden öğreniyordum. Acaba hepsi gerçekten bu kadar kızgın mıydı... Biraz da böyle bir moodaya kaptırmış gibiydiler kendilerini... Böyle söyüp saydıkça kendilerini daha vatanperver, hatta daha kahramanmış gibi gösterdiklerini sanıyorlardı. Aralarında beni dövmek üstüne yemin falan ettiklerini de duyordum bazan... Diş gıcırdata gıcırdata bir fırsat kolluyorlardı.

Ve bu arada ihsiz bir söylenti dolaşıyordu. Dokunulmazlığımı kaldıracak beni polis Meclis'ten çıkartarak hapisaneye tıkacaklardı. Sözde dost geçinen bazı milletvekilleri yanıma gelip :

— E, diyorlardı, bakalım nasıl kesecekler saçlarını...

— Dikkat et dokunulmazlığını kaldırırlarsa sana işkence bile yaptırtır bunlar.

Dostluklarını bu tür gösterenlere :

— Peki o zaman sen ne yapacaksın, diye sorardım...

— Kardeşim vallahi işte bilıyorum... diye kekelerlerdi...

Bunlardan bir tanesinin sonradan dokunulmazlığının kaldırılacağı günlerde yanıma gelip beni teselli eder gibi görünüştükten sonra, iki adım ötede beni göremedigi bir sırada, yanındakine :

— Mikrobu nihayet atacaklar buraden, dediğini duymuştum.

Sonra yine yanıma gelip sık sık çay içmişti. Ense kulak yerinde askerlikten emekli bir C.H.P.'liydi ...

Demirel'in hükümet programını okumasından sonra Muhalefet partileri için grup sözcüleri konuşmaya başladılar... Ben de konuşmak için bağımsızlıktan vazgeçip TİP'e gireceğ ve Meclis'in ilk kavgası ben kürsüdeyken çıkacaktı.

Çetin Altan

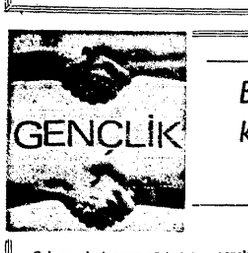

Bir genç daha kahpe kurşuna kurban oldu

Uluç Gürkan

Çok sayıda insanın gözleri önünde Taksim'de, Hürriyet Meydanı'nda, okul kapılarında ve öğrenci yurtlarında işlenen cinayetler dizisine bir yenisi eklendi. Ötekiler gibi, bunun da «faili meçhul» kaldı. Yıldız Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisinden bir grup devrimci öğrenci, okul önündeki durakta otobüs beklerken kurşun yağmuruna tutuldu. Gençlerden Mehmet Büyükseving öldü, ikisi de tabanca kurşunuyla yaralandı.

Geçmiş olaylardan ders alan öğrenciler, polise güvenmedikleriniı açıkladılar ve cinayeti aydınlatmak için harekete geçtiler. Ne hikmetse, polis bu kez hareket geçti ve hepsi de «şeriatçı» olan beş kişiyi yakaladı. Katilin Yavuz Aslan Argun adında on yıllık bir hukuk öğrencisi olduğu ve aranmakta bulunduğu da basına bildirildi. Yavuz Aslan, merkezi Konya'da bulunan ve Suudi Arabistan'dan maddi yardım gören Mücadele Derneği'nin İstanbul Sancağı Hayşiyet Divanı üyesi ve Komünizmle Mücadele Derneği Beşiktaş Şubesi yöneticisi idi.

Bu faaliyetine rağmen, polisin olayların büsbütün dışında kalmadığı şüphesini uyandıran gelişmeler de vardı. Şöyle ki, gençler, olaydan sonra, yıllardır Akademinin aksam bölümüne postu sermiş bulunan Mehmet Süha Gülseneri polis hesabına resim çekerken yakaladılar. Mehmet Süha'nın kökü dışarda ki bütün şeriatçı kuruluşlarla ilişkisi vardı ve katilin Yavuz Aslan olduğunu biliyordu. Çantası ve dolabı arandığında, Emniyet'e verilmiş bir rapor suretinin ele geçirildiğini gençler açıkladılar. Rapordan anlaşıldığına göre, şeriatçı grupların birbuçuk aydır Akademiye yaptıkları saldırıların kökü dışarıdaki malûm kuruluslarda tertiplendiği idi ve bütün bu olup bitenlerden polisin haberi vardı. Şeriat devleti özlemi içindeki malûm kuruluşlar, Anadolu'daki belirli işadamlarından, bu arada Şellefyan dâhil, bâzı azınlık kompradorlarından maddi yardım aramışlardı. Bu polis elanında, — Muhakkak ki faili meçhul kalan cinayetlerin verdiği cür'etle hazırlanmış olan — bir «kara liste» bulunmaktaydı.

Olaylar öylesine gelişmektedir ki, cinayetleri sessiz sessiz seyreden iktidara, muhalefete ve sözde güvenlik kuvvetlerine karşı, devrimciler, meşru müdafaa durumunda kalmışlardır. Altıncı filonun 22 Aralık'ta İzmir'e gelişini fırsat bilip yeni tertiplerin planını yapan «ıcı demokratciler varsa, kendilerine anlatılacak olan budur.

«HAK VERİLMEZ ALINIR!...»

Bir yandan toplum düzeninin bugünkü çağ dışı işleyişine karşı çıkan, bir yandan da öğrenim kurumlarının milli ve çağımızın koşullarına uygun bir öze kavuşmasını amaç edinen öğrenci hareketleri önemli gelişmeler içinde bulunmaktadır. Günümüzde sadece üniversite'erde değil, orta öğrenim kurumlarında da, öğrenciler eğitim düzeyine karşı direnmektedirler.

Öğrenciler gerçekleşme olanağı bulunmayan bir takım garip ve yeni isteklerin peşinde değillerdir. Bu istekler, yıllardan beri siyasi iktidarların programlarının baş sayfalarında yer almış, sayısız makale ve incelemeye konu olmuştur. Orta öğrenimle yüksek öğrenim arasındaki geçişin ayarsızlığı yıllardır eleştirilen bir sorundur. Buna rağmen üniversiye girmeyen lise mezunları sorunu, bir çözüme bağlanmadan, ağırlaşarak sürüp giden bir konudur. Gerçek bir kalkınma için teknik vönde eğitilmiş insan gücünün önemine dela larca işaret edilmiş olduğu halde «teknik eğitim»e gerekli önem ve ağırlığın verilmediği ortadır. Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, sözde önemle ele alınan bu konularda, uygulama hiç de olumlu yönde olmamıştır. Gerçek odur ki, bugüne kadar eğitim sorunlarının çözümü yolunda tek bir olumlu çaba harcanmamıştır. Buna karşılık, teknik okulların ve teknik sahaların geliştirilmesine gi dilmeden lise mezunlarının, hem de sanat okulları me zunlarının önünde teknik okullara alınması gibi pek ciddî olmayan tedbirlere baş vurulmuştur. Bu lise mezunlarının sorunlarına çözüm getirmediği gibi sanat okulları öğrencilerinin yardun her yanına yayılan direniş hareketlerine yol açmıştır. Şu günlerde ise, ticaret liseleri benzer bir gelişmenin içinde bulunmaktadır..

Görünen, bugünkü eğit'm düzeninde arzulanan değişikliklerin kendiliğinden gerçekleşmeyeceğinin kavranmış olduğudur. Öğrenim kurumlarının her kademesinde gençler bugüne kadar uyutulan haklarını elde etmek için fiilen direnmeye başlamışlardır. Gerçekten de top lantılarda, yürüyüşlerde, mitinglerde, bildirilen anasiar, «Hak Verilmez Alınır» dır.

GERİCİ BASINDA NE VAR NE YOK ?

ŞERİATÇILARIN STRATEJİSİ

Hasan Kaya Cemal

«BOZUK VE BATIL» DÜZEN!

Şeriatçı teorisyen Mehmet Şevki Eygi, ülkemizdeki mevcut düzeni kendisine özgü bir laf kalabalığıyla «kapitalist, farmason, siyonist, devrimbaz, materyalist »olarak niteliyor. Ona göre halka dönük olmayan, insanlara saadet, adalet, refah, eşitlik» getirmeyen, azınlığın çoğunluğu sömürmesini engelleyemiyen kurulu düzen, bir avuç «mutlu ve putlu» azınlığın «yalan ve istismar» düzenidir.

«Tarih ve cemiyet hadiseleriyle ilgili kanunlara göre» bu düzenin çökeceği ve yerine şeriatçı düzenin kurulacağı hayalinde olan Eygi, bugün için mevcut düzeni savunmalarının nedeni olarak da, kendilerinin sahip çıktığı «ham meyvanın» zamanından önce «serseri cenabetler zümresi» devrimciler tarafından dalından koparılabilme ihtimalini göstermekte.

Eygi, yerine şeriatçı düzenin gelmesi koşuluyla «yıkılsın bu düzen!» diyor.

EYGİ'NİN ŞERİATÇI DÜZENİ

Mehmet Şevki Eygi, bir yazısında övgüler yağdırdığı Amerika'daki «din, vicdan, basın hürriyeti, demokrasi ve refahın» «şeriatçı Türkiye» de de gerçekleşeceği inancını taşımakta. Şeriat üzere yönetilen bir Türkiye'de, Eygi'ye göre, kişilerin «temel hak, hürriyet ve haysiyetlerine» saygı gösterilecek, fakat, «devrimbazlığa, farmasonluğa, yabancı emperyalizmlere», bir de «halk iradesinin egemenliğine» izin verilmeyecek!

Şeriatçı teorisyen, «Demokratik rejimde çoğunluk ne isterse onun dediği olur. Hüküm halkındır,» oysa ki, bizim düzende, «Hüküm sadece Allahındır, İrade Allahındır. Teşri, icrâ, kaza hususunda halkın değil Hâlkin dediği olur,» diyor

Şimdi gelelim, Eygi,nin bu dediklerini, nasıl «kuvveden fiile» çıkarabileceğine!

EYGİ VE SEÇİMLER

Bugün yazarı, parlâmentoculuğu benimsemekle birlikte, seçimlere fazlaca bel bağlamanın şeriatçıları «yanıltıp gevşetebileceğinden» söz ediyor. Yürürlükteki seçim kanununun demokrasi ilkelerine «zıt, acaip» bir kanun olduğunu ve zaten «İsmet Paşa zamanında ve süngülerin gölgesin de» hazırlandığını belirten Eygi, «seçimlerden çok daha mühim işlerin» bulunduğu iddiasında.

Eygi, şayet «kazara, beklenmedik» birşey olsa da parlâmentonun yüzde seksenini «bizden» mebuslarla doldursak, bu kez «ihtilâl olur ve de bizleri Hayırsız Adaya götürürler» diyor.

«EGEMENLİK ULUSUNMUŞ, PÖH!»

Bu genel görünüm karşısında, şeriatçı teorisyene göre, «tek başına meclisler ve hükümetler hiçbir şey yapamazlar. İçtimaî ve siyasî hayatı idare eden ve sayıları on kadar olan bir takım temel kuvvetler vardır. Bunların hepsini elde etmek» gerekiyor.

Eygi bu kuruluşları şöylece sıralamakta :

«1) Zinde kuvvetler, 2) Üniversite (talebe ve profesörleriyle), 3) Matbuat, 4) Sendikalar, 5) Maarif, 6) İktisadî, ticarî, malî büyük müesseseler, 7) Radyo, sinema, tiyatro ve edebiyat hayatı, 8) Büyük memurlar sınıfı, 9) Adliye, Temyiz, Danıştay, Anayasa Mahkemesi, Sayıştay vs., 10) Parmasonluk ve siyonizm teşkilâtı.»

Şeriat için stratejisini böylece saptayan Eygi, «1) Suhaylık, 2) Öğretmenlik, 3) Kaymakamlık, 4) Hakimlik» mesleklerini seçen «müslümanları» «bütün kalbimle tebrik eder, alkışlarım» diyor.

Görüleceği üzere, «pariak» teorisyen Eygi, «batıl ve bozuk» düzeni, «şeriatçı» düzene dönüştürebilmek amacıyla, Atatürk'çü Orduya sızmayı «i» numaralı hedef olarak seçmiş!

«Cici demokrasi» sâyesinde Türkiye'mizin eriştiği nokta işte bu!

EĞLENCELİK

THA'nın verdiği bir habere göre, Adana müftüsü, Dinayet İşleri eski başkan yardımcılarından Cemalettin Kaplan, «Hak — Ses» dergisindeki bir yazısında «bakılması caiz olmayan uzvun, tutulması da caiz değildir» demiş, «bu bakımdan genç bir erkeğin, genç bir kadının elini sürmasının caiz olmayacağını» açıklamıştır. Bununla birlikte Kaplan, «eğer bu genç kendine güvenebiliyorsa, yaşlı bir kadının elini sıkmasında beis yoktur» demiştir.

POLİTİKA KULİSİ

(Başı S. 1'de)

lara katılmaya uygun düşer mi?. Eminiz nedir?. dedim. Paşa'nın cevabı şöyle oldu:

— Bir dâvâya başladık, bu nun başarısı gerekir. Bu dâ vâyı başarıya ulaştırmak için her vasita meşrûdur.».

Ertem, bu sözleri Paşa'ya onaylatmak çabasındaydı. Pa şa da,

— Evet öyle oldu, dedi.

İNÖNÜ, DEVRİM VE AVCIOĞLU

Bir tabu hâline getirmek istediği «cici demokrasi»yi, Devrim Gazetesinin eleştir mesinden İsmet Paşa hiç hoşnut değil. «Cici demokrasi» nin derinlemesine tartışma konusu yapılması, Pa şa'ya Atatürk'ün bile başaramadığı «en büyük eser»i nin dinamitlenmesi gibi geliyor. Paşa, Parti Meclisinde. «Doğan beni yermiştir, ama hayatımda hiç kimseden görmediğim medihlerde de bulunmuştur, layık olmadığım bu değerlendirmelere teşekkür ederim» dedikten sonra, bu hoşnut suzluğunu çarpıcı kelimeler le belirtti.

Paşa'nın «hiç kimseden görmediğim medihler» dediği, «Türkiye'nin Düzeni» kitabında, Milli Kurtuluş Sa vaşı, bağımsızlığı koruma kavgası, toprak reformu zi raf kombinalar ve köy enstitüleri gibi devrimci atılımlarla ilgili değerlendirmeler di. Avcıoğlu, bu devrimci atılımlarda Paşa'nın oynadı ğı büyük rolü övmüştü. Ama 1945'ten sonraki gelişmeler için «Türkiye'nin Düzeni» kitabı, «karşı — devrim» yargısına varmıştı. Paşa'nın «cici demokrasi» si ni, devrimciliği tasfiyeye yö nelmiş Tanzimat günlerinin uydu Batıcılığına dönüş say mıştı. Devrimcilikten karşı — devrimciliğe geçişin acı hikâyesini yazmıştı. Cumhu riyet Türkiyesinin nereden başlayıp nereye geldiğini di le getirmeye çalışmış ve cici demokrasi çıkmasını anlat mıştı. Devrim Gazetesi, de böyle bir iflâsın bilançosu nu çizme ve bir çıkış yo lu bulma çabasındaydı. Paşa, kendi açısından, kızmakta belki haklıydı ama, kızmık yerine son elli yılın bir bilançosunu yapmak çok daha hayırlıydı. Paşa kızma yı tercih etmişti. Bizi sa şırtmayan bu kızgınlık, ne tarihin yargısını değiştire cek, ne de Devrim'in hızını kesecekti. Tarih, uydurma basın haberlerinin ötesinde kimin kimden özür dileme si gerektiğini gösterecektir.

ÖZTRAK'IN YENİ MARİFETİ

Ankara Televizyonunda Atatürk'ü sansüre veltenen TRT Genel Müdürü Adnan Öztrak, bu olaydan alması gereken ibretten yararlan mamışa benzemekteydi. Stüdyo basıp program ve sen Öztrak, 9 Aralık Salı gü nü de «Objektif» programın da gösterilen «Silahsızlanma» konulu filmi sansür et miştir.

Genel Müdürün müdahale siyle çıkarılan kısım, iki parlamenterle yapılan mü lâkatlardır. Bunlardan bi rincisi Tabii Senatör Hay dar Tunçkanattır ve san sür edilen konuşmasında «İkili anlaşmaların» Türkiye'yi ne kadar büyük bir tehlikenin ağzına getirdiğini ve bir atom harbinde Türkiye'de 7,5 milyon in sanın ölebileceğini belirtmiş tir. Programdan konuşması çıkarılan öteki parlamen ter ise, millî güvenlik kav metlerinde yıllar geçtikçe

Tümamiral Sezai Orkunat tur. Halen CHP İstanbul Milletvekili olan Sezai Orkunt, televizyondaki konuşmasında Nato'nun takti nükleer silahların kullanması konusunda değişen stratejisinin Türkiye'ye verebileceği zararları açıkla mıştır.

Atatürk'ün onuncu yıl ko nuşmasının televizyonda gösterilmesini engelleyen ve bu yüzden başı kayasına çarpan Öztrak, şimdi de Türkiye'nin bağımsızlık ve güvenliği için mücadele e denleri de basın sayma yo lunu tutuşa benzemektedir. Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı yapmış bir Tümamiral'in konuşmasını, hem de millî güvenlik açı sından sansür etmekle düş tüğü gülünç durumu olsun idrak etmeyen Öztrak'a ol mamı ki ne demeli?.

HASTAŞ VE DEMİREL

Birkaç gün önce Ankara da, Faruk Ilgaz'ın da bulun duğu bir toplantıda Başba kan Demirel de Hastaş hak kındaki endişelerini belirt mekten kendini alamadı. De mirel, «Bu işin altından bir şey çıkacak» divordu.

GÜLEK OLAYI

Ecevit ekibine bağlı Sosyal Demokrasi Dernekleri Federasyonu Genel Başkanı Nail Gürman'ın CHP Genel Merkezinde teksir gi nin bir bildiriyle, Gülek'i yeniden partiye alma yolunda tertiplere girişmekte Satıcı'yı suçlaması üzer ne, CHP Merkez Yönetim Kurulu, yayınladığı raporunda iddiaların asılsızlığını belirtmek ve bütün sorumluluğu yüklenmek durumun da kaldı. Raporda şöyle deniyor: «Böyle bir konuda karar verme yetkisi, Merkez Yönetim Kurulu'nundur. Onun için, herhangi bir partı yöneticisinin kendiliğinden girişimlerde bulunması söz konusu değildir ve bu konuda hiçbir kişisel girişimde bulunulmamıştır.»

ÇELİKBAŞ'IN SAÇININ TELİ!.

Milliet Mecl'sinde ulusal petrol dâvâsının savunucu luğuna çıkan Feyzioğlu, bu yolda ilk olumlu adımları atan CHP'li bakan Hüdai Oral'a karşı TPAO Genel Müdürü Topaloğlu'nun ulusal petrol çabalarını baltalamaya kalkışan eski CHP li bakan Çelikbaş'ı şöyle sa vundu: «Fethi Çelikbaş'ın sa çının tek telinde, Hüdai Oral'ın bütün vücudundaki teller kadar kültür, ciddiyet ve devlet adamlığı vardır.»

Parlamentoda ulusal pet rol dâvâsı, işte böyle savunuluyor!.

MORENO PORSELENLERİ

Alman ve Çek menşeli «turistik» Moreno porselenleri, esrarengiz usullerle gümrük duvarlarını aşmaya ve piyasada boy göstermeye başladı. Bu işin, Moreno'larla işbirliği halinde Ozkan Kardeşler eliyle tezgâhlandığı söyleniyor. James Bond'luğa özenen yeni Tekel Bakanı Birincioğlu'na duyuruyuz.

DIŞ POLİTİKADA AP. VE CHP.

CHP. dış politikada esas itibariyle aynı çizgide olduğunu söylediği AP. hükümetini Kıbrıs konusunda «federal devlet» tezini benimsemekten keçindiği için eleştiriyor. CHP. Merkez Yönetim Kurulunun son raporuna göre, Türk - Sovyet bildirisinin Kıbrıs bölümü, Yunan ve Makarios çevrelerinde büyük sevinç yaratmıştır. CHP. Sunay'ın Moskova gezisi vesilesiyle, Türk hükümetinin «federalizm formülü» nü Sovyetlere benimsetmek için hiçbir teşebbüste bulunmayışını kınıyor, AP. nin Kıbrıs politikasını «belirsiz ve tutarsız» diye niteliyor.

CHP. Orta Doğuda ise, büyük devletler politikasına bulaşmadan tam bir tarafsızlık sürdürme görüşünde. Bu yüzden AP .nin Araplardan yana gözüken politikasını eleştiriyor ve hatta bunun bir «Amerikan oyunu» olduğunu ileri sürüyor. Merkez Yönetim Kurulu raporunda bu konuda şöyle deniyor:

«Orta Doğu'da Amerika İsrail'i destekleriken Türkiye'nin Arap ülkelerini destekler gibi görünmesinin Amerika'ya rağmen saptanan ve izlenen bir tutum olduğuna inanmak çok güçtür.»

«Türkiye, büyük devletleri hâkim olduğu ve karşı karşıya geldiği Orta Doğu sorunlarının içine girmekle, bu sorunların çözümüne katkıda bulunamıyacağı gibi, kendi basını da kolay kolay çözemiyeceği dertlere sokmuş olacaktır.»

GÜMRÜKLERDEKİ EŞYALAR

Yalnız İstanbul gümrükle rinde 25 milyon lira değe rinde ticari eşya var. Ayrı ca rejim dışı gelmiş 1911 ta şıt aracı ile 483 bin 255 kap ticari eşya mevcut Moreno biraderlerin 49 vagon yose lenî de bunların içinde bu lunsa gerek. Usûlsüz gelen 20 milyon lira değerinde e lektrik malzemesi mevcut. Şellefyan'ın tenekeleri ise, İzmir'de.

Şimdi «bir defaya mahsus olmak üzere» bunların itha li düşünülmektedir. «Bir de faya mahsus» ithaller sık sık tekrarlandığından, bu yol «normal bir usulsüz it halât sistemi» hâline gel miştir. İstanbul gümrükle rinden bir yetkilinin belirtti ğine göre, «20 milyon lira lık elektrik malzemesinin ithaline izin verildiği takdir de, bâzı fabrikalar kapanma tehlikesi geçirecektir.»

Durum, bakanlığa bildi rilmiştir. Ama Bakan Bey, «milli serveti çürümekten kurtarma» edebiyatıyla «bir defaya mahsus» ithalâ ta taraftar olduğunu belli etmiştir.

Daha önce Cihat Bilgehan, «Ben böyle bir felâ **altına giremem» d i y e «bi t d e f a y a mahsus.** ithalât» a taraftar olmamıştır. İdarede eşerli sana yi baltalayabilecek ithalât önleme yolunda çalışmalar yapılmaktadır.»

HASTAŞ'ın içyüzü

(Başı S. 1'de)

getirdiğini söyledi. Kapkaçcı iş adamları, montaj ve amba laj sanayiine yönelirken, Bay kam, m a k i n a yapan makinalar sanayii kuracak tı. Mesken alanında, prefab rikasyon voluyla, büyük bir devrimi başaracaktı. Baykam aralıksız konuşuyor, ama somut hiçbir şey söylemiyordu. Somut işlerden söz edilince, «Şimdilik açıklayamam. Sana bir süre sonra bütün hazırlıklarımızı ayrıntılarıyla göstere ceğim» diyerek, konuyu geçiş tiriyordu.

YILDA 30 MİLYON LİRA ZARAR!

Daha sonra Avcıoğlu, Hastaş'ın başka yöneticileriyle konuştu. Bu konuşmalardan tesbit edebildi ki, «Hastaş muazzam bir reklâm kampan yasıyla 130 milyon lira topla mış, ama para toplanmadan önce, paralarla ne yapacağını düşünmemiş. Paraları geb rden sonra, bunları kullanma işi. Hastaş yönetici ve uzman larını apaçık kumrusu gibi düşündürmeye başlamış. Çe şitli projelerin hazırlanmasına girişilmiş.»

Fakat bu sırada Suphi Bay kam, muazzam, ilânlarla, her alanda büyük yatırımlardan söz açmakta devam etmiştir. Örneğin «Hastaş'tan Türk Halkına» adlı broşürde İs tanbul'da büyük bir sağlık merkezi ve hastahane kurula cağı ilân edilmiştir. Fakat uz manlar, rantabl olmadığı gerekçesiyle, hastahane kurma işinden Baykam'ı vazgeçirmiş lerdir. Baykam, neredeyse, Eğitim Bakanlığı yerine Türki ye'nin okul ihtiyacını ve öğre tim dâvâsını tek başına çö cezeğini kamuoyuna ilân e den vaadlerde bulunmuştur. Uzmanlar bakmışlardır ki, eğitim işi de kapkaç metod larla yürütülmediği takdirde kârsız bir işitir. Gösteriş me rakîsi Baykam'ın Eskişehir de harcadığı 6 milyon liranın bir israf olduğu kanısına var mışlardır. Bu alanda da yatırımların durdurulması ya da sınırlandırılması kararlaştırılmıştır. Böylece 100 milyon lira sermayeli Hastaş Öğretim ve Sağlık Kurumları A.O. şirkete adını veren Öğretim ve sağlık işlerinden uzaklaş mıştır.

Ortaklardan ısrarla, «Bizi bir ev sahibi edin, başka bir şey istemeviz» talebi gelmek tedir. Ayrıca, «Her ortağa mesken» kampanyası yeniden yüz milyonlar toplama olana ğı vaadeden tatlı bir teşebbüs tür. Bu nedenlerle Suphi Baykam, daha çok önceden ve hiçbir hazırlığa dayanma dan büyük bir mesken prog ramına girişeceğini kamuoyu na duyurmuştur. «Fabrika yapan fabrikalara» kuracağı ilân edilen İzmit'teki büyük Sanayi Sitesi'nin temel atma töreninde Baykam, Hastaş'ın inşa edeceği örnek şehir'ler den birinin İzmit'te yapılaca ğını açıklamıştır. Ne var ki, Hastaş'ın uzmanları, Bay kam'ın mesken projesi üze rinde incelemeler yapmışlar ve projelerden her yıl 30 mil yon lira zarar edileceğini tes bit etmişlerdir! Baykama bu işten vazgeçmeye zorlamışlar ve daha gerçekçi mesken pro jeleri geliştirmeye yönelmiş lerdir.

Hürriyet'in kampanyasın dan sonra, şimdi ivice anlaşıl mıştır ki, 130 milyon lira top layan, Almanya'daki Türk iş çileri arasında 1 milyarlık bö yüz sağlama çabasına girişen ve son mesken kampanyasın la yüz milyonlar ümit eden Hastaş, bir iki sınırlı iş dışın da ciddî teşebbüslere girişmiş değildir. Ortak gösteri len eski mevcut birkaç okul ve bitmek üzere olan Renkli Pres Tuğla Fabrikası ve Pro lama Teşkilâtına son zaman da verilen bir iki sağlam pro je dışında, 307 milyon lira ser mayeli diye ilân edilen Has taş gurubunun ciddî bir te şebbüsü yoktur. Topluluğun en büyük yatırımı diye gösterilen ve tantanayla temelleri atılan 170 milyon lira maliyet li Ceyhan Çimento Fabrika sı, daha başlamadan suya düşmüş gibidir. Hürriyet ga zetesinin bu konudaki iddia larını, çarşaf büyüklüğünde ki ilân cevaplarında Hastaş görmezlikten gelmiştir. Çi mento işi Ceyhanların başeti ttığı bir teşebbüstür. Belediye Başkanlığının öncülüğü ile bölgede bir miktar para top lanmış, gerisi Demirel'den beklenmiştir. Demirel, mute şebbislere olumlu cevap vere meyince, Baykam işe sahip lenmiştir. Halktan hisse sene di karşılığında para toplaya rak gerekli 150 milyon lirayı bulacağını ummuştur. Ne var ki, Ticaret Bakanlığı önce elinizdeki işleri bitirin sonra para toplarsınız» gerekçesiy le sermaye artırımına izin ver memiştir. Böylece, temelj atılan «Hastaş Ceyhan Çimento Fabrikası» tabelası indirilip bir kenara atılmıştır. Teşeb büsün öncüsü Ceyhan Belediye Başkanı, «Henüz Hastaş ile resmi bir mukavelenin ya pılmadığını ve fabrikayı kura cak paranın henüz bulunma dığını» söylemektedir. Dere yi görmeden paçaları sıvayıp temeli atan Baykam, şimdi bu konuyu «Jeolojik etüdleri ni yapıyoruz, projeyi Planla maya verdik» diye geçiştir mektedir. Beton Mamülleri Fabrikası ise, önemsiz bir te şebbüstür. İnşaat hâlindedir ve makinaları da gelmiş de ğildir. Mahmudiye ilçesinden bazı kişilerin başlattığı Hastaş ın ortak olduğu Mahmudiye Süt Fabrikası da, 1969 da bile ceği reklamlarda ilân edildi ği hâlde, halen ancak temel kısmı bitirilmiş ve tesisi tes lî eden üç bin kişilik bunun çatısı kapanmış bir hâlde in şaatından ibarettir. Makina ları gelmiş değildir. Bunun da şında ortada hiçbir ciddî te şebbüs yoktur. Yalnızca bol palavra vardır. «Fabrika ku run fabrikası» olacak Sa nayi Sitesi, bir hayalden ba rettir. Hastaş A.O. diye ilân larda adı geçen bir şirket mevcut değildir. Hastaş Sı gorta keza kâğıt üzerinde bi le yoktur. Ceyhan Koleji nin adı reklâm kampanyaların dan silinmiştir. Ilanlarda be lirtilen Petro — Kimya A.Ş., Kozmat Ticaret ve Sanayi A.O. Transport A.Ş., Halk Pa zarları A.Ş. vb. gibi birçok te şebbüs Prof. Kenan Bulutoğ lu'nun deyimiyle «köpük şir ketler» olarak gözükmekte dir. Ortak teşebbüsler ise, çok büyütülerek kamuoyuna du yurulmaktadır. Temelleri tan tanayla atılan Çukurova Eğ itim Sitesi, bir Çukurova Kole jinden ibarettir. On milyon lar harcanarak yürütülen reklâm kampanyasına rağ men, zeytinyağ, ahşap, çimen to, süt ve gübre alanlarında Planlamaya sunulmuş bazı projelerin dışında ortada el le tutulur birşey yoktur ve yakın bir gelecekte de bu du rum değişecege benzemekte dir.

CHP Gençlik Kollarında po litikaya başlayan, partinin en üst kademelerinde görev ler alan ve en son sertaşın solculuğu» nu benimseyen Suphi Baykam, 1967 yılında Hastaş Şirketini kurarak tica ret hayatına atılmıştır. Şir ket, Haziran 1967'de 125 bin lirası ödenmiş 500 bin lira sermaye ile kurulmuştur. 500 bin liralık hissenin 350 bin li rası Suphi Baykam'a ve 100 bin lirası kardeşi Ferit Bay kam'a aittir. Mithat Özdeş, Ruknettin Tözüm, Selçuk Ay bar, Hikmet Savaş, Faruk A. yanoğlu ve Vural Savaş geri kalan hisseleri paylaşmışlar dır. Şirket hissesinin yüzde 90'ı Baykam kardeşlere ait tir.

Ortanın solundaki Baykam, çok geçmeden, Ecevit'in «dev let sektörü ile ö ! sektörün karşısına üçüncü bir halk sek törü çıkarma» fikrini benim semiştir. Ne var ki, Ecevit, bunun teorisini yaparken, 1934'te Ecevit'le birlikte CHP Gençlik Kollarında politikaya atılan Baykam, «Üçüncü Sek tör'ü, yani halk sektörünü ger çekleştirmeye yönelmiştir. Temmuz 1968'de 500 bin lira lık sermayenin 10 milyon lira ya çıkartılması kararlaştırıl mıştır. Bunda pek fazla güç lük çekilmemiş ve Hastaş Öğ retim ve Sağlık Kurumları böylece gelişmiştir. Yalnız bu halk sektörüne yönelişte, 500 bin lira taahhütte bulu nan ilk sermayedarlar A Gru bu ve 9,5 milyon lira ile kat lan «halk» ise B Grubu diye sınıflandırılmıştır. Bu sınıf landırmaya uygun biçimde denmiştir ki, şirketin yönetim kurulu üç kişi olursa ki si, beş kişi olursa üçü, yedi kişi olursa dördü 10 yıl süre için A Grubu hissedarlarından seçilir. Böylece A Grubunda tam egemenliği elinde tutan Suphi Baykam, 9,5 milyon li talik «küçük tasarruf sahip lerinin payları» üzerinde dik tatörlüğünü kurmuştur. Bu başarıdan cesaret alan halk sektörü şampiyonu Baykam şirket sermayesini Eylül 1968 de 100 milyon liraya çıkart mayı kararlaştırmıştır. Bü yük bir basın kampanyasına girişilmiş ve kısa bir sürede 130 milyon liraya yakın ser maye taahhüdü sağlanmıştır. Böylece Şubat 1969 da Hastaş Öğretim ve Sağlık Kurumları A.O.'nın sermayesi 100 milyon liraya çıkartılmıştır. Ne var ki, 9,5 milyon lira taahhüt et miş B Grubunun yarı sıra, bu sefer bir de 90 milyon li ra taahhüd etmiş bir C Gru bu halk sektörü ortaya çıka rılmıştır. Şirket Ana Sözleş mesi'nin 20. maddesine göre, şirket yönetim kurulunca 10 yıl süreyle A Grubunun çoğunluğu elinde bulundurace ğı kabul edilmiştir. A Gru bu Suphi Baykam demektir. Böylece Ecevit ekibinin «or tanın solu» görüşünün temel ilkelerinden birini teşkil e den «halk sektörü» görüşü nün uygulayıcısı olarak «halk tan halka» sloganıyla halka hizmet yarıtışına çıkan Bay kam, birkaç yüzbin lirayla 100 milyon lira sermayeyi şir ketin tek diktatörü olmuştur. Ecevit'in iyi niyetli, ekono mik planlı halk demokra sisi fikri, uygulamada tek kişi diktatörlüğünü tesci eylemiştir.

Hastaş Öğretim ve Sağlık Kurumlarının yanı sıra, Ey lül 1968'de bir de Hastaş Hol ding A.Ş. kurulmuştur. 5 mil yon itibarî sermayeli şirkete Baykam diktatörlüğündeki Hastaş Öğretim ve Sağlık Kurumları A.O. 3,2 milyon lira, Pimtaş Proje, İnşaat Mü hendislik A.Ş. 500 bin, Güney Reklâm 250 bin, Kenan Bas rah 1 milyon, Suphi Baykam 50 bin lira ile katılmıştır. Pim taş ve Güney Reklâm aile şir ketleridir ve Baykam'ın ege menliğindedir. Şirket statüsü ne göre 5 ilâ 7 kişiden teşek kül edecek Holding Yönetim Kurulunda 5 koltuğun kuru cuların elinde bulunacağı ka bul edilmiştir. Böylece, Has taş Holding A.Ş.'inde de Bay kam diktatörlüğü gerçekleş tirilmiştir. Holding sermaye sinin daha sonra 50 milyon liraya çıkarıldığı anlaşılmak tadır. Ama tek diktatör, Bay kam'dır. Baykam, mantar gi bi biten 16 Hastaş «köpük» şirketinin yönetim Kurulu başkanı ve Hastaş Holding'. in Genel Müdürüdür. Muaz zam basın reklâmlarından tatlı kâr sağlayan Güney Rek lâm, kardeşi Ferit Baykam'ın elindedir. Karısı mimar Mu tahhar Baykam ise, Pimtaş'ı yönetmektedir. Bundan başka bazı kardeş, yeğen, enişte ve çocukluk arkadaşı, halk sek törü diktatörünün şirketlerin de en yüksek mevkilerde bu lunmaktadır. Baykam, bu «ak raba ve yâran» saltanatını «aramızdan adam satın al mak için çahışlan bir dünya da yakınlarını ve güvendikle rimle çalışmaya mecburun» diye açıklamaktadır.

100 MİLYONDAN MİLYARA!..

Bir iki yüz bin liralık birden bire, Vehbi Koç düzeyinde 100 milyonluk bir sermaye diktatörlüğünün başına geçen hayal gücü geniş Baykam'ın başı dönmüştür. 100 milyon dan sonra milyardan söz et meye başlamıştır. Orta sol halk sektörü fikirlerinden e sinlenen Abdi İpekçi ile Bonn Sefiri Ziya Müezzinoğlu'nun çabalarıyla meydana gelen başka bir halk şirketi olan Türksan'ın bir kuruluşuyla birlikte Almanya'dan 1 mil yar lira döviz toplamaya yö nelmiştir. İki şirket arasında bir protokol imzalanmış, ka kat sonradan Türksan, «Has taş, daha parayı toplayacak şirket kurulmadan kanunsuz biçimde Almanya'da para top lamaya başladı» gerekçesiyle bu işten vazgeçmiştir. Has taş, kendisinin bir kuru'u şuyla bu işi sürdürmeye çalış mıştır. Baykam, Almanya'da büyük bir turneye çıkmıştır. Çeşitli bankalarda hesaplar açtırmıştır. Fakat basında bü yük ilânlarla reklâm edilen bu kampanyaya birden son vermek gerekmiştir. Milyar lık halk sektörü büyük kam panyasının bıçak gibi kesilme sini anlamak güç olmuştur. Kampanyayı hükümetin dur durduğu, işin Danıştay'a git tiği Hastaş mensuplarınca be lirtilmektedir. Hürriyet gaze tesi ise, bu konuda Hastaş'a hâlâ cevapsız kalan şu soru yu yöneltmektedir: «Alman ya'daki Türk işçileri arasın da para toplama kampanya nız, bir tarihte durdu. Bu hu susta Alman Hükümeti ilgili lerinin, Ticaret Bakanlığının ve aracı diye ilân ettiği miz Alman bankasının müda heleleri olmuş mudur? Olmuş sa nedenler?»

Bu teşebbüsün başarısızlı ğından yılmayan Hastaş, son günde büyük bir mesken kam panyası yoluyla para toplan a çabasma girişmiştir. «Bu ne güzel hayat» sloganıyla başla tılan kampanyaya göre, «Beş yıl taksitle kira öder gibi ödenecek fiyatlara» mesken edi nilecektir. Meskenler İstan bul'da Şişli, Etiler, Ortaköy, Bebek, Emirgan, Sarıyer, Ka dıköy gibi semtlerde yapıla caktır. Ankara ve öteki şehir lerde henüz bir mesken inşa at bûlgesi gösterilememiştir.

Bu tatlı kampanya üzerine dir ki, Hürriyet'in yayım gel miş ve herhalde yüz milyon lar beklenen kampanyayı fena halde tökteklemiştir. Ustelik içinde bulunduğumuz ay, 150 milyon lira, taahhüd eden 40 bine yakın Hastaş or tağının 30 milyon lira civarın daki taksitlerini yatırma za manıydı. Hürriyet yayını ou ödemeleri de herhalde etkile yecektir.

Hürriyet'in yayını üzerine bu mesken faaliyetinin tam'e zi olduğu ileri sürülmüştür. Hastaş'ın 40 bin civarında or tağı bulunduğu, 40 bin kişi nin daha mesken işine katı labileceği 80 bin kişiye nasıl mesken sağlanabileceği yazıl mıştır. Bu teşebbüs, en azın dan 6 milyar lira civarında bir tinansmanı gerektirecek tir. Ne var ki, Hastaş, 80 bin mesken peşinde koşmadan önce, taze fon bulma çabasın dadır. Para yatıranlara, önce bir «kredili mesken belgesi» verilecektir. Mesken sözleşme si, daha sonra imzalanacak tır.. Sözleşme imzalanmasını geçiktirmek ve taahhütlere elâstikiyet vermek mümkün dür. Nitekim Hastaş Öğretim ve Sağlık Kurumları için de ortaklar, hangi şirkete, nasıl ortak olduklarını bilmeden katılmışlar ve keyfi kullanma ya elverişli bonolar vermişler dir. Ortaklara hisse senedi verme işi uyutulmuştur. Fa kat İstanbul Belediye Başka nı ahiri Atabey'in açıklaması mesken programının da, öte ki işler gibi ciddî tutulmadı ğını göstermektedir. Atabey, «inşaatın planlarının daha ön ceden oynaylatılarak alınmış olması gerekirken, Belediye' ye bugüne kadar bir müra caat yapılmadığını» hayretle açıklamıştır. Belediye Başka nı, Bebek'te, Şişli'de, Emir gân'da mesken dağıtmaktan söz eden Hastaş'ın İstanbul şehir hudutları içinde arsa edindiğine dair resmî bir bil giye sahip değildir. Belediye ye' ne bir arsanın mevzii imar plân ne de imar durumu hak kında başvurulmuştur. Bu nunla birlikte, Hastaş, arsa ve inşaat oyunlarını iyi bilen Belediye Plânlama ve İmar Müdürlüğünden üç kişiy: kadosunu almıştır!

HUKUMET NE YAPAR?

Gerçek dışı beyanlar ve can net vaadleriyle halkın yüz milyonları toplanırken, Hükû metin buna seyirci kalmama sı gerekirdi. Ufak tasarruf sahiplerini korumak, tam ö zel teşebbüscü ve liberal de olsa Hükûmetin görevi idi. Fakat bu konuda hayli gev şek davranılmıştır. Nitekim Hürriyet Gazetesi, 10 milyon lira sermayeli Hastaş Öğre tim ve Sağlık Kurumları A O. nın sermayesi 100 milyona çı karılırken, 10 milyonun ta mamının ödeamiş bulunması gerektiğini, oysa o tarihte 6,4 milyon lira sermayenin öden memiş olduğunu yazmış ve eski Ticaret Bakanı zamanın da usûlsüz müsaade verildiği ni ileri sürmüştür. Daha son raki bir yazısında Hürriyet, Hastaş'ın sermaye piyasası ve halka açık şirketler hak kındaki kanun tasarılarının çıkmayışından yararlandığını belirtmekle birlikte, yürür lükteki Ticaret Kanununa gö re dahi usulsüzlükler yapıl dığını ileri sürmüştür. Tica ret Kanununa göre, halktan para isteyen şirketin halkın karşısına açık hesap durum larını gösteren sirkülerler ile çıkmak, olmayan tesisleri var göstermekten mevcut tesisleri mübalâğa etmekten kaçınmak gibi yükümlülükle ri vardır. Hastaş ise «en net vaadleriyle ortaklarını ya nıltmıştır. Açık hesap durum ları ise herkesin meçhûdür. Hastaş yüzde 13 kâr dağıtı ğı propagandasını yapmıştır. Oysa gösterilen kâr 688 bin liradır ve 411 bin lira A ve B Gurubu hissedarlara dağı tılmıştır, ama kamuoyuna 100 milyonluk şirket yüzde 13 kâr dağıtıyor izlenimi veril miştir. Aslında gösterilen kâr 688 bin liradır ve Hastaş'ın gerçekte kâr ettiği çok şüphe lidir. Zira gruba ait şirketle rin konsolide bilançosu ortak lara sunulmuş değildir. Uz manlar, gerçek bir bilânço or taya çıkarsa, Hastaş'ın zarar da olduğunun görüleceği aşıkâ maddırlar. Keza Hastaş'ın muazzam reklâm harcamala rı, Harbiye'de kiralanmış çok sayıda lüks kat ve bina gider leri, personel ücretleri hak kında kamuoyu ve ortaklar bilgisizdir. Küçük tasarruf sa hiplerinin göz kamaştırıcı bir reklâm kampanyasıyla aldatıl masına Hükûmet seyirci kal mıştır. Hürriyet, bu durumda haklı olarak, eski Ticaret Ba kanı Ahmet Türkel'i suçlaya bilmiştir. Türkel, Hastaş'ın bazı usûlsüzlükleri ve eksik liklerinin tesbit edildiğini söy lemiş ve şu ilgi çekici açık lamayı yapmıştır: «Şirket 500 bin liralık sermayesini 100 milyon liraya çıkarmak iste di. Bunu şahsen ben uygun görmedim ve tasvip etme dim.» Peki, o halde Hastaş ın Ticaret Kanunu hükümle rine uygun düşmeyen biçim de para toplamasına kim mi saade etmiştir? Şüpheli mes ken projesinde para toplama işi nasıl gerçekleştirilmiştir? Sorumlu kimdir? Bunun mut laka aydınlatılması gerekmek tedir. Zira Baykam kadar, bi şe ışık yakan yetkililer de so rumludur. Öyle görünür ki, yetkililer ancak, Hürriyet'in yayınından sonra harekete ge çeceklerse Hastaş işini bu sefer esastan ele alacaklardır. Hürriyet'in yayının ortakları da harekete geçirmesi muh temeldir. Hastaş Öğretim ve Sağlık Kurumları A.O.'nın üç kişilik yönetim kurulu üyele rinden biriyken istifa eden Doç. Vural Savaş, olağanüstü kongre çağrısında bulunmuş tur .Ayrıca kampanya, taah hütlerin ödenmesini ve yeni ortaklık taleplerini etkileyebi lecektir. Hastaş'ın içine düş tüğü bu güç şartlardan çıkıp çıkamıyacağı dikkatle izlen meye değer bir konudur. Şim diden söylenebilecek tek şey, göz kamaştırıcı basın kam panyalarıyla Hastaş ailesine katılan tasarruf sahiplerinin her türlü teminattan yoksun bulunduklarıdır.

BASININ TUTUMU

Bu arada basının tutumu da ilginç ve düşündürücü olmuştur. Bâ zıları de «parayı veren düdü gü çalar» kanununun, hiçbir utanma duygusuna yer bırak maksızın işlediği apaçık orta ya çıkmıştır. En ilerici gazete lerden şeriatçı gazetelere ka dar yayın organları, Hastaş ın çarşaf büyüklüğündeki ger çek dışı reklâmlarını basarak kamuoyunu aldatmakta sefer ber olmuşlardır. Hürriyet a leyhine 50 milyonluk dâvâ a çan Suphi Baykam'ın resim leri, bir meydan muharebesi kazanmış kumandan gibi ba sılmıştır. Bazı Babâlî pat ronlarının Hastaş'ın güç ou rumundan yararlanarak bü yük reklâm paraları elde et tikleri söylenmektedir. Bu or tamda dikkatler, Hastaş skan dalinden çok, Hürriyet'in «giz li maksatları» na çekilmeye çalışılmıştır. Hürriyet'in sa hibi Erol Simavi'nın ortak bu lunduğu Hür — İş Şirketinin halktan para toplamaya hazır landığı için Hastaş'ı yıkma kampanyasına girıştiği ileri sürülmüştür. Hür — İş hal ka hisse senedi satma niyetin de bulunmadığını belirtmiş tir.

Hürriyet'in maksadı ne o lursa olsun, ortada herşey den önce, Hastaş'ın cennet vaadleriyle aldatılmış küçük tasarruf sahiplerinin durumu vardır. Basın, bol paralı rek lâmlar karşılığında, küçük ta sarruf sahiplerinin aldatıl makta devam edilmesine bi le bile âlet olmuştur. Türki ye'de de bir «Staviski Reza e ti» patlak verirse, bunun so rumluları arasında basını da saymak gerekecektir.

YUNANİSTAN, AVRUPA KONSEYİNDEN ÇEKİLDİ!

Yunan Cuntasının, Avrupa Konseyinden çekilme kararı, Türk Hükûmetini, Cuntayı kollamak gibi tatsız bir du ruma düşmekten kurtardı. Cunta bu kararı almasaydı, görünüşe göre, Avrupa Kon seyinden ihraç edilecekti. Zi ra, başta İngiltere olmak üze re Batı Almanya, Belçika, Lüksemburg ve Skandinav ül keleri, Avrupa Konseyi Bakan lar Kurulunda, Yunanistan'ın ihracı için oy kullanacaklar dı. Türk Hükûmeti ise, Can ta aleyhine oy vermeyi çıkar larına uygun bulmuyordu.

Konseyden ihraç, Yunanis tan bakımından pek birşey değiştirecek değildir. Zira CIA yetiştirmesi albaylar, güçlerini Avrupa devletlerin den değil, ABD'den almakta dırlar. ABD ise, «Sonra Nato dan çıkıp Ruslara yenaşır lar» iddiasıyla, Cunta ile iyi geçinme kararında.

EĞİTİM

BOYKOT!

TÖS liderlerinden Dursun Akçam öğretmen boykotunu anlatıyor

Akçam «Eğitim Bakanı Oğuz Boykot kırıcılığında başarıya ulaşamıyacak, azimliyiz» diyor

Türkiye'de ilk kez ilk ve orta derecell okullarda görevli öğretmenler eğitmenler ve eğitim görevi yapanlar, 15 Aralık Pazartesi sabahından 18 Aralık Perşembe akşamına kadar, toplu halde bir ihtar boykotunu başlatmış bulunuyorlar. Bir haftadır gün geçmiyor ki, Anadolu'nun şu ya da bu bölgesindeki öğretmenler, öğretmen sorunlarını, Türk milli eğitiminin çağımız koşullarına ters düşen durumunu eleştirip direnişe başlamamış olsunlar. Öğretmenlerin boykot hareketi kısa sürede büyük bir gelişme göstermiş bulunuyor. Hareketin öncülüğünü, öğretmenlerin savunuculuğunu TÖS. yapıyor.

TÖS'ün Genel Merkez binasında Dursun Akçam'ın yanındayız. TÖS II. Başkanı bir yandan öğretmen boycotlarıyla ilgili olarak yurdun dört bir tarafından gelen telefonlarla meşgul oluyor, bir yandan da öğretmenlerin mücadelesinin gerçekte yıllardan beri sürmekte o'duğunu anlatıyordu.

ATATÜRKÇÜLÜK SUÇ OLDU!..

— Filipin tipi demokrasi yurdumuza geldikten sonra demokrasicilik oyunu içinde Mustafa Kemal devrimlerine karşı harekotler sinsi bir şekilde başlatıldı. Bunun bir sonucu da halkçı ve devrimci birtakım kuruluşların kapatılması oldu; Köy Enstitüleri, Halkevleri, Halk Derslıaneleri gibi. Böylece Cumhuriyetin laik okullarında okuma olanağı bulabilmiş halk çocuklarının elinden bu olanak da alınmış oldu. Yıkılan o laik okulların yerine İmam — Hatip Okulları, Kuran Kursları vicdan özgürlüğü teranesiyle açıldı. Giderek Anadolu'daki asker! okullar da kaldırıldı. Böylece laik okullarda halk kaynağı kurutuldu. Açılan dinsel kurumlarda bugüne kadar emperyalizmin gölgesinde ve onun istediği çizgide çalışan şeriat çeteleri böylece örgütlenmiş oldu. Halk kaynağından gelen Köy Enstitülerinde ve öğretmen okullarında okuyan devrimci öğretmenler de bu akımın karşısında kaldılar. Siyasi iktidarlar gerici güçlerin yanında yer aldıklarından öğretmenler yalnız kaldılar. Bu yüzden milli eğitimde öğretmen — bakanlık çatışması başladı, bunlar ters yörüngede karşı karşıya düştüler. Öğretmenleri sömürünün bir aracı olarak görmek isteyen siyasi iktidarlar, sürekli olarak devrimci öğretmenleri kıymışlardır. Bu bakımdan öğretmen kıyımı Filipin tipi demokrasiyle başlamış, her geçen yıl hızını arttırarak bugüne dek gelmiştir.

Öğretmen kıyımı iki yönlü olmuştur. Birincisi, öğretmen ekonomik bir abluka altında tutularak aç bırakılmak istenmiş ve onun uydulaşmasına çalışılmıştır. İkincisi politik baskılar ve keyfi tutumlar öğretmenlerin işten el çektirilmesi, bakanlık emrine alınması ve sürgüne yollanması şeklinde olmuştur.

Kıyımların hemen hepsinin sebebi «görülen lüzum üzerine» dir. Aslında görülmeyen bir lüzum var. O da öğretmenlerin Atatürkçü ve devrimci olmalarıdır. 10 Kasım, anma günlerinde konuşmak, Atatürk'ün gençliğe hitabesini okumak ve Atatürk'ün 50 yıl önce söylediklerini bugün söylemek öğretmenler için suç sayılmaktadır.

— Öğretmenlerin mücadelesi bugün genel bir boykot hareketi olarak gelmiştir. Boykot sizce hangi nedenlerden doğmuştur?.

— Bugün görülen boykot hareketleri yıllardan beri sürdürülen baskıların yarattığı birikimin sonucu patlak vermiştir. Patlama öğretmenlerin ücretlerini, eğitim ödeneklerini, aylıklarını zamanında alamamaları üzerine kendisini göstermiştir.

Öğretmenler, özellikle ilkokul öğretmenleri bugün gerçekten sefalet içindedir. 118 bin ilkokul öğretmeninin 39700'ü 472 lira, 19146'sı 522 lira aylıkla çalışmaktadır. Büyük şehirlerde çalışan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu gecekondularda oturmaktadır. Ankara'da yaptığımız bir incelemeye göre, ilkokul öğretmenlerinin yüzde 75'i gecekondularda oturmaktadır.

Köyde çalışan öğretmenlerin durumu daha da kötüdür. Yoksul halkımız gibi onlar da uygar ca ve insanca yaşamanın her türlüsünden yoksundur. 13 bin öğretmen 5 sınıfı bir arada okutmaktadır. Birden fazla sınıf okutan öğretmenlerin sayısı 45380'dir.

Öğretmenler topyekün borç içinde boğulmaktadırlar. Bakkala, teleciye, tuccara, öğrenci velilerine borçlanmışlardır. Meslek onurları ayaklar altına alınmıştır. Buna karşılık da hiçbir güvenlikleri yoktur. Bayan öğretmenler daha kaldırılır, öğretmenlerin kongreleri, fakalleri şeriat çetelerine bastırılır. Bir ağanın, bir politikacının kaş göz işareti ile öğretmenler yerlerinden sürülür, işlerinden atılır. Bilinmelidir ki, siyasi iktidar çevreleri öğretmenlerin şikâyetlerini yine umursamaz görünürlerse, öğretmenlerin boykotlarının doğuracağı o büyük sorumluluğun altından bıraz zor kalkacaklardır.

KEMALİST DOĞRULTU

— Bu koşullarda, siz öğretmenlerin mücadelesinde lleride daha uzun süreli boykotlara başvurma durumunda kalınmaması için neleri öngörüyorsunuz?.

— Bugün boykotların nedeni öğretmenlerin kişisel istekleri ile ilgili özlük hakları değildir. Bilindiği gibi, TÖS öğretmen sorunlarını, eğitim — öğretim sorunlarını yurt sorunlarının dışında ve onlardan ayrı bir sorun olarak görmemektedir. Onun için TÖS devrimci mücadelesini anti — emperyalist ve anti — feodal olan Kemalist bir çizgide yürütmektedir.

Bu nedenle boykotlar şimdilik bir takım ön isteklerimizin kabulü ile son bulabilir. Bu da, öğretmenin geçim güvenliğinin, günümüz koşullarında, asgari ölçülerle de olsa sağlanması, öğretmenlerin üstünde yürütülen politik baskıların ve keyfi işlemlerin kaldırılmasını, kıyıma uğramış öğretmenlerin haklarının verilmesini gerektirir. Ayrıca, öğretmenler arasında huzursuzluğun, ve daha başka eğitim ve öğretimle ilgili konuların görüşülmesi için Milli Eğitim Bakanı en kısa zamanda Türkiye Öğretmenlerinin yüzde 80'inin temsilcisi olan Türkiye Öğretmenler Sendikası yöneticileriyle bir masaya oturmalıdır.

Büyük önemi bulunan diğer bir konu da, eğitimimize «milli» bir eğitim olma niteliğinin kazandırılmasıdır. Bunun, için, yabancı uzmanlar ve barış gönüllüleri bütün eğitim kurumlarından atılmalı ve üretim artığı yabancı malzemeli bastenme eğitimine son verilmelidir.

GREV HAKKI

— 624 Sayılı kanuna göre durum ne?

— Sınıfsal çıkarlarını konun maddesi haline getirmekte pek mahir olan politikacılar 624 sayılı kanunu da Anayasa'ya aykırı, güdük bir kanun olarak çıkarmışlardır. Anayasa'mızda, hatta Cemiyetler Kanununda öngörülen hak ve özgürlükler bu kanunda yasaklanmıştır. Balıkesir'deki TÖS şubemiz kanunun yasaklamaları nı dinlemeden bir açık hava toplantısı ve bir yürüyüş düzenlemişdi. Bu hava konusu oldu. ve TÖS'lü avukatlar 624 sayılı kanunun Anayasa'ya aykırı olduğunu iddia ettiler. Dava Anayasa Mahkemesine intikal ettirildi ve Anayasa mahkemesi Anayasa'ya aykırılık iddiasını geçerli buldu.

Bir kere Anayasa'nın Başlangıç kısmında bahsedilen direnme hakkı, Anayasa'nın öngördüğü hakların teminatı olarak kabul edilmiştir. Boykot sonucunda haklarımızı alamamamız halinde bu hakkımızı sürdürmek durumu ile karşı karşıya kalmış olacağız. Sonra sendika kurma hakkı, niteliğinde grev hakkını da taşır. Grev hakkının dışında sendika çalışması değil, ancak demek çalışması yapılabilir. Bu durum, Anayasa'nın, «Herhangi bir hakkın özüne dokunulamaz» diyen II. maddesinin ışığında değerlendirilmelidir

Artık konu yeterince aydınlanmıştır. Bugünden öğretmenlerin boykot hareketlerinin hangi boyutlara ulaşılacağı bilinemez; ama öğretmenlerin de haklarını elde etmek için idi le eylemleri çizgisine gelmiş bulundukları açıktır.

Doğan Yurdakul

ÖĞRETMENİN SAVAŞI

M. Başaran

Her uğraşın kendine göre zorlukları var; hele bu uğraş tüm toplumu ilgilendiren bir uğraşsa. Haksızlıklar üstüne kurulmuş bir toplumda doktorluğun, yarıçılığın, gazeteciliğin, öğretmenliğin durumunu düşünün. Egemen güçlerin türkülerini çağıran bir sıra adam geçiriseniz, nasıl çıkacaksınız halkın karşısına? Onların emeğinden, onların terinden yararlanarak yetişmişsiniz. İçinizde kemiğinizde onların hakları var: gözlerinin içine baka baka haksızlık edebilir yalan yazar, yanlış öğretebilirmisiniz?. Namuslu bir aydının görevi haksızlığın, yalanın, yanlışın karşısına dikilmek değil midir? Gözüpek bir savaşçı olmayı gerektirir bu da.

Özellikle öğretmenin savaşı daha da ağır. Bir kere öğretmenler tüm güvenliklerden yoksun, sonra öbür aydınlar yeterince sorumlu sayılmıyorlar kendilerini çağlarından, yeterince halk aydını değiller; günlerini gün etmeğe bakıyor, kaçak güreşiyorlar, çokçası...

Öğretmen tam ateş çizgisinde oysa, hele köy öğretmeni... Işe «Ülkesinin ekonomik düzenini, toplumsal koşullarını öbür uluslarınkiyle kıyaslayacak, kendisinin, halkının toplumsal ekonomik koşullarını araştırma, inceleme yoluyla kavrayacak, bu koşulları geniş halk kitleleri yararına değiştirecek, bu alanda karşısına çıkacak engelleri yenecek yetkinlik ve etkinlikte» insanlar yetiştirmek. Düzenlediği Devrimci Eğitim Şurasında kendisi böyle saptamış ana ilkesini.

Büyük laflara bakılırsa «öğretmenlik tanrı sanatı» Cumhuriyet yeni kuşakların yetiştirilmesini öğretmenlerden bekliyor. Beylik söylevlerde adları «irfan ordusu» Ama ana ilkeleri doğrultusunda çalışmağa başladılar mı güpegündüz koca bir kentin ortasında tümü yalnımağa kalkışılsa kimsenin kılı kıpırdamıyor. Köyde kentte çürütülmeyen bir düzen dikiliyor karşılarına. Aklın bilimin dediklerine göre değil de kendi özüne göre iş istiyor, ondan :

«Tarihi, Yurttaşlık, sağlık, tabiat bilgilerini benim istediğim kadar, benim istediğim gibi belleteceksin. İnsanların kafalarını sıkan dar kalıplara, dokunulmasını, dünyalarını zindan eden yokuslluk çemberinin kırılmağa kalkışılmasını istememe diyor. Uyanmalarından, dış ve iç sömürünün farkına varmalarından bunun karşısına dikilmelerl ihtimalinden ölümden korkar gibi korkuyor «Yabancı uzmanların hazırladığı programları uygula, öğrencilerine bir bardak Amerikan artığı süt içir, bir kent okulunun «kardeş'iko» adına gönderdiği eşeklerle ver. Tabiat derslerinde olayları amüspetə açıdan açıkla, din dersinde her şeyi tanrıya havale ederek kafaları serseme çevir yeter» diyor. Kendine «uyruk» yetiştirilmesini istiyor öğretmeden.

Öğretmen biliyor öğretmenliğin bu olmadığını; çürüntü kokan düzenin değil, halkın, devrimin öğretmeni o çünkü. Gene biliyor ki: «Kafasını, yetisini ve bilgisini, bugün yoksulluk ve bilgisizlik içinde yüzenlerin kurtulması yolunda harcamayı düşünmemişse o insanın boğazına değin kötülüğe batmış olması gerekir.» Çağımızda düşünmenin abesi «Başkaldırıyorum öyleyse varız» la başlar. Boğazına değin kötülüğe batmış olanlara başkaldırıyor. Türk eğitimi yabancı gündümünden kurtulsun çağdaşlık ulusallık niteliğine kavuşsun, özel pazarlara, işportalara düşüp benliğimi zi yozlaştırmasın diye çalışıyor. Fırsat eşittliği yoluyla insanlar, bölge'er arasındaki ayrım azalsın Türk toplumu güçlensin, Türk halkı kendi türettiği besinlerle doysun, yabana el açmaktan kurtulsun istiyor. Düşündüklerini gerçekleştirmek için örgütleniyor TÖS e giriyor.

Öğretmenin savaşı bu, «kıyım» bundan doğuyor işte. Tarih «Çalışan, arayan, zincirini kıran insanlar yetiştirmeyen toplumların «bağımsız yaşayamıyacaklarını» söyüyor. Tarihi iyi bilen Türk öğretmeni zor da olsa görevini yapmağa çalışıyor.

TARİH

Alman İmparatoru Wilhelm II. Dolmabahçe Sarayının rıhtımında İstanbul'a ayak basarken

İSTANBUL BOĞAZINDA ALMAN BAYRAKLARI

Bilindiği üzere, 1871—1911 arasında Alman ekonomisi muazzam bir gelişme göstermiş ve Almanya'nın dünya üretimi içindeki payı büyük ölçüde artarak, bu alanda Amerika hariç bütün diğer Batı Avrupa ülkelerini ve Rusya'yı geride bırakmıştı.

Almanya, gerçekleşirdiği ekonomik büyümeyle birlikte, artık Orta Avrupa'daki durumundan hoşnut olmayıp, bir yayılma politikası izleme ye doğru kayıyordu.

Panjermanistlerin lideri durumunda olan Class, Breslau raporunda, «Toprak açlığı ra manımıza damgasını vurmuştur ve bu açlığın giderilmesi zorunludur ve giderilecektir» diyordu.

Ne var ki, Almanya, Fas'da Fransa tarafından durdu rulmuş, Belçika ve Portekiz ise, kendi sömürgelerini gönül rızası ile elden çıkarac ğa benzemiyordu. Orta Afrika konusunda İngiltere bir takım koşullar öne sürmekte, Onasya'da ise, Rusya, Boğazların kendisi için hayati önem taşıdığı görüşündeydi.

Tüm sömürgelerin paylaşılmış olduğunu gören Almanya, dikatinj Balkanlarla Onasya'ya çevirmişti. Bunun da kendisini günün birinde İngiltere, Fransa ve Rusya ile karşı karşıya getireceği açıktı.

1900'lerin Almanya'sında, Helgoland — Bağdad, Berlin — Bağdad hatırdan sözeden ve bunun hayalini kuran bir çok politikacı ve düşünür var dı.

> **Fritz Fischer adında bir Alman tarihçisinin 1911 - 1914 arasında Almanya'nın dış politikasını ele alan yeni bir kitabı yayımlanmıştır. (Krieg der Illusionen — Die deutsche Politik von 1911 bis 1914). Bu kitap üzerine Der Spiegel dergisinde çıkan bir yazıdan, o zamanlar Almanya'sının Osmanlı İmparatorluğuna ilişkin emellerini yansıtan ilginç kısımlarını aktarıyoruz.**

Alman Ulusal Ticari Yardımlaşma Birliği, **Almanya'nın iktisadi bir dünya gücü olarak kaderinin Berlin — Bağdad hattına bağlı olduğu** görüşünü savunuyor ve «Kuzey Denizinden Mısır'ın sınırlarına kadar uzanan bir iktisadi birlik» tasarısını gökler e çıkarıyordu. Carl Anton, Schaefer, 1913'de yazdığı bir broşürde, **«Almanya'nın yent hedefi: Kuzey Denizinden — Basra Körfezine»** diyordu.

ELBE'DEN FIRAT'A KADAR..

Albert Ritters, 1914'e değin yedi kez yeni basımı yapılan **«Berlin — Bağdad»** adlı kitabında, Almanya'nın liderliği altında 150 milyon kişilik **«Avrupa Devletler Konfederasyonu»nun kurulmasını** istiyordu. **«Alman enç Liberaller Derneği»** adına Robert Kauffmann, 1912'de, **«Borkum — Bağdad arasında uzanan bir gümrük birliğinden»** sözediyordu. Bunun gibi, Schmoller'in öğrencisi Arthur Dix'e göre ise, **«Elbe ve Fırat nehirleri arasında uzanan ülkeler, «dolayısız Alman egemenliği» altına girmeliydi.**

Alman İmparatoru Wilhelm e gelince, 1913 yılı sonlarında General Liman von Sanders'i Çanakkale'deki en önemli Türk Kolordusunun komutanlığına getirmeyi başarmış olup şöyle konuşuyordu:

«Ya, İstanbul Boğazının kalelerinde Alman bayraklarını dalgalanır, ya da, St. Helen adası sürgünü Napolyon' un akıbetine uğrarım.»

1913 Aralık'ında İmparator Wilhelm'e bakılırsa Osmanlı İmparatorluğu parçalanmış lıydı. Albert Ritter ise, Osmanlı Devletinin, eşit sıfatla, 150 milyonluk Avrupa Devlet ler Konfederasyonuna katılmasını öngörüyordu. Paul Rorbach'a gelince, **«Osmanlı İmparatorluğunun, herbalükârda, bir bütün olarak Almanya'nın politik ve ekonomik nüfuz alanı içinde tutulması gereğini savunuyordu.**

Bunun gibi, İmparator Wilhelm, dereyi görmeden paçaları sıvamanın sevinci içinde şöyle yazmıştı:

«Mezapotamya, İskenderun ve Mersin'i ele geçireceğim. Anlayışlı Türkler akıbetlerini şimdilden sabır içinde bekliyorlar.»

Amerika'da Lozan Tartışmaları

ANLAŞMAYI İNGİLİZLER ONAYLAR DA, ABD. ONAYLAMAZSA, TİCARİ İŞLERİMİZİ YÜRÜTMEK PEK ÇOK GÜÇLEŞECEKTİR.

Türklerin kendi istek ve yargılarına göre Boğazları bu kuken kaptamalarının mümkün olmadığı Anlaşma hükümleri muvacehesinde açıktır. Türklerin kendi yargılarına göre Boğazları zorla ka patmalarının mümkün olma diği (Çanakkale, Marmara Denizi ve İstanbul Boğazını içine alan Boğazlar bölgesinin İstanbul'a ait bir garnizon dışında tamamen asker den arınacağı düşünülünce) açıktır.

Amerikan iş adamlarının, yani Türkiye'deki Amerikan işadamlarının genellikle Anlaşmanın tasdik edilmesine taraftar olması önemlidir. Elimde İstanbul'daki bir Amerikalı iş adamından aldığım mektupta «...Anlaşmanın tasdik edilmemesi tabiatıyla bir çok menfaatlere hizmet eds cektir. Bunların başında bu radaki ticarette Avrupalı rakiplerimiz gelmektedir. Son zamanlarda İngiltere'den yapılan ithalâta eşit veya daha fazla ithalâtımız var. Şayet İngiliz Parlamentosu Anlaşmayı tasdik eder de biz etmezsek ki bütün Müttefikler ergeç tasdik edeceklerdir — millet olarak çok devazantaja uğrayacağımız gibi kişisel olarak da işimizi yürütmek çok müşkülleşecektir» demektedir.

Anlaşmaya karşı çıkanlar sık sık Amerika'nın Türkiye ile ticaretinin hiç değeri olmadığını ileri sürmüşlerdir Bu gerçeklere uymamaktadır. 1900 yılında Amerika'nın Türkiye'ye ihracatı sadece 50 bin doları buluyordu. 1913 de ihracnat seviyesi 3,5 mil yon dolara, 1920'de ise, 42,2 milyon dolara yükseldi. Türkiye'den Amerikaya yapılan ithalât bazı önemli ham maddeler dâhil olmak üzere 1913' de 22. milyon dolardan 1920' de 39. milyon dolara yükselmiş ve 1919 — 1922 arasında Amerikan'ın sadece İstanbul' la ticareti yılda 30 milyon dolları aşmıştır. Anlaşmanın tasdikinin Amerika ile Türkiye' nin ticaretinin artmasına yol açacağı söylenemezse de Anlaşmanın reddedilmesinin Amerikanın Türkiye ile ticâretini arttırmayacağı kesin olarak söylenebilir.

Chester İmtiyazına gelince, antiemperyalist zihniyette olan pek çok kişi, ki bunlara ben de dahilim, şartları kısmen ya da tamamen Chester İmtiyazının yararlarına göre tâyin edilmiş bir anlaşmaya sempati duymamaktadır ve duymayacaklardır Oysa, bu anlaşma Chester İmtiyazı gibi herhangi bir iktisadi «quid pro quo» (değiş tokuş) karşılığında mutabık kalınmış olduğuna dair herhangi bir delil bulunmamaktadır. Bakan Hughes. Mr. Gerard'ın dediği gibi bunun böyle olmadığını özellikle belirtmiştir.

Anlaşmanın Amerikan misyonerleri ve eğitim kurumları bakımından tartışmasını, bu kurumları inceledikten sonra Türkiye'den yeni dönen ve onların görüşlerini benden çok daha iyi temsil eden Mr. Staub'a bırakıyoruz.

Türkiye'deki azınlıklara gelince, Birleşik Devletler Ermenilerin haklarını taahhüt eden hiçbir anlaşmayı resmen imzalamamıştır. Bu, hakları taahhüt etmemiz gerekir anlamına gelmezse de, gözönünde tutulması gereken bir emsaldir. Türkiye ile yapılan ittifak anlaşması Mr. Gerard'ın söylediği gibi azınlıklara bazı din, eğitim, dil özgürlükleri tanınacağını öngörmüştür, fakat bu Anlaşmada çok önemli bir hükûm yer almaktadır. Anlaşmada, «Türkiye işbu faslın yukar daki maddelerinin gayri müslim ekalliyetlerine taallûk ettiği merlebede ahkâmı mezkûrenin beynelmilel menfaati haiz taahhüdat teşkil etmelerini ve Cemiyeti Akvamın kefaleti altına vazedilmelerini kabul eyler.

Bunlar Cemiyeti Akvam Meclisinin ekserisinin muvafakati olmaksızın tadil edilemiyeceklerdir. Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya Cemiyeti Akvam Meclisi tarafından işbu me vad haklarında usulü dairesinde kabul edilecek olan her türlü tadilâtı reddetmeyi Muahedeyi hazıra taahhüd e derler.

Türkiye, Cemiyeti Akvam Meclisi azasından her birinin bu taahhüdattan herhangi birine karşı vuku bulan tecavüzü veya tecavüz tehdidini Meclisin nazarı dikkatine arza selâhiyattar olacağını ve Meclisin icabı hale göre münasip ve müessir telâkki edilecek bir sureti hareket ittihaz ve talimat ita edebileceğini kabul eder. Bundan başka Türkiye işbu mevadda mütedair hukuki veya fiili me saillde Türk Hükümetiyle vazuil imza diğer devletlerden biri veya Cemiyeti Akvam Meclisi azasından diğer bir devlet beyninde itilâfı efkâr vukua geldiği takdirde işbu ihtilâfın Cemiyet akidnamesinin 14 üncü maddesi ahkamına nazaran beynelmilel mahiyeti haiz bir ihtilâf gibi telâkki edilmesini kabul eder Türk Hükûmeti bu kabilden olan her ihtilâfın diğer taraf talep ettiği takdirde beynelmilel adalet mahkemesi daimesine tevdiini kabul eder. Mahkemi daimenin kararı kabili istinaf olmayıp Cemiyeti Akvam Akidnamesinin 13 üncü maddesi ahkâmı mucibince verilmiş bir kararın aynı kuvvet ve hükmünü haiz olacaktır» denmektedir.

(Sonu var)

TELEVİZYONCULAR SUÇSUZ

Telefon ikazları karşısında eteği tutuşarak baskına kalkışan ve Atatürk'le ilgili bir filmi yarıda kestiren TRT Genel Müdürü Adnan Öztrak'ın tahrikiyle başlayan adlî tahkikat sona ermiş ve savcılık gerek Atatürk'le ilgili Sovyet filminin televizyonda gösterilmesi, gerekse Atatürk açık oturumu konularında takipsizlik kararı almıştır.

Soruşturmayı yürüten Savcı Yardımcısı Zekâi Turan, bu konuda şunları söylemiştir : «Konuyu bir iki yönden ele almıştık. Biri açık oturum, diğeri Rusça film, Açık oturumun bantlarını dinledik, suç niteliğinde herhangi birşey bulamadık. Takipsizlik kararı verdik. Rus yapımı filmi seyrettik. Rusça yazıları Rusça bilen profesörlere tercüme ettirdik Bunların Ankara ile ilgili izahlar ve Atatürk'ün Onuncu Yıl Nutkundan sözler olduğunu anladık. Ayrıca müziği inceledik. Filmin müziğinin zeybek havaları, Anadolu türküleri ve İstiklâl Marşı ile Alman yürüyüş marşı olduğunu tesbit ettik. Enternasyonal de konulmuş. Ama o zaman Enternasyonalin Rusların millî marşı olduğunu ve filmde de İstiklâl Marşı ile birlikte, gelen Rus heyetinin karşılanması sırasında çalındığını anladık ve film hakkında da takipsizlik kararı verdik.»

Bu durum karşısında, beraatını fiyaskoyla sonuçlanan Adnan Öztrak'ın hâlâ mevkiinde kalmak niyetinde olup olmadığı merak'a değer.

DEVRİMCİ ÖĞRETMENLER

TOS, Öğretmen, eğitim ve yurt sorunları konularında yürüttüğü çalışmaları yoğunlaştırmak ve daha verimli hale getirmek amacıyla, çeşitli kuruluşların temsilcilerinin de katıldığı Bilimsel Danışma Kurulu geçen hafta toplanmıştır.

Bu kurul iki gün süren çalışmaları sonunda:

1. Öğretmenin, toplumda kendisine düşen Milli görevi yeterince yerine getirebilmesinin kaçınılmaz bir şartı olan geçim güvenliği sorununu çözebilmenin, bugünkü toplum düzenimizde, ancak toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı ile sağlanabileceğini,

2. Eğitim sorunumuzun yurt gerçeklerine en uygun bir ruh içinde düzenlenmesi ve öğretmenin özlük ve sosyal haklarının dahil partizan çekişmelerin bas kısından kurtarılması sağlanabilmesi için, öğretmenin yönetime katılmasının hayati bir önem taşıdığını;

3. Devrimci öğretmenlere karşı yürütülen ve bir kısım nitelği taşıyan Anayasaya ve memleket yararlarına aykırı hukuk dışı baskının, daha da yoğunlaştırılmı ve bu konu da Danıştay Kararlarını hiçe sayan tatbikatın dahi devam ettiğini;

4. Kamu personelinin sendika hakkını düzenleyen 624 sayılı kanun, Anayasanın ruhu ile bağdaşamaz, Kamu Personeline bu alanda ciddî hiçbir hak tanımaz ve tümüyle değişmesi zorunlu bir kanun niteliği taşıdığını,

5. Emperyalist güçlerin ve işbirlikçilerinin, halkın ulusal inançlarını istismar ederek karşı devrim amacıyla örgütleyip kullandığını ve bunu Konya, Kanlıpazar ve Kayseri saldırılarında olduğu gibi, gün geçtikçe yoğunlaştırdığını;

6. Türk toplumunun yararlarını savunmakla görevli bütün devrimci kuruluşların, sonuca ulaşabilmek için, bir cephe halinde güçlerini ve eylemlerini birleştirme zorunluğu karşısında bulundukları

Saptamış ve bütün bu sorunları ayrı ayrı inceleyerek rapor'a bağlayacak çeşi'li sürekli komisyonlar kurmuştur.

SAHNE

MUHSİN ERTUĞRUL'UN ALTMIŞ SANAT YILI

Altmış yıl hiç bir önemli iş yapmadan, hiç bir kavgaya girmeden yaşasak yine de tutsu muz çıkar. Belki de hiç bir iş yapmadığımız, hiç bir kavgaya girmediğimiz için çıkıyordur tutşumuz. Bağrında bir ateş yanan ve bu ateşi ömrünün eylemi yapan kimseler hiç yaşlanmıyorlar. Kendinden gelen her kuşağın karşısına diri ve yine bağrındaki ateşle çıkıyor onlar. Bertrand Russel bu gün 97 yaşında olmalı. Yine de dünyaya meydan okuyan ölkeli bir genç o. «Katı öğretilere, yalnızca geleneğe dayanan kanılara karşı şüphecilik; eylem alanında yiğitçe bir direnme». Bunu yapmış. 97 yaşına gelmiş. Eli titremiyor: Bir «Dünya Görüşü» var ve bu yalnız kendinde kalmasın istiyor.

Altmışıncı sanat yılında Muhsin Ertuğrul

Muhsin Ertuğrul katı öğretilere, yalnızca geleneğe dayanan kanılara kuşkuyla bakmış hep: Tiyatroyla uğraşmanın «en ayıp» karşılandığı bir dönemde bütün köprüleri atmış tiyatronun içine dalmış. Yıl 1908 ler olmalı. Ve ondan sonra altmış sanat yılı. Bir ömrün tümü değil. Ömrünün bir parçası bu. Ama en büyük parçası. Kişinin çocukluktan çıktıktan sonra kendine ait olan asıl parçası. Bu asıl parçanın hepsi de, her anı, her dakikası tiyatro ile dolu. Hem üstelik altmış yılını içinde geçirdiği bu tiyatro kurulu bir düzenin, bir lokmacık hazır bir ortamın da tiyatrosu değil. Kişiye daha işin başında pes dedirtecek her çile hazır. Fakat bir an «oh» dedirtecek hiç bir şey hazır değil. Muhsin Ertuğrul böyle dahiyor 1908'lerde, Burhanettin Tepsi'nin yanında tiyatronun dar boğazına. Burhanettin Tepsi çünkü, o da katı öğretilere baş kaldırandardan. Türlü olanaksızlıklarla, yöneticilerin ve toplumun baskısıyla ve soğukla boğuşarak ortaya çıkardıkları bir oyunun, daha ilkinci gecesinde sadece üç seyircisi olacağını bile bile bu iş üstünde diretmek. Kolay değil. Çoğumuz böyle dönemlerin içinden yenik ve umutsuz çıkarız. Yozlaşırız. Ya da en iyisinden vazgeçeriz. Vazgeçmek yaşlanmaktır. Muhsin Ertuğrul yaşlanmıyanlardan. Çünkü tiyatro içindeki altmış yılı «vazgeçmesiz» bir altmış yıl. Gözleri hep ileri dönük olduğu, hep öyle kaldığı için, bu altmış yıl hep yiğitçe bir direnme ile geçtiği için genç. Altmış yıl işnoylu kuyu kazar gibi Türk Tiyatrosunu yoktan varetmo çaba basını sürdürmek, onu bir noktaya getiridiğinde elinden araçları alınınca yeniden gösterişsiz araçlar edinip kaldığı yerden yine sürdürmek. Bunu yapabilmek için önce inanmış olmak gerek. Yaptığı işin önemine inanmak. Gereğine inanmak. Muhsin Ertuğrul o inanışlardan olduğu için genç. Neye inanıyor Muhsin Ertuğrul? Tiyatronun insanı ve bir toplumu değiştirmekteki katkısına inanıyor. Ve geçen yıl «altmış yıla yaklaşan bütün bu çabalara hep **TİYATRO EĞİTİMİ** alanında en ileri, en yararlı sistemi, akla uygun en kısa ve en doğru yolu bulmak için katlandım» diyor. Altmış yıldır inandığı gibi bu gün de «Gerçek tiyatronun amacı ninni söylemek, beşik sallamak değil, seyircinin uyuklayan suratına bir çamçak buzlu su atmak, veya soğuk soğuk sırtın ruhuna bir kürek ateş fırlatmak olmalıdır» diyor.

Bu gün kendisinden, temeline harç koyduğu bir tiyatronun dört duvarı esirgenmiş olsa da Muhsin Ertuğrul yine tiyatronun ta içinde. Bir evin dört duvarı ve öğrencileriyle yine geniş, büyük bir dünyanın içinde.

Adalet Ağaoğlu

ORHAN ASENA'NIN ŞEYH BEDREDDİN'İ

Son zamanlarda toplumcu düşünür ve yazarlarımız, sanatçılarımız Şeyh Bedreddin üzerinde önemle duruyorlar. Bu hareket üzerin de konuşanlar ve yazanların sayısı artmaya başladı. Osmanlı vakanüvislerinin yerlere batır dığı bu düşünür, bu eylem adamı kimdir? Bu nu doğrulukla saptamak gerekmektedir. Bu günlerde Ankara Sanat Tiyatrosunda Orhan Asena'nın «Şeyh Bedreddin» adlı oyunu sahneye kondu. Oyunun rejî ve oynanış olarak sağladığı başarıyı burada tartışacak değiliz. Biz yazarın benimsediği görüş çevresinde tartışmak istiyoruz .Bedreddin tarihimizde toplum cu düşüncelerle ortaya çıkan dünyevi nitelikli bir düşün sisteminin ve eylemin önderidir. Kendi orjinal kaynaklarımız içinde, övünç duyacağımız bir kişidir. Bu yüzdendi, ki, büyük şairimiz Nâzım Hikmet yazdığı destanda onun ismi ve eylemi etrafında bir «myth» yaratmış, o na XX. yüzyıl insanının gözüyle bakmasını bilmiştir. Ne var ki, ozanımızın şiirdeki bu doğru görüşü ve başarısı roman, hikâye ve oyun yazarlarının aynı yolu izlemeleri demek değildir. Onlar toplumsal güçlerin dengesini ve tarihsel gelişim gerçeğini yansıtan, devrimci tarih anlayışı doğrultusunda anlatımlarını gerçekleştirmelidir. Tarihe gerçek devrimci bir gözle baktığımızda ilerici ve itici gücün Bedreddin'in düşün ve eylemi değil, Osmanlının kurduğu düzen olduğunu görürüz. Bütün Doğuyu gezen, on seçkin öğretmenlerden ders gören, eski ve ortaçağ Doğu dünyasının toplumsal hareket ve düşüncelerini benimseyen Bedreddin, kendi toplumunun zorunlu gerçeği karşısında duygusal ve tarihsel gelişim çizgisiyle ters bir tutum içinde bulunan bir düşünürümüzdür. Feodalitenin pekiştiği ve küçük beyliğin bir İmparatorluğa doğru geliştiği dönemde, ilerici ve gerçekçi olanlar Çelebi Sultan Mehmetler, Evrenos Gaziler, Çandarlılardı. Bu dönemde Bedreddin'in Varidat'ı bir ütopya, hem de Thomas Moore'unkinden daha önce yazılan güçlü bir siyasal sosyal yapıttır.

Oyunun yazarı daha çok Bedreddin'den yanadır. Zaman zaman Osmanlıyı da bir denge unsuru olarak sergileyip seyircinin kafasında bir sorun yaratıyor. Ne var ki, devrimci tarih anlayışı, Osmanlının Bedreddin karşısında daha gerçek bir güçle, içtenlikli ve haklı bir tezle serlmini gerektirir. Feodal dönemdeki köylü ve halk ayaklanmalarının tarihsel doğrultu için deki gerçek niteliği ve durumu F. Engels tarafından «Almanya'daki Köylü Savaşlarının Tarihi» adlı yapıtta ortaya konmuştur. Bunlar umutsuz patlamalardır ve gerçek ilerleyişte ters bir gelişim içindedirler. Bedreddin toplumcu geleneğimiz içinde bir zenginliktir. Fakat ona karşı duygusal bir bağlılık nedeniyle, tarihsel doğruya karşı çıkmak geçerli olmaz.

KİMİN DEVLETİ ?

Asena'nın Sultan Mehmet'e karşı Şeyh Bedreddin'e söylettiği şu sözler ciddi bir tarih yorumu değil, Alain'vari kötümser liberal muhafazakâr bir felsefeyi dile getirmektedir : «Siz devleti düşünürsünüz, ben insanı. Aramızda yüzbin yıllık sürüpgiden anlaşmazlık işte bu. Ve daha yüzbin yıl sürecek.»

Şeyh Bedreddin günlerindeki Osmanlı düzeninde devlet — insan, ya da devlet — halk diye bir kavga yoktu. Devlet, tarihçelerimizin bir cins «tarım memuru» seyrikları sipahisiyle, çiftçinin yardımcısı ve Roma hukuku anlamında özel mülkiyete oldukça yaklasan toprağının koruyucusu idi. Osmanlı yönetimi, Bizans feodal beylerinin insafsız sömürüsü ve baskısı altında ezilen hıristiyan çiftçilere bir cins mülkiyet hakkı ve güvenlik getirdiği için çabucak gelişmiştir Timur istilâsıyla çöken devletin çabucak kendini toparlayabilmesinden de getirdiği düzenin payı büyük olsa gerektir. Şüphesiz o tarihlerdeki Osmanlı düzeni de sınıflı bir sömürü düzenidir, ama gününe göre ilerici bir düzendir.

Öte yandan, devlet bir baskı aracıdır, ama soyut insanı ezen bir baskı aracı değildir. Devleti soyut bir baskı mekanizması diye düşünen bireyci — liberal bir akım, Fransız İhtilâlinde Jacobin'lerden sonra gelişmiştir, burjuva düşünürleri arasında bu akımın hâlâ temsilcileri vardır. Ama bunların «insan» dedikleri genellikle akıllarına gelen «sürü diye baktıkları halk değil, «kültürlü burjuva insan» dır. Sokaklara dökülen Paris halkının devlete hâkim olmasından ürkerek, halkın devletine karşı bu teorileri geliştirmişlerdir. Marksistlerin ise, insan deyince düşündükleri «proleter insan» dır. Marksistler, proleter insan çıkarına, devleti burjuvaziye karşı kullanmadan yanaklar. O halde soyut olarak devlete karşı çıkmak anlamsızdır ve ilerici bir tutum değildir, Kimin devleti sorusu önemlidir. Bu soyutlamayı yalnızca liberal — bireyci burjuva düşünürler ve bâzı anarşistler yapmıştır. Türkiye'de de hâlen devlet — halk çelişkisi diye sınıfların dışında çelişkiler icat eden bâzı teorisyenlerce, bu görüşler benimsenmiştir. Orhan Asena da böyle bir yorumu benimsemiştir benzemektedir. Ne var ki, bu, bilimsel açıdan geçerli ve halk yararına bir yorum değildir. Bununla birlikte Asena'nın bu yoruma, sömürülen insana duyduğu sevgiyle yöneldiği belli olmaktadır. Bu anlamda, Şeyh Bedreddin ile Orhan Asena'nın yazar kişiliğinde bir gelişme ve düşününcde de bir aşamanın gerçekleştiğini görüyoruz.

Altmışıncı Sanat yılını kutlarken

MUHSİN ERTUĞRUL SORUNU

Önce «Muhsin Ertuğrul olayın» di, şimdi «Muhsin Ertuğrul Sorunun» oldu. İkisi arasında bir ayrım var.

İlkin olayı anlatalım. Tiyatroyla biraz ilgilenenler hatırlıyacaklar. 1966'nın ilkbaharı, Şehir Tiyatrolarında bir huzursuzluktur gidiyor, ha vada pis bir koku var ya ne olduğunu kimse tam bilmiyor. Sonra sızıntıların türlü hınçları, hasetleri, öfkeleri aylardır sıkıştırıp hazırladıkları bombanın fitili yetip «poff!» diye patlıyor ve bir de bakıyoruz Muhsin Ertuğrul yerinde yok, tam hocanın koltuğunun altına koymuştar bombayı, Başrejisörlük kadrosu savaya uçmuş. Ama Muhsin Ertuğrul olacağı önceden seçip almış şapkasını gitmiş. Ortada tepeden inme bir yönetmelik var. Bir gün önceye kadar Muhsin Ertuğrulda toplantıda sanat yetkileri, tiyatrocu olmuyan, belediyenin bir görevlisi olan tiyatro müdüründe toplanmış. Tiyatrocu olmak marifet değil tabii, ama herkes kendi işini bilmeli değil mi? Hekim olmıyanın bir hastane başıtabipliğine getirilmesi ohagan mıdır, yada kaptan almıyanın bir gemiain dümenine koşulması?

Müdür Bey provalara katılıp oyunların rejisini denetliyebiliyor, gerekli görürse oyunu kaldırabiliyor. Yönetim Kurulunun da başkanı, onun oyu ağır başlıyor.

«Bu maddeyle sanat özgürlüğü güme gidiyor, tiyatro müdürü tiyatronun sansürücüsü olmamalıro diye yazacak oluyorsunuz, hadi Haysiyet Divanı'na Tiyatro Müdürü'ne hakaret diye. Oysa hakaret falan yok, kağıt üstündeki bir kadronun yetkilerini tartışmakla o kadroyu doldurracak kişiye hakaret mi olurmuş? Haysiyet divanına çağrılan çağrılana bir ay tiyatrodan uzaklaştırma ezaları, gözdağları v. b., v.b.

Sonuç : Şehir Tiyatrolarının o gün için beyni niteliğinde olan, en yetenekli, dinamik sanatçılarından 7-8 kişi tiyatrodan üçer beşer istifa ediyor, yada kontratı yenilenmeyip tiyatrodan uzaklaştırılıyor. Onları başka genç sanatçılar izliyor.

Şehir Tiyatrolarının yarı felce uğramasıdır bu ama kimin umurunda da?

Beyler, Muhsin Ertuğrul'u yürüten mucizeli Yönetmeliğin öbür mucize'i maddelerini uygulamaga girişiyorlar. Repertuarın seçimi için **Edebi Heyet, Dramaturji Bürosu, Yönetim Kurulu** gibi üç ayrı kurulu gibi üç ayrı kurulu görevlendirilmiş. Tam bir kırtasiye şaheseri Edebi Heyet hiçbir zaman kurulamıyor, en güvendikleri kişiler «Böyle saçmalık olmazo diye reddediyor kurul üyeliğini Ankara Devlet Tiyatrosu Edebi Heyet üyelerine haber uçurşalardı onlar koşa koşa gelirlerdi tabii.

Sonra, o günlerde yeni kurulan Türk Tiyatro Yazarları Derneği'nin boykotu, sessiz yürüyüşler, özel tiyatro salıneterinde her oyundan önce okunan protesto bildirileri... Ama değişen birşey yok. Muhsin Ertuğrul Draşos tepesindeki evinde, ne yapsın. artık umtarını yazıyor.

1968'in sonuna geliyoruz. Belediye Meclisi'ne yapılan sürekli başvurınalar üzerine sakat yönetmeliğin değiştirilmesi için karara varılıyor. Dört üyesi Şehir Tiyatrolarından olmak üzere 13 kişilik bir yönetmelik komisyonu kurularak yoğun çalışmalara başlıyor. Ti - Sen (Tiyatrocular Sendikası) başkanı da, sanatçıların haklarını korumak için komisyonda görevlidir.

Tiyatro Yazarları Derneği tarafından sunulan tasarının maddeleri, herbiri üzerinde sıkı tartışmalardan sonra, ve yer yer değiştirilerek kabul ediliyor. Nedense itirazlar hep Şehir Tiyatrosu Yönetim Kurulu'ndan seçilen dört üyeden geliyor :

— Bilmiyorsunuz anlamıyorsunuz, bu yönetmelikle Şehir Tiyatrolarını yıkıma sürüklediğinizin farkın da değilsiniz.

— Biz bu yönetmelik tasarısını dünyanın doğusunda batısında bu Şehir Tiyatrolarına benzer ödenekli tiyatroların yönetmeliklerini esas tutarak hazırladık. Yıllar yılı denenmiş ilkeler bunlar.

— Yok efendim, biz bize benzeriz, başka hiçbir memleketin tiyatrosu benzemez bu Şehir Tiyatrolarına.

— Biz de azıcık onlara benzesin istiyoruz.

— Dünkü çocuklara mı kaptıracağız tiyatroyu?.

Sonunda Yönetmelik dört karşı oyla kabul ediliyor. Genel Sanat Yönetmenliğine de Muhsin Ertuğrul'un getirilmesi kararlaştırılıyor.

Yönetmeliğin bazı maddeleri bcceriksizce uygulandığı, ya da kötüye kullanıldığı takdirde tabii olumsuz sonuçlar verir. Ama yönetmeği ve kendine güveni olan kişinin elinde bu Yönetmelik, Şehir Tiyatrolarının gelişmesini, daha yüksek bir sanat düzeyine erişmesini sağlıyacak bir araçtır.

Soyut plânda kalmamak için son yönetmeliğin (bugün yürürlükte olduğu halde uygulanmayan yönetmeliğin!.) en önemli yeniliklerin den bazılarına özetliyelim :

1) Tiyatronun sanat yetkilileri (son söz olarak) Genel Sanat Yönetmeni nde toplanmıştır.

2) Daha önce olmıyan **rejisör** kadroları kurulmuştur.

3) Kısıtekleyici bir kırtasiye ve sansür kurulu olan **Edebi Heyet** kaldırılmıştır.

4) Yönetim Kurulu, Genel Sanat Yönetmeni'nin başkanlığında çalışan bir danışmanlar ve uygulayıcılar haline getirilmiştir.

5) Yönetim Kurulu'na seçilebilmek için eski yönetmelikte şart koşulan 10 yıl, ve 20 yıl Şehir Tiyatrolarında çalışmış olmak gibi kısıtlar kaldırılmış, bu yönetici uygulayıcı kadroya yetenekli gençlerin hizmet kıdemine bağlı olmadan katılabilmeleri sağlanmıştır.

6) Oyunları okuyup değerlendirecek ve repertuar tasarısını Genel Sanat Yönetmeni'ne önerecek Dramaturglar için belli nitelikler saptanmıştır.

7) Oyuncu ve oyuncu adaylarının tiyatroya alınışında daha sıkı kıstasların uygulanması öngörülmüştür. Çünkü, herşeyden önce bir kültür durumu olan Şehir Tiyatroları bu yolda ancak tiyatro eğitimi görmüş, kültürlü elemanlarla ilerleyebilir. Bütün güzel sanatlar gibi tiyatronun da öğrenilip öğretilebilecek bir tekniği, estetik kuralları vardır. Bu madde ile ağırlığın olayı tiyatrocudan okulu tiyatrocuya geçmesi öngörülmüştür.

8) Tiyatro'nun sahne ışığı gibi bölümlerinde uzmanlık kadroları kurulmuştur.

9) Rejisörlerin sahneye koydukları oyunlar için reji defterleri hazırlamaları ve bunu tiyatro arşivine teslim etmeleri şart koşulmuştur.

10) Yıllık repertuarda yerli yazarlara yüzde 50 oranında yer verilmesi, tiyatroya gönderilen oyunların 45 gün içinde incelenip sonucun bir dramaturg rapo ruyla yazara ya da çevirene bildirilmesi öngörülmüştür.

11) Ücret tabanlarında sanatçılar lehine ayarlamalar yapılmıştır.

Yönetmelik Belediye Başkanınca onaylanıp yürürlüğe girdikten sonra Muhsin Ertuğrul'un Şehir Tiyatrolarının başına dönmesi artık gün meselesi sayılıyordu. Odası silinip süpürüldü, birkaç yıl önce onun ayağını tiyatrodan kaydırmak için Belediye Meclisi'ndeki tiyatro düşmanlarıyla işbirliği yapmış olan lar, hocayı tiyatronun kapısında nasıl karşılıyacaklarını prova etmeye başındılar.

Sonra Fahrı Atabey'in Muhsin Ertuğrul'u öven konuşmasını okudukgazetelerde. Geç de olsa bir hak sızlık onarılıyordu, daha önemlisi yokuş aşağı giden tiyatronun yeniden derleniıp toparlanması için bir olanak yaratılıyordu. Yeni yönetmelikle Şehir Tiyatroları artık düzenli bir çalışma dönemine girecekti.

Sen misin böyle umutlanan; üç beş gün sonra yeni bir süpriz çıktı : «Belediye Başkanlığınca Muhsin Ertuğrul'a tiyatronun Genel Sanat Yönetmenliğini kabul etmesi için öneride bulunulmuş, fakat Muhsin Bey bunu reddetmiş.»

Işın içyüzünü bilmiyenler, hocanın bu tutumunu kapris olarak niteleyip üzüldüler. Bu şaşkınlık daha geçmeden de Sayın Vasfi Rıza Zobu, yapılan ısrarlara dayanamayıp Muhsin Ertuğrul'un yerine Genel İSanat Yönetmenliğini kabul etmek zoruda kaldı.

Ama niye reddetmişti Muhsin Ertuğrul görev başına gelmeyi? Birkaç gün sonra ayaklar suya erdi: Muhsin Ertuğrul'a böyle bir çağrıda bulunulmamıştı ki o bunu reddetsin. Tiyatro Yazarları Birliğinin yaptığı basın toplantısında Muhsin Hoca'nın durumu açıklıyan kısa telgrafı kamu oyuna sunuldu. Fahri Atabey doğruyu söylememekle suçlardı. Sayın Belediye Başkanı hiç cevap vermedi bü suçlamaya. Birşeyi unuttunmak mı istiyorsun, susacaksın.

Bazı arkadaşlar hala soruyordu:

— Mutlak birşey geçmiş olmalı; bukadar büyük bir yalanı nasıl söyliyebilir bu adamlar?

Yalan o kadar büyük değil ,orta boylu bir yalandı. Belediye Başkanı, düşünür: Muhsin Ertuğrul'a «Şebir Tiyatrocranın başına gelmesi için öyle hoş bir biçimde çağrıda bulunalım ki, kendi bile farkında olmadan bu çağrıyı reddetmiş olsun.»

Alın size ustaca düzenlenmiş bir tiyatro entrikası.

Aktörü de seçerler: Kadri İlkay. O zat kı yıllardan beri Şehir Tiyatrolarının başına nebelleş olup, nihayet yukarda sözünü ettiğimiz 1966 yönetmeliği ile Muhsin Ertuğrul'u kadro dışı bıraktırmayı becermiştir. İşte bu zat seçiliyor, Muhlis Ertuğrul'a Genel Sanat Yönetmenliğini önermek için. Telefon açılır Draşos'taki eve : «Alo, bendeniz Kadri İlkay...»

Öte uçtan çat kapanır telefon. Tamam, plân başarıyla uygulanmış tır. Muhsin Ertuğrul'a çağrıda bu lunulmuş, ama o bunu konuşmak bile istememiştir. Haberi basına ve rebilirız artık.

Oyunun bundan sonraki sahnesi de hoş. Muhsin Ertuğrul'un kol tuğuna zorla Vasfi Bey'i oturturlar, O ise bütün içtenliği, sevimliliği ile diretir:

— Etmeyin ayol, vallahi bea yapamam. Bu Muhsin beyin yeridir.

— Muhsin Bey reddetti, sizden başka da kimse kurtaramaz bu tiyatroyu, istirham ediyoruz.

— Billahi beceremem bu işi ben.

— Siz hele oturun şu koltuğa, biz de yardım ederiz.

Vasfi Rıza Zobu'ya saygımız vardır. Dile kolay bir sanat ocağına elliüç yıl hizmet etmek. Ondan çok daha gençlerin yalnız aylık almak için tiyatroya uğrarken, onun sahne üzerinde didinip oyunlar koyduğunu, bu oyunlarda oynadığını görmüşüzdür. Pek çok genel cebinden çıkaracak bir enerjisi vardır. Türk tiyatrosuna yaptığı hizmetleri merak edenler Özdemir Nutku'nun «Darülbedayinin elli yılın» adlı kitabını okuyabilirler. Böyle bir emekçiyi saygı çerçevesi dışında anmak, onu küçümsemek bize düşmez. Ne var ki, Brutus'un Roma'yı Sezardan çok sevmesi gibi tiyatroyu galiba kişilerden daha çok se viyoruz.

Şimdi Muhsin Ertuğrul soruna geçelim.

Sayın Vasfi Rıza Zobu 6 Kasım 1969 günlü Milliyet gazetesinde yayınlanan konuşmasında gerçekten samimi midir? Yoksa bu sözler kendini alçak gönüllü gösterip sempati toplamak istiyen bir zihaf yetin üslubu mudur? Biz birinci olasılığa inanmak istiyoruz. Yani Sayın Zobu'nun içtenliğine.

«Şehir Tiyatrolarında Genel Yönetmenlik görevini geçici olarak kabul ettiğini» belirttikten sonra bu görevin güçlüğüne, nankörlüğü ne değiniyor Sayın Zobu — ki bu yakınmalarının hepsinde de haklı — ve şöyle bağlıyor sözünü:

«İlkç maliyeyle, parayla, hesapla ilgim yoktur, beni bir bankanın müdürü yapsanız, ben o bankada müdürlüklük ederim ama, Şehir Tiyatrosunda reislik edemem. O kadar tehlikelidir.»

Aynı konuşmada «tiyatroda yenilik yapabilecek kudrette olmadığını» da tekrar tekrar belirten Sayın Zobu'ya teşekkür ederiz. Yöneticilik ayrı bir yetenektir, başka bir sinir sistemi ister. Pek çok iyi sanatçı bu niteliklere sahip olmıyabilir. İyi bir tiyatro yöneticisinin de mutlaka iyi bir sanatçı olacağını kimse iddia edemez. Dediğimiz gibi ayrı yetenek ler bunlar. Vasfi Rıza Bey'in bu itirafı da 53 yılın emekçisi Vasfi Rıza'yı hiç eksiltmiyor .

Yalnız, vakit hala geç değildir. Üç yıl önce yakışıksız bir oyunla yetkileri elinden alınan Muhsin Ertuğrul Draşostadır. ve Şehir Tiyatroları mutlaka bir reform dönemine girmelidir artık, ve gene kim ne derse desin bu reforma ancak halen yürürlükte olan ama en önemli maddeleri uygulanmıyan 1969 Yönetmeliği ile gerçekleşebilir.

60. Sanat yılı kutlanırken, Muhsin Ertuğrul'un gaspedilen hakları iade edilecek midir? Hükümet yetkilileri bu konuda ne düşünürler? Yoksa gerçekten, partilerin kördöğüşü ötesinde hiçbir değerin geçerli olmadığı bir ülke haline mi geldi Türkiye?

Güngör Dilmen

ŞEYH BEDRETTİN SORUŞTURMASI

Bizim, Bedreddin'in popülist bir yorumlanışı saydığımız Orhan Asena'nın «Simavnah Şeyh Bedreddin» oyunu hakkında savcılık, komünist propagandası iddiasıyla kovuşturma açtı. Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Era'p Ozgen, Doç. Adnan Gürüz, Doç. Selâhattin Kerman, Basın Savcısı Zeki Turan ile birlikte oyunu seyrederek komünist propagandası olup olmadığını incelediler. Savcılık bu incelemeye göre, dâvâ açıp açmamak konusunda karar verecek.

ALKILIÇ İŞİ BİRLESMİŞ MİLLETLER'DE

Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Bahri Savcı, Prof. Mümtaz Soysal, Prof. Muammer Aksoy, Prof. İbrahim Yasa, Prof. Cahit Talas, Prof. Fahmi Yavuz, Doçent Mete Tuncay, Doçent Mehmet Selik, Doçent Uren Arsan, Doçent Tuncer Bulutay, Doçent Yılmaz Günal, Doçent Cevat Geray, Ankara Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Dekan Profesör Uğur Alacakaptan, Prof. Bülent Nuri Esen, Prof. Münci Kapani, Doçent Dr. Mukbil Özyörük, asistan Uğur Mumcu, asistan Adil Özkol ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğretim görevlilerinden Dr. Oguz Art, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonuna yazdıkları ortak bir mektupta Şadi Alkılıç dâvâsının geçirdiği hukuki safhaları etrafı olarak izah ettikten sonra, iki ayrı mahkeme tarafından verilen beraat hükmüne ve dünyaca tanınmış kişiler tarafından verilmiş suç konusu yazının komünizm propagandası sayılamayacağını belirten raporlara rağmen, Şadi Alkılıç hakkında nihai olarak tesis edilmiş olan mahkûmiyet hükmünün büyük bir adli hatâ olduğu, bunun çeşitli siyasî düşüncelere sahip pek çok kimseler ve bu arada Üniversite öğretim üyeleri ve başka ünlü hukukçular tarafından bakul edildiğini belirtmişlerdir. Şadi Alkılıç olayının yurt dışında meydana getirdiği geniş tepkiler üzerinde de duran Üniversite öğretim üyeleri, Şadi Alkılıç'ın halen ağır derecede hasta olduğunu, bunun muhtelif doktor raporları ile sabit olduğunu da belirtmişler ve buna rağmen genel ya oa özel bir af kanunu çıkarmak, ya da Cumhurbaşkanının Anayasanın 97. maddesinde vazılı af yetkisini kullanmasını sağlamak suretiy le ilgilinin tahliyesi cihetine gidilmeyerek bir fikir suçlusunun, üstelik hasta bir insanın ısrarla hapiste tutulmasının hükümetin kötü niyetini gösterdiği ifade edilerek mektubun sonunda aynen şöyle demişlerdir :

«Bütün bu olaylar bızı, etrafından önemli bir kamu oyunun da toplandığı şu kanaate sevketmektedir ki, hükümet, bazı idarî heyetler ve kendi parlımento çoğunluğu üzerinde olumsuz bir nüfuz kullanarak Şadi Alkılıç'ın tahliyesine bilitifazam mani olmaktadır. Eğer bu böyle olmamış olsaydı, tartışılmaz şekilde bir adlî hatâ olduğu besbelli olan bir durumun telâfisi ve bir fikir suçlusunun hürriyetine kavuşturulması için şimdiye kadar şu veya bu şekilde bir tedbir alınmış olurdu.

Bunun içindir ki, bizler, Birleşmiş Milletlere mensup ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesindeki yüce ve insanî ilkeleri kabul etmiş bir ülkenin vatandaşları olarak, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonundan bu ilkelere riayeti temin ve Şadi Alkılıç'ın tahliyesinin sağlanması yolunda gerekli tesebbüs'erde bulunmasını talep ediyoruz.»

TÜRK HALK TÜRKÜLERİ

Ünlü müzisyen Bartok'un Türk halk türküleri üzerine 1936 yılında Anadolu'da yaptığı incelemeler, gelecek yıl Budapeşte'de bir kitap hâlinde yayınlanacak.

Kitap, İngilizce, Fransızca ve Macarca olarak üç dil de ve ünlü müzisyenin ölümünün 25. yılında Bartok ve onunla birlikte inceleme yaptıkları Adnan Saygun un imzalarıyla yayınlanacaktır. Saygun, bu hazırlıklara katılmak üzere Budapeşte'ye gitmiştir.

Bartok, kitapta önsöz olarak çıkacak yazısında «Türk ve Macar halk türkülerinde tam bir benzerlik» bulunduğunu ileri sürmektedir.

Ünlü müzisyeh için, dünyanın birçok merkezlerinde gelecek yıl «Bartok Müziği Haftası» düzenlenecektir.

DEVLET BALESİ KİRALANABİLİYOR!

Devlet Balesi, 19 Aralık gecesi için Amerikalılara kiralanmıştır. Türk Haberler Ajansının bildirdiğine göre, Amerikan Kültür Ateşesi Leon Picon tarafından yapılan teklifi Genel Müdür Aydın Gün kabul etmiş ve Devlet Balesi'ni kiralamıştır. Ancak, kiranın kaç lira olduğu açıklanmamıştır.

Olay, bazı sanatçıları öfkelendirmiştir. Devlet Opera ve Balesi görevlilerinden biri, «Balenin bir elçiliğe kiralanması hoşa gitmedi. Bu durumda baş rolü oynayanlardan bir kısmını 19 Aralık'ta sahnede göremezsiniz, şaşmayınız» demiştir.

NATO: «BİR HAYALİN SONU»

Birleşmiş Milletlerde İngiltere hükümetinin müşavirliğini yapan Dr. James Avery Joyce, «Bir Hayalin Sonu» adlı NATO'ya ilgili bir kitap yayınladı. Joyce, NATO için «kadük» diyor. Ona göre, NATO, Birleşmiş Milletler ilkelerine uygun bir bölgesel ittifak değildir: «Havai adaları ya da Bering Boğazından İstanbul'a kadar uzanan bir askeri ittifakın «bölgesel» olmadığını bir okul çocuğu bile bilir.»

NATO'nun amaçlarını da Joyce, General Hugh B. Hester'e dayanarak şöyle sıralıyor :

— Batı askeri kontrolü altında bulunan ülkelerde her çareye başvurarak bir sol güçler cephesinin iktidara gelmesini engellemek.

— Avrupa'da ABD'nin temel müttefiki olarak Batı Almanya'nın yeniden silâhlanmasını sağlamak.

— Batı Almanya ve Batı Avrupa'da Amerikan hegemonyasını gerçekleştirmek.

— Doğu Avrupa'daki Sovyet mevkilerine karşı bir tehdit yaratmak.

Tunus Hükümetince desteklenen «Ieune Afrique» dergisinde çıkan karikatür

«LİBYA CENNETİ»NDEN KOVULAN AMERİKALILAR

İngiliz ve Amerikalılar, kral Idris'in işbirliğiyle Libya'da iki dev askeri üs kurmuşlardı. Bu üslerde yalnız asker değil, daha birçok başka şeyde bulunuyordu. Genç Libyalı devrimciler rezaletlere bir son vermeyi kararlaştırdılar. Ama niçin ve nasıl?. Bunun cevabı aşağıda okuyacağınız yazıdadır.

Libya'daki Amerikan üssü Wheelus'la Malta'daki La Valette arasında işleyen Amerikan Hava Kuvvetlerine ait uçağın yükü o gün bir garipti: koca koca müzik âletleri ve bir bü yük sandık. Sandığın içinde bir adam saklıydı: Alphonse Pagani. İngiliz uyruklu bir musevi olan bu adam, Alman Volkswagen firmasının Tripoli temsilcisiydi. Takvimler 20 Eylülü gösteriyordu. Sonradan Libya makamlarının öğrendiklerine göre, bu esrarengiz yolcu Wheelus Amerikan üssündeki okullardan birinde müzik öğretmenliği yapan Daniel de Carlo adında bir arkadaşının yardımıyla gizlice Libya'dan ayrılmayı başarmış tı.

Bundan birkaç gün sonra da, 25 Eylülde Libya polisi Amerikan üssü yakınlarında Valsoni adında bir İngilize ait bir arabayı durdurmuyor ve yapılan arama sonunda arabanın içine saklanmış yedi adet dürbünlü tüfek bulunuyordu.

Olanlar kral Idris'in monarşisini devirerek geçtiğimiz 1 Eylülde ülkenin yönetimine el koyan genç devrimcileri ülkedeki yabancıların yeni rejimi yıkma planları hazırladıklarına inandırmaya yeterliydi. Tripoli'deki Amerikan Büyükelçisi Joseph Palmer'in Libya Dışişleri Bakanı Salah Buyissir'e teminat vermesine rağmen, iki Libya askeri kurulu Amerikan üssü Wheelus'a girip çıkan uçak ve taşıtları kontrolla görevlendirildi.

Bu iki olay işlerin gidişini hızlandırmıştı. Tripoli'nin sesi, Libya ile Amerika ve Libya toprakları üzerin de üsse sahip ikinci yabancı ülke olan İngiltere arasında gerçek bir krize yol açacak tona yükseldi. Libya devletinin en yüksek organı olan Devrim Konseyi başkanı Albay Hedefi Tripoli'deki bir toplantıda şu açıklamada bulunuyordu:

«Yabancı üslerin boşaltılması sorunu daha 1 Eylülde ele alınmıştır. Çünkü devrim topraklarımız üzerinde yabancı askerlerin varlığına rıza gösteremez. Bu amaca erişmek için makul yollardan yürüyeceğiz. Fakat silâhlı çatışma gerekirse, o zaman tüm Libya halkı İngiliz ve Amerikalılara karşı tek bir vücut halinde savaşacaktır.»

7 Kasımda İngiliz üssü El—Adem yakınındaki Tobruk'ta yapılan bir başka toplantıda da benzeri biçimde konuşan devrimci başkan, Libya'daki yabancı üslerin derhal ve şartsız boşatılması için gerekli psikolojik ortamı yaratmayı başarmıştı. Yine Albay Hedefi'ye göre, Londra ve Washington'un bu konuda görüşmeyi kabul etmemeleri halinde aşağıdaki müslimane tedbirlerine başvurulucaktır:

— İngiliz bankalarına yatırılmış 400 milyon sterlinin geri çekilmesi;

— British Overaircraft Corporation'la 135 milyon sterlinlik bir hava savunma sistemi kurulması için imzalanmış ve 50 milyonu da peşin ödenmiş bulunan mukavelenin gözden geçirilmesi;

— Silâh ve cephane için Doğu blokuna başvurulması;

— Petrol şirketlerinin millileştirilmesi;

— Amerikalılar wheelus'u boşaltmayı reddederlerse, «Kuzey Afrika'da yeni bir Vietnam yaratılması ihtimali.»

Londra ve Washington Tripoli'ye olumlu cevap vermekte gecikmemişlerdir: üslerin boşaltılması konusunda resmi görüşmeler 7 Aralıktan sonra başlıyacaktır.

GİZLİ ANLAŞMALAR

Libya ile iki Batılı ortağı arasında olup bitenleri anlıyabilmek için 1953'e kadar gitmek gerekir. Gerçekten de, yirmi yıl süreli İngiliz — Libya ittifak ve dostluk anlaşmasının kral Idris'in başbakanı Mahmut Muntasser ve İngiliz Büyükelçisi Sir Kird Braed tarafından Bingazi'de imzalanışı o yılın 29 Temmuzuna rastlar. Yedi maddelik bir anlaşma ile otuzbeş maddelik bir askeri sözleşmeye dayanan bu ittifak. RAH'a (İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri) Tobruk'un 26 kilometre yakınındaki El—Adem'de bir hava üssü sağlamıştır. Bu üste 2000 kişilik bir garnizon ve bir zırhlı birlik sahra harekâtı talimi görmektedir. İngilizlere tüm Libya toprakları üzerinde hareket serbestisi tanınmış ve malları teminat altına alınmıştır. Sözleşmenin 32. maddesi Libya mahkemelerinin İngiliz askerlerini yargılama yetkisini bunların Libya'da ya da Libya vatandaşlarına karşı işledikleri suçlar kanuni kovuşturmayı gerektirse bile kaldırmıştır.

20 Şubat 1954'te görevine son verilen Mahmut El — Muntasser'in yerine aynı yılın 8 Nisanında Mustafa Ben Halim getirilmiştir. Yeni bir mali yardım talebi için alelacele Washington'a gönderilen Ben Halim, orada Başkan Eisenhower'la görüşmüş ve Amerika'nın Orta Doğu doktrinini kabul etmiştir.

Buna «karşılık» olarak, 1955 — 1960 yılları arasında Libya hazinesine altı milyon dolar girmiştir. Bu nun yanında, üs kirası yerine geçmek üzere, kırk milyon dolarlık ve yirmi yıl vâdeli bir mali yardım teklifi de alınmıştır. Çok geçmeden de bu gizli anlaşmaların süresinin sona eriş tarihi olarak 24 Aralık 1971 saptanmıştır.

Anlaşma hükümleri uyarınca, İkinci Dünya Savaşından beri Libya'da bulunan Amerikan kuvetleri, Tripoli'nin varoşlarından olan El — Mellaha'daki eski bir İtalyan spor sitesi harabeleri üzerinde iki bin hektardan daha geniş bir alanı kaplıyan bir hava üssü inşaasına, koyulmuşlardır.

ÇÖLDEKİ CALİFORNİA

Bir çeşit devlet içinde devlet olan Wheelus üssü, 48 ülkeye yayılmış 948 Amerikan üs ve tesisi arasında başta gelmektedir. Altı binden fazla Amerikalı bu üste aileleriyle birlikte Kaliforniya'da yaşar gibi yaşamaktadırlar. Burada yargı etkisi Libya yargı organlarına değil, anlaşmanın 20. maddesine göre Amerikan askeri makamlarına aittir. Buna karşılık, üsse giren Libyalılar Amerikan askeri polisinin kontrolüna tâbi dirler. Uçak ve insanların hareketi (16. madde), havadan ve denizden mal ve malzeme getirilmesi (16 madde) her türlü kontrol ve gümrük vergisinin dışındadır. Musrata, Derna, Bingazi ve Tobruk'ta da ara istasyonlarını sahip olan Amerikalılar, ülkenin gökleriyle uzunluğu 2000 kilometreyi aşan kıyılarını kontrol altında bulundurmaktadırlar.

O zamandan bu yana üsler sorunu pek çok kez ortaya atılmış ve her defasında hükümet anlaşmaların değiştirilmesi için görüşmelere başlanacağını açıklamıştır. Bu arada muhaliflerin baskı yoluyla susturulmasından da kaçınılmamıştır. 1959'da başbakan Libya'nın Washington'dan üs anlaşmasının gözden geçirilmesini istediğini ve gerekçe olarak da **«Tripoli yakınındaki Wheelus üssü cihazlarının kulakları sağır eden gürültüsünü»** öne sürdüğü açıklanmıştır. 1964 te parlamento, oybirliğiyle aldığı bir kararla, üs anlaşmalarının yürürlükten kaldırılmasını istemiştir. Halkın baskısına dayanamıyan kral da, başbakanına, 1964 Nisanında İngiliz **ve Amerika'**larla görüşmeleri başlatma görevini vermiştir.

AMERİKALILARA GÖZ AÇTIRILMIYOR.

Genç Libya yöneticilerinin elinde iddialarını haklı çıkaracak birçok delil bulunmaktadır. Eski rejim o halk tarafından tânetlenen işbirlikçiliği konusundaki kesin delillere ilâve olarak, birçok yeni şikâyet için de dosya açılmaktadır. «Al-Thawra» gazetesine göre Wheelus üssü İsrailli pilotların yetiştirilmesinde kullanılıyordu. 1956'da Tripoli'yi ziyaret eden bayan Golda Mayer'in mihmandarlığını o tarihte üs kumandanı olan Amerikalı albay Gerfits yapmıştır. Bunun yanında, Amerikan uçakları 1956 ve 1967 savaşlarında İsrail'i desteklemişlerdir. Nitekim, **Wheelus üssündeki yeraltı silolarında saklanan atom bombaları Libya ile birlikte bütün bölgeyi de Sovyet üslerinin bedeli haline getirmiştir.**

Devrim Konseyi emirlerine uyan Amerikan savaş uçakları, 1 Eylülden beri her türlü talim uçuşunu kesmişlerdir. Üssün Almanya, Malta ve Libya ile bağıntısı birkaç özel taşıt aracı ile sağlanmaktadır. Üsse yerleşen Libyalı pilotlar ve sayıları ikiyüzü bulan sivil kontrolörler dikkatle bu «şüpheli» trafiği izlemekte ve sabırsızlıkla kontrol kulesini ele geçirecek fırsatı kollamaktadırlar. Bu sabırsızlık da çok sürmeyecektir. 20 ve 25 Eylül olayları Libyalıların o zamana kadar «Top Secret» (çok gizli) saydıkları bütün işlere müdahalesini çabuklaştırıcı nitelikte dir.

GÖZLER MALTA'YA ÇEVRİLDİ.

Londra ve Washington'un cevapları gecikmemiştir. Libya hükümetinin resmi notlarını aldıktan onbeş gün sonra, her iki ülke de aynı anda «görüşmelere hazır olduklarını» bildirmişlerdir. Görüşmeler 15 Aralıkta Tripoli'de açılacaktır.

Gelişen atom silâhlarının üslerin önemini azaltmış olmasına rağmen, Wheelus'u elden kaçıran Pentagon'un gözleri de şimdi **Malta'ya çevrilmiştir.**

HİNDİSTAN'DA GERİLLA

Bayan Gandi, partisinde verdiği üç savaştan başarılı çıktı ama, ülkede iç savaşta pasa başa olacağı belli değil. Ziro Bengal'deki silâhlı köylü hareketleri gelişiyor. Geçen hafta, gerillalar, yarım düzine kadar büyük arazi sahibini ve işadamını «kutsal» bölgelerdeki sınıf düşmanlarını tasfiye programı gereğince temizlediler. Hareket, Mao eğilimli sayılıyor ve 1200 kilometrekarelik bir bölgeyi kapsıyor. Kalküta'daki Presidency College, Mao'cu köylü hareketinin önemli merkezlerinden biri. Hareketin liderlerinden sayılan Fen Fakültesi öğrencisi Santoş Rana ve ilkokul öğretmeni karısı, bu yüzden tevkif edildi.

BİR PETROL İNCELEMESİ

Petrol ihracatçısı ülkelerin örgütü olan OPEC, tüketicinin petrol ödediği fiyatın nasıl paylaşıldığını açıkladı. Buna göre ham petrol üreticisi ülkeler tüketicinin ödediği fiyatın ancak yüzde 7.9'unu almaktadırlar.

PETROL GELİRİNİN DAĞILIŞI	(Yüzde olarak)
Üretim Maliyeti	2.7
Rafinaj Maliyeti	3.3
Nakliye Maliyeti	6.3
Dağıtım kârı	20.0
Petrol şirketlerinin net kârı	6.3
Tüketici ülke vergileri	47.5
Üretici ülke geliri	7.9

FİLİPİN'DE CIA YENİLDİ!.

Filipin seçimlerinde, meğer CIA, eski Başkan Marcos'un yeniden seçilmesini önlemek için çaba göstermiş. Bunun nedeni, eski başkanın Amerikan şirketleri aleyhine bazı tedbirler almasıymış. ASU'nun adayı, aşırı sağcı senatör Magsaysay imiş. Ama CIA, işte elde edememiştir. Seçimlerden yenik çıkmıştır.

Manila Times gazetesi, geçenlerse, Filipinlerdeki CIA ajanlarının adlarını açıkladı. Liste başında Tümgeneral İsmail Lopus var. Bu zat, Filipin istihbarat servislerinin şefi. Senato, Lapus'tan hesap sorulu Tümgeneral yıllardır CIA hizmetinde bulunduğunu itiraf etmek zorunda kaldı.

YUNANİSTAN'IN CUNTACILARI POLİTİKACILARA GÜVENMİYOR

Politikacılarla işbirliğine gidilmiyeceğini, «Mimar kurduğu binayı yarıda bırakmaz» diye açıklayan Yunanistan Dışişleri Bakanı Pipinellis, cunta rejimini şöyle savundu: «İhtilâl rejimi köklü reformlar yapmıştır. Basının dürüst olmayan üyelerini temizlemiştir. Temizleme hareketleri yalnız basında olmamıştır. Örneğin Ticaret Bakanlığında yüksek bir memur aynı zamanda yabancı bir şirketin ticari müşavirliğini yapabilmekteydi. Maliye Bakanlığı müfettişlerinin çoğu, özel şirketlerde muhasebe müşaviriydi. Bir profesör, kendi yazdığı kitabı zorla ve yüksek fiyat karşılığında öğrencilerine satabilmekteydi. Yunanistan'in dış ülkelerdeki elçilikleri, birer kaçakçılık yuvası haline gelmişti. Bir üniversite öğrencisinin yıllık gideri 20 bin drahmi iken, Yunanistan'ın en büyük armatörleri, fabrikatörleri ve tüccarları bu parsının çok altında vergi ödüyorlardı.»

TAŞ OCAKLARINA EL KONDU !

Özel teşebbüsçü Japon Hükümeti, başkent Tokyo yakınındaki bütün taş ocaklarını devletleştirdi. Bunun nedeni, yüzbinlerin katıldığı Amerikan aleyhtarı büyük işçi ve gençlik gösterileri. Bu gösterilerde başlıca silâh, taş... Japon Hükümeti, göstericileri taşsız bırakmak için bu kararı aldı! Yetkililere göre, devletleştirmeden sonra göstericiler, resmi binalara ve polise atacak taş bulamakta ciddi sıkıntıya uğramışlar.

ALMAN BARIŞ GÖNÜLLÜLERİ

İzvestiya yazıyor: Batı Almanya, gelişmekte olan ülkelere ekonomik yardımdan başka, «Alman Geliştirme Hizmeti» uzmanı olarak «gizli siyasi görevlileri» ni yollamaktadır. Alman Geliştirme Hizmeti, ünlü Amerikan Barış Gönüllüleri örgütü tipinde kurulmuştur. Bu hizmetin binden fazla görevlisi, Asya ülkelerinde. Batı Almanya'nın siyasi ve ekonomik yayılması için zemin hazırlamaktadırlar. Bunlar, azgelişmiş ülkeleri tutsaklaştırma yolu ile Batı Almanya tekellerine hayat alanı sağlama amacı güden yeni sömürgecilik politikasının bir çeşit öncüsüdürler.

Batı Almanya, Asyada ekonomik durumunu pekiştirirken, Asya ülkelerine artan siyasal baskı yapmaktadır. Asya hükümetlerin den Alman dış politika doğrultusunu desteklemelerini ve Alman çıkarlarına uygun dış politika izlemelerini istemektedir.

NATO NÜKLEER PLANI

Foreign Report'da Nato Nükleer Planlama Grubunun toplantısıyla Fransa'nın da ilgilendiği yazılı. Fransa Genelkurmay Başkanı'nın ABD ziyaretini, dergi bu toplantıya bağlıyor. Ziyareti sırasında Generale Nükleer Planlama Grubunun çalışmaları hakkında bilgi verilmiş, Foreign Report, baş danışman Kissinger'in Nixon'u «Şayet Nato tekrar canlandırılırsa Fransa'nın hâlâ Nato'ya dönme ihtimali bulunduğu hususunda ikna ettiğini» yazmıştır.

Dergiye göre, Nato'nun nükleer stratejisinde yapılan son değişiklik, Almanya'yı bir ölçüde tatmin etme amacını gütmektedir. Foreign Report'un görüşü şöyle: Nixon Hükümeti, Batı Almanya'nın Nato'ya daha fazla katkıda bulunmasını ve gittikçe artan bir İngiliz — Alman işbirliğini öngörmektedir. Ancak Almanlar bir süreşta nükleer silâhların kendilerini Ruslara karşı korumak için kullanılacağına dair bir garanti almadıkça, bütün güçlerini Nato'ya vermeye çekterdir.

Nükleer Planlama Grubunun hazırladığı yeni senaryo ile, Almanlar bu konuda Amerikalıların iyi niyetlerine güvenmek zorunda kalmakta dırlar, ancak Amerikalılar, son imkân olarak Alman toprak larını Rusya'ya karşı korumak için nükleer silâhları kullanma hususunda, eskisine nazaran biraz daha açık konuşmuşlardır. Aynı zaman da nükleer silâhların komünist topraklarında uçak atomit» in kullanılmasını tavsiye ediyor. Onun bu konuda yaptığı çalışmaları içinde toplayan «Bir Devrimcinin hatıraları» adlı eser ise Frankfurt'taki İnsel yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

1870 — 1919 yılları arasında yaşamış olan Gustav Landauer ise anarşizmi dini bir konu haline getirmiş ve bu uğurda ölmüştür. Yaptığı çalışmaları ise şimdi Federal Almanya'da üç ayrı gözde yayınevi 3 ayrı eser halinde yayınlamıştır.

1809 — 1865 yılları arasında yaşamış olan ünlü Fransız anarşisti Pierre Joseph Proudhon: «Mülkiyet hırsızlıktır» demektedir. Proudhon'un» Seçme yazılarını» ve «bir devrimcinin görüş ve tecrübeleri» adlı eserini iki ayrı ünlü Alman Yayınevi yayınlamıştır.

1806 — 1856 yılları arasında yaşamış olan Max Stirner ise anarşizmi bireyleştirmiş, kişilere özgü hale getirmiştir. «Bir kişi ve onun mülkiyeti» adlı eseri ise geçen yıl ünlü Bavyera yayınevlerinden biri tarafından yayınlanmıştır.

Ünlü İngiliz Profesörü James Joll «Anarşistler» adlı eserinde anarşizmin tarihçesini yapmaktadır. 3 yıl evvel yayınlanan bu eser kazandığı büyük başarı üzerine Mart ayında tekrar yayınlanmıştır. Fransız sosyologu Daniel Guérin'in anarşizmin başarılı bir analizini yaptığı eseri de 2 yıl içinde 12.000 adet satılmış ve böylece eserin ilk cümlesi gücünü ve gerçek olduğunu tam olarak ispatlamıştır: «Anarşizme olan ilgi tekrar canlanmaktadır.»

Anarşizmin tarihçesi insanlık kadar eskidir. İspanya iç savaşından sonra artık tamamen silindiğine inanılmıştı. 1937 yılının «kanlı Mayıs»ında» İspanyol komünistler, anarşist düşmanlarını ve milgiye uğratmışlar, iktidarı ellerinden almışlardı. Bundan sonra ise 30 yıl insanlar anarşizmin siyah bayrağının artık ebediyete kadar kıhtımda kalacağına inanmışlardı.

Fakat son zamanlarda New York, Londra, Stockholm, Roma, Hamburg ve en önemlisi Mayıs 1968 tarihinde Paris'te Universite öğrencileri, toplumların korkusu olan anarşizmi tekrar canlandırmaya başlamışlardır. Federal Almanya'daki SDS'ler, Rudi Dutschke, Bernd Rabehl, Daniel Cohn — Bendit ve Wolf Kardeşler de anarşisttirler. Bundan kimsenin şüphesi yoktur artık.

Nitekim eski Marksistlerden Prof. Wolfgang Abendrht SDS'ler için: «Anarşizmi uygulayanlar» Anayasa'yı Koruma Derneği İkinci Başkanı Dr. Günther Nollau: «Anarolarak nitelendirmektedirler. loarak nitelendirmektedirler.

Bütün bunlar da Proudhon ve Bakunin'in zamanından kalma anarşizmle komünizm arasındaki ilişkinin tekrar canlandığını göstermektedir.

Federal Almanya'nın genç anarşistlerinden Bernd Rabehl otoriteye karşı olan yerlerde anarşizmin ve komünizmin birlikte bulunacağını iddia ediyor. Fakat Rudi Dutschke bu konuda şüphelidir. 1967 yılının Sonbahar'ında yapılan 22. SDS toplantısında Dutschke bunu ispatlamış ve Federal Almanya'da bir komünist partinin kurulması hakkında. «Demokrat bir insan olarak bunu taydalı olacağından şüpheliyim» demiştir. 1968 yılının ilkbahar'ında kendisine suikast yapılmasından birkaç hafta evvel komünistlerle karıştırılmamaları için kendilerine «hür toplumcular» olarak nitelendirilmelerini istemişti.

Anarşistler her türlü otoriteye karşıdırlar. Bunun için «proleteryanın diktası» teorisini bile nefretle karşılamaktadırlar. Anarşistler demokrasinin taraftarlarıdırlar. Fakat Parlâmentoyu bir «formalite» olarak görürler. Fikir ve düşüncelere yapılacak her türlü baskıya karşıdırlar. Birlikte yaşadıkları kişilerin» tam inançı veya hiç olmazsa «bilinçli» olmalarını isterler. Kişilerin bilinçli olmalarını temin etmek için çeşitli metotları vardır. Bu ya tartışmalarla olur, ya da «şok etkisiyle» yani, nümayişlerle, otoriteye karşı gelmekle veya 1870 yılından sonra da görüldüğü gibi krallara, başkanlara, parti sekreterlerine vs. suikast yapmak sureti ile sağlanır.

Anarşistler Maksizmden daima nefret etmişler, onun yok olmasını istemişlerdir. Marksizm hakkında onların görüşü şöyledir: Proudhon: «Zamanımızda yeni doktrinler ortaya atanlardan kendimizi mutlaka korumalıyız.»

Bakunin «Marksizm beygirlerin koşumu için yeni bir gemdir. «Dutschke: «Lenin yönetim ve dikta gücünü Markstan almıştır.»

Friedrich Engels «Devrim ler otoriteyi gerektirir» der, «çünkü devrim yapmak demek, toplumun belli bir kısmının diğer kısmını otorite nin her türlü ve en sert araçları ile isteğine uydurmasından başka bir şey değildir. Bakunin ise otoritenin esasını Marksda bulmaktadır.

Anarşizm hiçbir zaman bir bilim olarak Marksizm gibi ortaya çıkmamış ve bu yüzden de daima Marksizmin arkasında ikinci planda kalmıştır.

Modern anarşizmin tarihçesi 1712 — 1778 yılları arasında yaşamış olan Jean — Jacques Rousseau ile başlar, Rousseau'ya 1750 yılında Dijon Akademisi şu soruyu sormuştu: «Bilim ve sanatın gelişmesi insanları ahlâkı açıdan daha iyiye götürmüş müdür? Rousseau'nun cevabı ise: «İlk insanlar iyi ve temizdirler. Fakat bilim ve sanat gelişmeleri onları gerçek kişiliklerinden, tabii iyiliklerinden uzaklaştırdı» olmuştur. Böylece Rousseau kendisi bir anarşist olmamasına rağmen anarşistlere gelecekte en büyük ışığı bilmeyerek tutmuştur. Artık 19. yüzyıldan itibaren anarşister tabii hale dönüşü, belli sınıfların egemenliklerinin ortadan kalkmasını, toplumun her türlü baskıdan uzak olmasını istemeye başlamışlardır.

İlk anarşist düşünür 1756 - 1836 yılları arasında yaşayan İngiliz rahip ve yazar William Godwin'dir. Zamanının en dikkate alınmayan ve sessiz kişisi olan Godwin yazıları ile anarşistlerin yönlerini bulmalarına sebep olmuştur. Nitekim şimdiki anarşist hareketlerin nedeni olan Godwin'in istekleri şunlardır:

— Devletler ve kanunlar yok olmalıdır.

— İnsanların inançları dün ve hukuk adamlarının baskısından kurtarılmalıdır.

— Zenginlere ve fakirlere aynı ölçüde iş taksimi yapılmalıdır. Böylece Godwin'in devri insanlarının yaşantısına dönülmesini dolaylı yollardan istemiş oluyordu. Çünkü Godwin parlâmenter demokrasiyi de istememekteydi.

Godwin'in bir başka önemli isteği ise evlilik müessesesinin olmadığı bir toplumun yaratılmasıydı. «Kadın erkek ilişkileri kişilerin özel meseleleridir! Bir takım hukuki esaslara bağlanamaz» diyordu, Godwin. Onun bu görüşüne daha sonraları Dutschke ve Marcuse'de katılmışlardı: «Bir kadın kendisine bir erkek seçebileceği gibi istese daha da fazla seçebilir.» Böylece bu görüşlerin ışığı altında Batı ülkelerindeki öğrenci hareketlerinin en önemli nedeni «toplumdaki cinsel baskının ortadan kaldırılması» olmuştur.

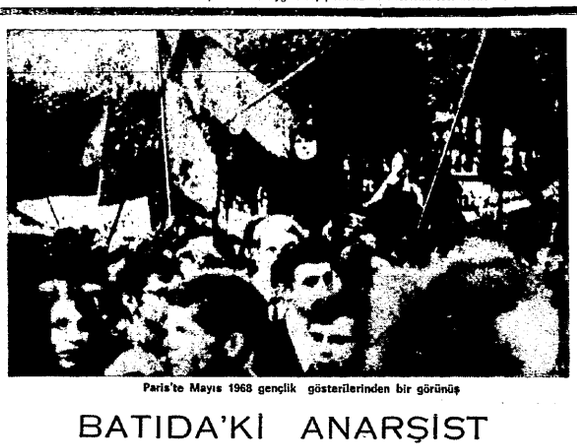

Paris'te Mayıs 1968 gençlik gösterilerinden bir görünüş

BATIDA'Kİ ANARŞİST GENÇLİK HAREKETLERİ

Son yıllarda dünyanın pek çok yerinde gelişmiş ülkelerin başkentlerinde, zaman zaman kanlı öğrenci hareketleri olmaktadır. Bu hareketlerde öğrenciler kendi öğretim sorunlarından çok devlet yönetimine ve düzene karşı gelmekte, bunun değişmesini istemektedirler. Bu yazı öğrencilerin büyük huzursuzluklara yol açan isteklerini anarşizm ile bağdaştırmakta ve bunun nedenleri ile tarihçesini, doğuşunu ve gelişmesini incelemektedir.

CHP deki kavganın iç yüzü

(Başı S. 1 de)

Heyecanlı bir sesle bunları söyleyen genç adam, Ecevit'in «Mülkiye Cuntasıyla anlaşamadığı için CHP Merkez Yönetim Kurulundan istifa eden Hüdai Oral idi. Daha önce, aynı gerekçeyle istifa eden Genel Sekreter yardımcısı Muammer Erten de bu iddiayı doğrulamıştı. Erten Paşam, Merkez Yönetim Kurulunda size Demokrat Parti'nin reva görmediği sözler söylenmiştir. Böyle konuşanları uyarmışımdır, önlemeye çalışmışımdır» demekteydi. Eski Genel Sekreteri Yardımcısı ayrıca, «Cuntacılarla iş birliği yapan Genel Merkez üyeleri bulunduğunu» ileri sürmekteydi. Ertan ve Oral'dan sonra istifasını verenlerden Ali İhsan Göğüş konuşuyor, Ecevit ve «Mülkiye Cuntasından benzer şikâyetlerde bulunuyordu.

Bu üç müstafi Merkez yöneticisi, bir yandan Parti Meclisinde Paşa'ya istifa nedenlerini açıklarken, öte yandan da «cici demokrasi» ye sadakatlarını belirtmek ihtiyacını duyuyorlardı. Go güş, «Tek kişi kalsam da demokrasiye bağlıyım. 22 Şubatta böyleydim. Paşam 21 Mayıs'ta şemsiyemle geldiğimde, beni bu kurtarıcı ordu gelmiş gibi sevinçle karşılamıştınız. Ben nasıl cuntalarla işbirliği yapabilirim?» diyordu. Hüdai Oral, «Paşam, tek başıma kalsam da demokrasiye devam edeceğim. Cuntalarla işbirliği yapamam» diye kendini savunuyordu. Paşa sonunda, Devrim ile işbirliği yaparak canımıza kastedmedikleri anlaşılmıştır» diyerek. Erten Oral - Göğüş üçlüsünü temize çıkardı.

Tabii ki, bu eski Merkez Yönetim Kurulu üyelerinin cunta ile ve cuntacılıkla hiçbir ilişkileri yoktu. Yalnızca, «Merkez Cuntasından şikâyetleri vardı. Ama Parti Meclisinin bu son toplantısında, Merkez takımı belki de eleştirilerden kurtulmak için tartışmayı «cici demokrasiyi yıkmak isteyenleri» üzerine kaydırmıştı. Merkez Yönetim Kurulundaki çekişmeleri önceden ve olduğu gibi yazan Devrim Gazetesi, «cici demokrasi» düşmanlığıyla yayım ateşine tutulmuştu. Devrim'de yazılanlar, «doğru muydu, yanlış mıydı?.» Mülkiye Cuntası ve liderı bu nokta üzerinde ağız açamıyor, müstafi Merkez üyelerini Devrim'e haber sızdırmak ve işbirliği yapmakla suçluyordu! Genel Sekreter Devrim'in doğru haberiyle Dörtlerin tutumu arasında paralellik kuruyordu. İlhâdi Oral'ın «Kim bizi Paşa ya jurnal etti?» sorusu üzerine, Ecevit bu fikirleri Paşa'ya kendisinin telkin eylediğini saklamıyordu. Devrim'i Paşa'ya kendisinin sunduğunu söylüyordu. Kısa bir süre önce Feyzioğlu «Ecevit'i ve partiyi dışarıdan Yön Dergisi yönetiyor» İddiasında bulunmaktaydı. O tarihten beri, köprülerin altından çok su aktığından şimdi Ecevit muhaliflerini Devrim Gazetesinin yönettiğini ileri sürüyordu. ... Bu iddia, «cici demokrasiye ihanet» biçiminde «Lèse - majeste» suçu olarak gösteriliyordu.

Ecevit'in bu konuda Paşa'ya biraz yanlış bilgi vermekte sakınca görmediği de anlaşılmak taydı. Zira Paşa, «Dörtlerin istifa haberi bilgime ulaşmadan Devrim'de yayınlandı» diyordu. Aslında Devrim, «Dörtler» in Merkez Cuntadan koptuğunu ,belirtmiş, bir istifadan söz etmemişti. Ecevit, rakiplerini güç durumda bırakabilme ümidiyle, olayları Paşa'ya rötuşlu sunmada sakınca görmüyordu .

Bu içtenlikten uzak ucuz oyunun başarısızlığı söylenemez. Nitekim müstafi Merkez yöneticilerinin asıl konuyu bir kenara bırakıp savunmaya geçmeleri, «cici demokrasi» taktiğinin az çok başarılı olduğunu göstermektedir. Ama bir büyük parti açısından, ortaya çıkan manzara elden ibret verici: Toplantıya Parti Meclisi kararıyla çağırılan İsmet Paşa'nın asık çehreli başkanlığı altında, «devlet adamı dopo sun» sıyılan tecrübeli partinin en seçkin temsilcileri, tam bir c rcıma içinde, AP iktidarının ya da önemli parti içi sorunların tartışmasını değil de, Devrim gazetesi yayınlarının yargılamasını yapmaktaydılar! Ne öğretmen boykotu, ne de — polisin ifadesiyle — merkezi Konya'da bulunan şeriatçı Mücadele Derneği'nin şeriatçı Suudi Arabistan'dan para yardımı gören İstanbul Sancağı yöneticisinin devrimci bir üniversiteliyi kurşunlayarak öldürmesi, yeni devrimcilikten söz edenlerin umurunda değildi. Yeni devrimciler, eski Tip devrimcileri harekete geçiren «Kabiliyet olayları»na artık ilgilenmiyorlardı.» «Cici demokrasi» oyumcıarıyla ve bu oyunu biraz bozan Devrim gazetesiyle meşguldüler. Bu Devrim gazetesi bakımından, başarılı ve şerefli, fakat koca ana muhalefet partisi bakımından gerçekten düşündürücü bir durumdu..

İsmet Paşa'nın ağır bastığı bu curcuna için de, Merkez Yönetim Kurulunda boşalan yerlere yapılan seçimlerde, ortada başka liste olmadığından, Ecevit'in adayları kazandı. Ecevit, dört boş yer için listesine, Parti Meclisi üyeliği seçimini muhalefetin oylarıyla kazanan Nazif Aslan'ı ve her iki listede bulunan Sadi Pencap'ı almıştı. Daha sonra Merkez Yönetim Kurulu, Erten'den boşalan Genel Sekreter Yardımcılığına yıllardır CHP'nin «DP'ilestirilmesi» tezini savunan Müliye Cuntasının başı Prof. Turan Güneş'i getirdi.

Bu,gün bu hikâyenin aslı esası neydi? Günde lik basında bölük — pörçük haberlerle yer alan bu gelişmeleri değerlendirebilmek için işin ba şına gitmek gerekldiır.

ERİM'İN KONUŞMASI

Parti Meclisi, zaptı sâbık ve gündem maddesi değişikliğiyle ilgili bir sürü usûl tartışmasından sonra, Bayar affı yüzünden boşa'an koltukları için seçim yapılmasıyla başladı. Merkez takımı, Necdet Uğur, Orhan Eyüboğlu, Talât Orhon, Sadi Pencap ve Nermin Neftçi (Kadın Kolları adayı) dan kurulu bir listeyle seçime katılmak istedi. Itirazlar üzerine listesini geri çekti, fakat Parti Meclisi üyesi olarak İnönü listeyi benimsedi. Karşı tarafın listesinde ise Nazif Aslan, Sadi Koçaş, Sadi Pencap, Kudret Bosuter ve Muallâ Akarca yer almaktaydı. Oyama, Paşa'ya rağmen iki tarafın başabaş kuvvette bulunduğunu gösterdi. İki listede bulunan eski Muğla Milletvekili Pencap 30 kadar oyla seçimi rahatlıkla kazandı. Fakat öteki üyeler 18 ila 19 oyla seçildiler. İki listeden de Talât Orhon ve Kudret Bosuter gibi adaylar 17 oyla seçimi kaybettiler. Böylece Nazif Aslan ve Sadi Koçaş, muhalif oylarla Parti Meclisi üyeliğine seçildiler.

Seçim işi bittikten sonra, Kemal Satır'ın günlerdir sözü edilen konuşmasını yapması bekienmekteydi. Fakat Satır, usûl tartışmaları di sında pek, söz almadı. Parti yönetimini eleştirme işi Nihad Erim'e düştü. Erim, Türk Tarih Kurumu Başkanlığından İnönü'ye, Ecevit'e ve bazı Parti Meclisi üyelerine gelen mektupları okumakla konuşmasına başladı. CHP Merkez Yöneticileri, 1969 baharında partinin para sıkıntısına çare bulmak ümidiyle Atatürk'ün vasiyetini kendilerine göre yorumlamışlar, Atatürk'ün İş Bankasındaki hissesinden sağlanıp Tarih ve ve Dil Kurumlarına verilen gelirin önemli kısmının partiye ait olduğunu ileri sürmüşler ve dâvâ açmak için partiden yetki istemişlerdi. Teşebbüs, Prof. Enver Ziya Karal'ın sert tepkileriyle karşılaşmıştı. Fakat Turan Güneş, «Hayali bırakalım beyler, seçim kazanmak için para lâzım, para!...» Gerekçesiyle, kurumların dâvâ edilmesi tezini savunmuş ve geç saatlerde kırk küsur kişilik Parti Meclisinden sekiz kişinin oylarıyla dâvâ açma goruşu benimsenmişti. Şimdi paralar İş Bankasında bloke olunmuştu, dâvâ devam etmekteydi. Devrim tarihi profesörü Karal'a göre, bu, Atatürk'ün vasiyetine uygun düşmeyen şüpheli bir dâvâ idi. Nihad Erim bu konuyu tazeliyor, sert dille yazılmış mektupları okuyarak, «Kurumlar parasızlıktan çapanma tehlikesiyle karşı karşıya. Bu işin vebali büyük dikkatle diyordu.

Bu durumu belirten Erim, Ecevit ve takımının Atatürk'ü ve devrimleri küçümsemesini, reddi miras dâvâsında bulunmasını, «yeni bir devrimcilik» ten söz etmesini ve Üçüncü Adam propagandasına girişmesini yerdi. Erim bu eleştilere geçmeden önce, Feyzioğlu ile mücadele günlerinde Ecevit'i en açık sözlerle desteklediğini hatırlattı. Bir Parti Meclisi toplantısında İnönü, «Sosyalist değiliz ve olmayacağız» demiş ti. Erim ise, «Paşam, buna hakkınız yok; gelecegi bağlayamazsınız» diye karşı çıkmış ve Ecevit'i desteklemişti. Şimdi de en açık sözlerle ya pıcı eleştirilerde bulunmayı gerekli görmekteydi. Ecevit'in son konuşmalarında Atatürk'ü ve devrimlerini eleştirmesi dikkati çekmekteydi. Bir yazar, bir bilim adamı Atatürk'ü ve devrimleri eleştirebilirdi. Ama CHP Genel Sekreteri sıfatıyla Atatürk ve devrimler eleştirilemezdi. «Şapka devrimi, halka ne getirdi ki...» diyerek Atatürk devrimleri hafife alınmazdı. Bu kendi koşullarında önemli bir devrimdi ve ekafa alıp vermek kadar zor bir işti.» CHP'nin Genel Sekreteri, partinin geçmiş eylemlerini ve tek parti nin geçmiş eylemlerini ve tek parti dönemini ir kâr anlarına gelen bir «reddi miras» a gidemez di . «Reddi Miras» Genel Sekreter'in yetkisi için de değildi. «Yeni bir devrimcilik» ten söz edemezdi. Atatürk devrimlerinde ortanın solunda bir hareketti. Erim, Genel Sekretere, «Atatürk hakkında dikkatli olmasını tavsiye ederim» diyor du. Din sömürtücılığının görmezlikten gelen ve hatta dinsel duyguları okşıyarak oy attırma he vesine kapılan genel sekretere, «o yola saptığınız olmuştur, faydalı değil» hatırlatmasını yapı yordu.

«Üçüncü Adam» olma iddiaları ise, genç Ecevit için zararlıydı. «Bu, düpedüz Ecevit'e «lay etmek» idi ..

Cemal Reşit Eyüboğlu da, Ecevit ve ekibinin Atatürk devrimleri karşısında tutumu üzerinde durdu. Bu tip davranışların tutucu güçlere malze me hazırlayabileceğini onların işine yarayabilece ğini belirtti. Merkez yöneticilerinin gençliğ kar şılarına alışını eleştirdi. TOS gibi 70 bin üyesi olan güçlü bir devrimci kuruluşa geregi gibi ilgilenmiıdiğini, hatta Kayseri olaylarında par tinin devrimci öğretmenler yanında bulunmadığı izleniminin yaratıldığını söyledi. Dinsel irtica karşısında yöneticilerinin bunu görmezlikten ge len kaçak davranışlarını yerdi. Azgelişmiş bir ül ke olarak, Türkiye'nin hızla kalkınmasının gerçek leştirecek metodları araştırırken, Merkez yönetıcilerinin acele sonuçlardan kaçınmalarını bilim sel bir ciddiyetle davranmalarını istedi. Havacı Paşa Saffet Ural, «devrim yoksa» kampanyası ni eleştirdi. Partinin, Nato konusunda açık ol masını istedi. Ataturk'ün bir ülkesi bağımsız dıktı, Nato bir fayda sağlamıyordu. ama bağım sızlığını zedeliyordu.

ORHAN KABİBAY'IN KONUŞMASI

Merkez cuntasına ikinci önemli eleştiri, 27 Mayıs'çı Orhan Kabibay'dan geldi. Kabibay, Merkez yöneticilerinin zırnde kuvvetlere karşı nötr durmalarını yerdi. CHP'nin son seçimlerdeki bir şarısızlığında ve oy oranını nöfüsme oranı, yöne ticilerin zinde kuvvetleri hiçe sayan tutumunun rol oynadığını söyledi. Kabibay'a göre gençlik, bir toplumun içinde en güçlü bir unsurdu. Bir kiyemizde özellikle gençlik daha da güçlendi. Türkiye'de devrim önceliğini yapan bir partinin bu varlıktan kopması düşünülemezdi. Bu bu yük bir hata idi. Merkez yöneticileri, maneli bilinçli, aydınları da ihmal etmişti. Genel Sekreter, kendisine atfedilen «devrim yobacıları» sözü de devrimciler sözlerini söylemedim de özet, devrimci kesimde böyle bir ihmal yerleşturmişti. Bu imajı silmek için bir gayret göstermiş de gildi. ...Merkez yöneticileri, teşkilci bir tutumla, kendi anlayışlarına göre bir devrimcilik iddiasıy la devrimcileri bölmekteydi. Bu teşkilci davra nış, gerçek devrimcileri tümekle ve küstürmek teydi.

Siyasi af, soyut bir affan daha ileri bir an lam taşımış. 27 Mayıs'ın tasfiyesi gibi aydında, gençlikte ve diğer kurumlarda bir izlenim, bir değer yargısı yaratmıştı. Bayar affı önemli olma yabilirdi, ama bu değer yargısı önemliydi. CHP 27 Mayıs devriminin tasfiyesi anlamını ya da gö rüntüsünü yaratan böyle bir hareketin önelisi ve destekçisi olmamalıydı. Zira bu parti, bu fi kirlerine 27 Mayıs devriminin getirdiği fikir öz gürlüğü açılmasıyla ulaşmıştı. Bir bakıma, bugünkü CHP hareketini 27 Mayıs yaratmıştı.

Burada 27 Mayıs gibi, bir Atatürkçılık tar tışması da açıldı. Erim, «Atatürk'ün izindeyiz» dedi. Dolakay, «gerisinde değil, ilerisindeyiz» de di. Aynı şeyleri söylemek istediler. Benim için önemli olan, izinde ve ilerisinde olmak değil, Ke malizmin doğrultusunda bulunmaktır Atatürk'ü eleştirmek, belki akademilerde, anfilerde mümkün olabilirdi. Ama bir siyasi parti, bahusus Parti Meclisi, akademi değildi. Orada her konu sulan sözün siyasi bir anlamı vardı. Özellikle par ti yöneticileri Atatürk'ü eleştirmezdi.

Bu partide reddi miras olamazdı. Bir siyasi parti mazisi, hâli ve geleceğiyle bütün olmalıy dı. Geçmişin her türlü sevabını da, günahını da taşımak zorundaydı. Kaldı ki, Atatürk'ün kurdu ğu CHP'nin geçmişinde reddi mirasa kadar gide cek günahları yoktu, eylemleri zamanın koşulla rı içinde olmuştu. Partinin devrimcilik, halkçılık, devletçilik, milliyetçilik, laiklik ve cumhuriyetçi ilke ilkeleri, geçmişine olduğu kadar geleceğine de şeref getirirdi.

Bu eleştirilerden sonra, Merkez takımının sözcüleri konuşmaya başladılar: Doç. Deniz Bay kal, Parti Meclisi üyelerinin izlemekte güçlük çektikleri elit — halk çelişkisi gibi Amerikanci kavramlarla, «Yeni bir devrimcilik anlayışını ge liştiriyoruz. Gençlik ve aydınlar henüz bu yeni devrimcilik görüşünü anlayamamış, buna inti bak edememiştir. Zaman içinde bu intibak ger çekleşecektir» dedi. Dalokay, «Devrim, ekonomik görüş getiren harekettir. 27 Mayıs devrim değil dir, bir aşamadır» görüşünü savundu. Kabibay, Anayasanın 27 Mayıs'ı devrim diye tescil ettiği ni hatırlattı ve Kurucu Meclis üyesi Turan Gü neş'i tanık tuttu. Prof. Güneş, iktisatçıya ve hu kukçuya göre devrim ayırımı yaparak, hukuk çu gözüyle 27 Mayıs'ın devrim olduğunu söyle di. İktisatçılar ise başka turlu düşünebilirlerdi.

Bu ilginç devrim tartışmalarından sonra, er test gun, orman suçlularının affını dramatik bir üslûpla savunan Mustafa Ok, Merkez takımının vehimlerini dile getirdi: Nihad Erim, bir mek satla hareket etmekteydi. Genel Sekreteri eleştı rerek, yeni bir hareket başlatmaktaydı. Hareket daha önceden tertiplenmişti. «Bir Üçüncü Adam» mücadelesi mi açılmak istemiyordu?

Kabibay, Deniz Baykal'ın dün akşam gayet vecize ifade ettiği gibi, intibak edememiş güçleri aydın ve gençliği bir yonde toplamak çabasın daydı. Konuşması bu yönde değerlendirilmeliydi.

Bazı ilişler siyasi ei, 27 Mayıs ve Atatürk'tan soz enerek, eleştirıler yapmakla şu kanıyı ya ratmışlardı. Bunlar bir müdahalenin sivil kadro sunu hazırlama davramşları içersindeydiler.

Bu sırada Genel Sekreter Ecevit toplantı sa lonuna geldi. Gayet heyecanlı gözükmekteydi: «Beni Atatürk düşmanı olarak gösteriyorlar. Ağır ithamı altındayım» dedi ve yapacağı konuş manın basında aynen çalınanı istedi. Ecevit'e göre, «Fes yerine şapka giydik de ne değişti?» mealindeki sözleri üzerine Erim'in yaptığı eleştiri basında çıkmıştı. Ecevit'in açıklamaları da basına verilmeliydi. Böylece, uzun bir usûl tartışması başladı.

Neticede Paşa'nın toplantıya çağrılıp çağrılmaması oylandı ve öğleden sonra Paşa'nın dâvet edilmesi kararlaştırıldı. Genel Sekreter, Paşa'ya dâveti iletmekle görevlendirildi. Doğru luk derecesini kestiremediğimiz söylentilere göre Ecevit, bu görüşme sırasında istifayı düşünebi leceğini belli ederek parti de yeni bir bölünme ye tahammülü olmayan Paşa'nın desteğini sağ ladı

Öğleden sonraki oturum, Paşa'nın başkan lığında başladı ve Ecevit eleştirileri cevaplandır dı. Ecevit'e göre Seçim Bildirgesi, en iyi niyetler le hazırlanmış tutarlı bir belgeydi, yılların ürü nüydü. Bildirgeyi kimsenin doğru değildir. Mer kez Yönetim Kurulundan arkadaşlarının ayrılışı sudan sebeplerleydi. Mülkiye Cuntası diye niteleyen bilim heyeti, kendisine en bilyük yardım cı olmaktaydı. Her yardım getirene dört elle sarılmaktaydı ve sarılmakta devam edecekti.

Üçüncü Adam denmesini o da arzu etmezdi. Ama Erim'in sözleriyle, bu deyimin kendisi için bir alay olduğunu kabul edersa, nasıl olur da «Benimle alay etmeyin» diyebilirdi?.

Orman suçlularının affını ise, tek başına bi le kalsa savunacaktı. Bu sosyal ve insani bir sorundu.

Ecevit, sözde devrimcilerden şu sözlerle ya kındı :

«Kabibay. seçimlerde basın CHP'yi destek tedi, diyor. Hayır, basın bizi desteklemedi, sade ce sayın Kabibay'ı destekledi. Bir takım sahte kâr devrimciler, CHP'ye karşı davranış içinde dirler. Amerika'da çıkan yeni bir kitapta sol faşistlerden söz ediliyor, bunlara sol faşistler diyeceğiz.»

Atatürk'ü küçumsemediğini belirten Ecevit, sözlerine şöyle devam etti :

«Üretim ilişkilerini, sosyal yapıyı değiştirme yen hareketlere devrim demeyeız. Atatürk bunla rı yapamadı. Feodal yapıyı değiştiremedi. Bir ba kıma mazurdu. Bunun en açık örneği, 1937'de toprak reformunu yapmak istediği halde gerçek leştirmeyişidir.»

«Toprak işleyenin, su kullananın» sloganı üzerinde duruluyor. Sanki ben bunu Komünist Çin'den aldım. Oysa aynı sloganı Amerikalılar Formoza'da kullandılar ve konun hâlinde uygu ladılar. «Toprak işleyenin, su kullananın» deyi mi, toprak reformunun gerçek ifadesidir. Top rak reformu ancak bu ifadeyle tanımlanabilir. Bu felsefeyi taşımayan toprak reformuna, top rak reformu denmez. Atatürk bunları yapamadı. **Atatürk devrimleri halk çoğunluğu için önem taşı mıyordu. Kadın eşitliği köylüye ne getirmişti? An cak şehirlerdeki aydın seçmenlerin hanımlarını kafes arkasından kurtarmıştı. Gençlik ve aydın dalkavukluğu yapmayacağız.** Şapkayı giymekle köylünün üretim ilişkilerinde ne değişiklik olmuş tur? O tarlasında başına birşey takarak çalışır.

Kastamonu'ya bir konuşmaya gittiğim za man, tasadüfen bir şapka devrimi günüydü. Bu devrimden beş — on cümleyle söz etmek iste dim. Meydanda ikibin kişi kadar vardı. Beni öy le soğuk ve anlamsız bir ifadeyle dinliyorlardı ki, derhal farkettim. Şapka devrimi, devrimin ya pıldığı yerde hiçbi rşey ifade eylemiyordu. Dik kat ettim. dinleyicilerin başında şapka yoktu, kas ket vardı. Hemen sözlerimi değiştirdim. Dinle yicilerin ilgisi artı..

Bu noktada Ecevit'e «Atatürk hareketini yanlış değerlendiyorsun» diye müdahalede bulu nanlar oldu. Daha önce de, devletçiliğin alt ya pıya yönelmiş bir hareket olduğu hatırlatılmıştı. Ecevit, Sayın İnönü 1930 Sivas konuşmasında devletçiliği ilk dile getirmiş kişidir. Oysa Ata türk, 1937 de özel teşebbüsçü Celâl Bayar'ı Baş bakan yaptı diyordu.

Atatürk'ü anma gününde İstanbul'da siyasi parti temsilcilerini yuhalayan azgın yobaz kit lesinin önüne Deniz Baykal çıkarak, yuhalanma pahasına konuşmasını yapmıştır. Gerçek dev rimcilik budur. Oteksi ise (bahis konusu top lantıda, Ecevit'in azgın yobaz kitlesi dediği Ata türkçü gençlik, İlhan Selçuk ve Orhan Kabibay'ı alkışlamıştı), ucuz ve sahte devrimcilik.»

Ecevit, «sol faşistlerse, ucuz ve sahte devrim cilere veryansın etti. «Cici demokrasi» yi eleştı ren ve sandıktan ne çıktığını araştıran, gerçek demokrasi peşindeki Devrim gazetesini «cici demokrasi» düşmanlığı ile suçladı. Feyzioğlu sti li ve bir politikayla muhaliflerini Devrim'in para'elinde gösterdi. Paşa'nın «cici demokrasi» si ni eleştirmek, Genel Başkanın gözünde tabii ki suçların en en büyüğü idi. Atatürk devrimlerine dudak bükmek 27 Mayıs'ı küçümsemek bir anla ma İsmet Paşa icraatının reddi anlamına gelen bir reddi mirasa gitmek önemli değildi. Herşeye dokunulabilir, yalnız «cici demokrasi» ye doku nulamazdı.

İşte Paşa bu noktada işe el koydu ve tartış maları kesti. Ertesi gün yayınlanan Parti Meclisi bildirisinde de, üyeler arasında görüş ayrılığı bu lunmadığı ve «açık yürekli tartışmalar» dan per tinin daha da güçlenerek çıktığı belirtildi. Ama «Paşa'dan sonra, bu daha böyle ne kadar devam eder? Sorusu cevaplandırılmadan kaldı.

Orhan Kabibay

ANGLOAMERİKANLAR SAHNEDE

Türkiye'deki tutucu çevrele ri pek sevindirecek bir olay, başarısızlıkla sonuçlandı: Su musi'nin feodal rejiminin dev rilmesine pek üzülen bu çev reler, genç subayların biribi rine düşmesini ve eski yöne timin geri gelmesini bekle mekteydi. Angloamerikanlar da en kısa sürede üsleri tah liye etme durumunda bırakıl malarından hoşnut değillerdi ve yeni rejimi devirme çarele rini aramaktaydılar. Bu çaba ların ilk belirtisi görülcü: Libya İhtilâl Yönetimi, İçiş leri Bakanı Albay Musa Ah met ile Savunma Bakanı Ah met El Hâfız'ın katıldığı bir darbe teşebbüsünü ortaya çı kardı. İhtilâl Konseyi Baş kanı Hedefi'nin açıkladığına göre, bu iki kişi, ihtilâli ger çekleştiren «Hür Subaylar» grubuna dahil değildi. Hare kete sonradan katılmışlardı. Hedefi'ye göre, İngiliz üste rinin boşaltılmasıyla ilg'li müzakerelerden bir gün ön ce girişilen bu hareketin, Ang loamerikanlarla bir ilişkisi o lup olmadığını soruştur ma ortaya koyacak.

Darbe teşebbüsü, emperya lizmin kolay kolay teslim ol mayacağını gösteriyor.

Nato üyeleri

(Başı S. 1 de)

devam etmektedir:

«İsrail Radyosu'nun verdi. ği, Ankara'lı bir kaynakça te yid edildiği anlaşılan böyle bir kararın, Araplar üzerin. deki etkisi bir tarafa dursun, bunun NATO Birliğine bağlı bazı müttefiklerimizin israrlı isteği üzerine yapıldığı yolun da da izah ve yorumlar var. Bunlara bakılırsa, Batı Almanya, Büyük Britanya, Türkiye'nin böyle bir tedbir el masını istemişler, böylece Orta Doğu'da barışın geri gel mesine yardımcı olmasını di lemişlerdir.»

THA da bu konuda, Türkiye'nin Arap ülkelerine havadan askeri yardım naklini ya sakladığını, Ulaştırma Bakanlığının kararı hava meydanla rına ve öteki hava kontrol merkezlerine iletti ğini bildir miştir. THA'ya göre, Ankara'daki Nato diplomatik çevre leri, bu konudaki «hoşnut suzluk, Ankara'ya duyurulduğu» demişlerdir.

İzmir'deki Nato 6. Taktik Hava Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Moore da kendi ni tutamamış, Anadolu Ajan sına, «Türk Hükümeti, bu u çakların Türkiye üzerinden geçmelerine eğer izin verdi ise, Nato'ya karşı vecibeleri ni tam mânâsıyla dikkate al dığına eminiz» tarzında, a leyhte bir eda taşıyan diplomatik bir beyanat vermiştir.

Sezai Orkunt, bu konuda hükümetten kesin bir açıkla ma beklemektedir. Eski Demokratlardan Necmettin Onder, ise Araplara bu yoldan yardım, Nato'dan kopmak anlamına gelir» demektedir; «Rusların Arap ülkelerine yolladıkları askeri nakliye uçakları, ikmallerini Türk top raklarındaki üslerden vaomışlar mıdır, yapmamışlar mıdır,? Bunu kesinlikle bil meye ihtiyaç vardır. Doğrulu ğu hâlinde **Nato'dan kopma nın** bir adımı sayılabilecek bu politikanın ona göre de ğerlendirilmesi zarurıdır.»

Emekli Korgeneral Tulga ise, «Tek tarafh olarak tanınan geçiş müsaadesinin mem leketimizi Orta Doğu buh ranına bir müdahil olarak sü rüklemesi tehlikesi üzerinde durmakta ve yazısını «Batılı müttefik ve dostlarımızın ifa de etmek istedikleri ve muh temelen Orta Doğu buhranı nın bir genişlemeye yönel mesi korkusudur» gibi çok iyimser bir yorumla bitir mektedir.

HASTAŞ OLAYI

(Başı S. 1 de)

mak isteyenlerden yüz milyonlar toplama kampanyasına girişmiştir. Hükümetten bir ses seda yoktur. Hatta meskenvasdiyle hakkını milyonlarca lira toplama yolunda benzer bir teşebbüs, Demirel'in adının ticaret metar yapılması ve Demirel'in bakanlarının şirketin reklâm müdürleri gibi çalışmaları sâyesinde gerçekleştirilmiştir. Gazetelere reklâm lar verilerek, okulu, camisi, sinema ve çarşısı bulunan, Boğaz'ın en güzel yerindeki Türksan Konut Sitesi'nin temeli nin Demirel'in huzurunda atılacağı halka duyurulmuştur. Temel atma günü Çalışma ve Devlet Bakanları, bu ticari şirketin müdürleri gibi konuşmuşlardır. Seyfi Öztürk, şirketin «Yaşasın Türksan, Ahrette iman, dünyada mekân» sloganını «Ahrette iman, dünyada mekân» biçiminde kullan makta sakınca görmemiştir. Sonra bu konuşmalar bakan ların resimleriyle birlikte, şirketin halktan milyonlar toplamak için giriştiği reklâm kampanyasında kullanılmıştır. Halk parasını, şirketten çok, Demirel'e ve bakanlara güvenerek yatırmıştır.

Bakan'arın, halkın parasını çekmek amacıyla girişilmiş böyle bir ticari reklâm kampanyasında baş rollere çıkması, sanmayız ki, öteki kapitalist ülkelerde mümkün olsun. İşler bu noktaya geldikten sonra, Türkiye'de de Stavıski rezaletlerine benzer olaylar birbiri ardına patlak verirse, bunun şaşılacak yanı yoktur.

«Süleymancılar»ın Bildirisi

(Başı S. 1 de)

cusudur. Bütün evliyaikiram Efendi Hazretlerinin ruhundan müstefiz olmuşlardır. 3. Kıyamet alâmet şerifte subut bulan «Güneşin Garptan batmasından murat. Efend ilâzret lerinin garpte doğup garp te ufuI etmesidir. «4. Türk lerden Peygamberimiz, 300.000 kişiye şefaat etme si için efendi hazretlerine izin vermiştir. Onlarda ancak bizim gibi üstad dan feyz alan müridan kardeşlerimizdir. 5. Efendi Hazretlerine mürid olanlar, Mehdi'nin ordusu, olmayanlar Deccal'ın ordusudur. Bugün Deccal'ın ordusu İmam — Hatipliler, İlâhiyat ve İslâm enstitüsü mensuplarının olduklarını unutma yalım. 6. Efendi Hazretleri ölmemiştir, arşa çıkmış ve oradan bizleri işaretleriyle idare etmekte dir. Kemal Ağabeyimizin ve Hüseyin Ağabeyimizin işareti onun işaretleridir. 7. Üstadımızın dilediği herşey olur.' Sâdece hulusi-I kal bile rabbıtaya yapmalıdır. 8. Dört sene içinde bütün TURKİYE, Reisicumhurundan, Başbakamından, şoför muavinine kadar SULEYMANCI olacaktır. 9. Süleymancılardan başkasına selâm vermeyin dikkatli olunuz. Onların selâmını «Essamü Aleyküm»: Allah belanızı versin» olarak alma yı unutmayınız. Biliniz ki, Abdülkadir Ceylani hazretleri üsftadan feyz almış ve Imma-ı Rabaniye mektubatı da üstad yaz dırmıştır.

RABITA NASIL YAPARIZ :

Yedi kere istiğfar edip Efendi Hazretlerinin ruhuna bir fatiha üç ihlası şerife okuruz. Sonra rabıtayı yapmaya başlarız. Şöyleki: Efendi Hazretlerini Fatih Camiinde, tıpkı Fatih Sultan Sultan Mehmede benzeterek hayalimızde canlandırırız. Bu canlandırıştan sonra üstün dâ sağ elini üç kere öperiz. Sağ ve sol kaşımıza üç kere süreriz. Arkasından alnımıza koyduktan sonra «Destur ya Hazret» deriz. Euzü besmele ile (Ya eyyühellenize amenes biriive sabirü ve rabitû.. ayetini okuruz. Tekrar ye di kere istiğfar ederiz. İki yet hutbe ayeti okuruz. Arkasından yedi kere salavat-ı şerife okuruz. Tekrar yukardaki rabıta ayetini okuruz. «Destur ya, hazret» deyip, üstadın elini öperiz. Dizimizi sağ dizine dayarız. Sonra alnımızdan bir siyah hat çekeriz. Kalbimizdeki Allahım lem'ini üstada bağlarız. Onun kalbine ekleriz. Arkasından kalbimizdeki Allahın lâfzına bakarak bir saat başımızı sol göğüs üzerine eğerek rabıtaya devam ederiz, Arkasından «destur ya hazret» deyip tesbihe başlarız. Her kardeş «Verabitû» ayetini okuşup dilini üst dudağına yapıştırıp beş defa dolandırırsa kalbinin «Allah Allah» dediğini duyacak, o zaman bir fatiha üç ihlâs, efendi hazretlerinin ruhuna yine okusun. Bundan sonra efendi hazretlerinin elini öper, arka kapıdan çıkarsın. Once kalbi çalıştırır ruha geçersin. Sırı da çalıştırınca hâfiye geçersin. Önu da çalıştırdıktan sonra Ahfaya geçersin. İşte bu beşi çalıştıran her kar deşimiz veli olur. Hazret bir nur deposudur. Kalbi Kalbine bağladın mı, öyle yıllarca okumaya lüzum yoktur. Onun kalbinden sizin kalbinize nur akar, bitmek tükenmek bilmez.

PAROLAMIZI TEKRAR EDELIM VE UNUTMAYALIM: İmam — Hatipliler başa geçiyor. Her kardeş gittiği yerde kurs açsaack ve beş tanesini de açtıracaktır. İmam Hatiplileri köşede bucakda iç ki içiyleri idare etmekte dir. Kemal Ağabeyimizin ve Hüseyin Ağabeyimizin işareti onun işaretleridir. 7. Üstadımızın dilediği herşey olur.' Sâdece hulusi-I kal bile rabıtaya yapmalıdır. 8. Dört sene içinde bütün TURKİYE, Reisicumhurundan, Başbakamından, şoför muavinine kadar SULEYMANCI olacaktır. 9. Süleymancılardan başkasına selâm vererken dikkatli olunuz. Onların selâmını «Essamü Aleyküm»: Allah belanızı versin» olarak alma yı unutmayınız. Biliniz ki, Abdülkadir Ceylani hazretleri üsftadan feyz almış ve Imma-ı Rabaniye mektubatı da üstad yaz dırmıştır.

★

(Başı S. 1'de)

Süleyman Efendi tarafından kurulmuştur. Süleymancılar daha çok, şu gerekçeyle, 15 yaşından küçük çocuklar ara sında faaliyet göstermektedirler:

«Dikkat edin, bizi tutacak sabi çocuklar. Bu işin kuvvetlenmesi sabi çocuklar tarafından olur. Bir sabi çocuk anasını ve babasını neden sever? Anadan emdiği, babasının ekmeğini yediği ilk olarak görüp tanıdığı için, icab ederse onlar uğruna can verir. İşte bunun gibi biz de Kur'an kursları vasıtasıyla bu sabi çocuklara yolumuzu öğretirsek, ölse bile bizden ayrılmazlar.»

Efendi Hazretlerine rabıta yapamıyanların **katlini farz sayan» Süleymancılar,** Türkiye'de iktidara **gelmek** iddiasındadırlar.

Süleymancılar şöyle konuş maktadırlar:

«Atatürk dediklerini biz öldürdük. Adnan Menderes'i öldüren biz olduk. İsmet İnönü gibi eşek etiyleri komünisti de öldüreceğiz. Eğer bu seneden sonra Kur'an kursla rına hak tanımazsa, Demirel deren kanalcıyı da biz öldüreceğiz. Süleymancı olmayan ların katli farz. Süleymancı olmayanlar kâfirdir..

Kahrolsun İsmet Paşa, kahrolsun cumhuriyet, geri gelsin padişahlık, 13 sene kaldı edepsizler.»

Süleymancılardan 30 kişilik bir grup, Samsun'da bir câmiyi basıtlar, câmi'nin imamı Ahmet Kasa'yı komünistlikle suçladılar.

İşte cür'etlerini gittikçe artıran Süleymancılara ait yeni bir belgeyi yandaki sütunda bulacaksınız.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLÂTININ

ÖNEMLİ BİR RAPORU

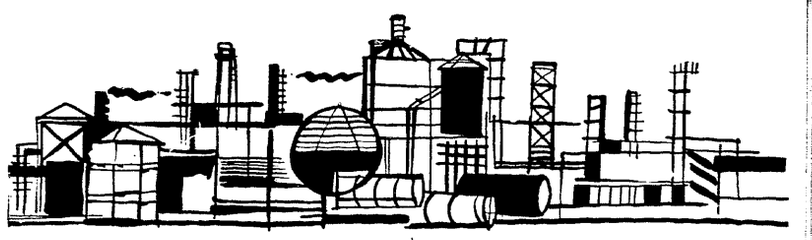

Türkiye'de Makina Yapan Makinalar Sanayiinin Geleceği (1967-1982)

Türkiye, sanayileşmek için çabalar göstermektedir, ama, gerçek bir sanayileşme yolunda değildir. Dokuma tezgâhını dışardan getirip kumaş imâl etmek sanayileşme sayılamaz. Dokuma tezgâhının içerde imâli bile yeterli bulunamaz. Gerçek bir sanayileşmeden söz edilebilmesi için, dokuma tezgâhları yapımında kullanılan makinaları da yurtta yapmak gereklidir. Bu açıdan Türkiye'de sanayi, yabancı makina, techizat ve teknik bilgi ile içerde imalâta dayanmaktadır. Böyle bir sanayi, kökü dışarda bir sanayidir ve Türkiye'nin döviz olanaklarının dışa bağlı bir sanayii daha uzun süre ayakta tutabilmesi mümkün değildir. Makina yapım sanayiinin en kısa sürede kurulması gereklidir. İşte Devlet Planlama Teşkilâtında OECD danışmanı olan Dr. K. S. Gill'in bu amaçla hazırladığı raporun özetini yayınlıyoruz :

1967 YILINDA DURUM

Dr. Gill'in Türk makina yapımı sanayii hakkında vardığı vargı şudur: «Türkiye makina ve techizat ihtiyacının çok büyük bir kısmını ithal etmektedir. Aslında yerli üretim bile, çoğu halde, önemli parça ithalâtına dayanmaktadır.»

1967 yılında CIF maliyet üzerinden komple techizat ithalâtı 1 milyar 463,9 milyon lira, parça ithalâtı da 1 milyar 157,6 milyon lira olmustur. Bu miktara binek otomobili gibi da yanıklı tüketim malları için yapılan makina ithalâtı ve ulusal savunma techizatı dahil değildir.

Yerli imalâtla ithalâtın mukayese edilebilir hâle getirmek için, Dr. Gill, muhasebe fiyatları kullanmaktadır. Buna göre, ithal malı komple techizatın toplam maliyeti 2 milyar 522 milyon lira, parça ithalinin toplam maliyeti ise 1 milyar 929 milyon liradır. İkisinin topla mı 4 milyar 451 milyon liradır.

1967 yılında yurt içi üretim ise, ithal edilen ve yurt içinde üretilen parçaların değerleri de dâhil olmak üzere, 2 milyar 471 milyon liradır. Bunun 1 milyar 27 milyon liralık kısmını, ithal malı parçalarla karşılanmaktadır. Bu düşülürse net yurt içi üretim ancak 1 milyar 444 milyon liradan ibaret kalmaktadır.

Demek ki, 1967 yılında, makina yapım sanayii toplam arzı 4 milyar 452 milyon lira ithalât, 1 milyar 444 milyon lira yerli üretim olmak üzere 5 milyar 896 milyon liradır. Toplam arz içinde yerli üretimin payı, yüzde 24 gibi düşük bir oranda kalmaktadır. Yerli üretimin ise, ithalâta dayanmayan gerçekten yerli muhtevası ise yüzde 62 oranındadır. Yerli üretimin yüzde 32'si ithalâtla karşılanmaktadır.

Bu durumda, makina yapım sanayiinin çok cılız bulunduğu açıktır. Dr. Gill bu rakamlara dayanarak, «Türkiye makina ve techizat ihtiyacının önemli kısmını ithal etmektedir» diyebilmektedir. İhracat ise, yok gibidir. Türk makina yapım sanayiinin ihracatı, 1967 yılında ancak 1,6 milyon lirayı bulmaktadır.

GELECEKTEKİ MAKİNA İHTİYACI

Türkiye yılda yüzde 7'lik bir kalkınma hızı sürdürecekse, gelecek yıllarda makina ve techizat talebi önemli miktarda artacaktır. 1967'de gayri sâfi sâbit sermaye yatırımı 16,8 milyar liradır. Bunun 5 milyar 513 milyon lirası, yâni yüzde 32,8'i makina ve techizattır. Makina ve techizatın toplam sâbit sermaye içinde payı değişmese bile, yüzde 7 oranında bir kalkınma için gayri sâfi millî hâsılanın yüzde 22,4 kadarını sâbit sermaye yatırımına ayırmak gereklidir.

Bunun üçtebirini makina ve techizat teşkil edecektir. 1982 yılında yüzde 7 hızla ve 1967 fiyatla rıyla gayri sâfi millî hasılat 263,2 milyara, sâbit sermaye yatırımı 59 milyara ve makina — techizat yatırımı 19,4 milyara yükselecektir. Stoklar, ufak tâmirler ve ihracat hesaba katılırsa, 1967 yılında 5,9 milyar olan makina ve techizat ihtiyacı, 1982'de, yâni onbeş yıl sonra 20,7 milyara geçecektir. Yüzde 6,5 gibi fiilen gerçekleştirilen daha küçük bir kalkınma hızıyla yetinilirse, makina — techizat ihtiyacı 1982'de 17,8 milyar lira olacaktır.

1967'de makina ve techizatın yüzde 24'ü içerde üretilmiş, yüzde 76'sı ise ithal edilmiştir. Türkiye eskisi gibi yüzde 24 oranında makina ve techizat imalinde devam ederse, muazzam ölçüde ithalât yapması gerekecektir. Kalkınma hızı yüzde 6,5'e düşürülse de, makina ve techizat oranı yükselmezse, Türkiye 17,8 milyarlık ihtiyacının 4,4 milyar liralık kısmını yurt içinde üretecek, geri kalan 13,4 milyar liralık makina ve techizat ihtiyacını ithalâtla karşılamak durumunda kalacaktır. Muhasebe fiyatlarından CIF ithal fiyatlarına geçilirse, 870 milyon dolar tutarında makina ve techizat ithali gerekecektir.

Yüzde 7 kalkınma hızıyla bu miktar 1 milyar 57 milyon doları bulacaktır. Döviz gelirlerinde en iyimser artış tahminleriyle bile, Türkiye'nin bu miktar dövizi makina ve techizata ayırması mümkün değildir. İhracat, turizm ve işçi dövizi gelirlerinde büyük artış ümitleri gerçekleşse bile, Türkiye, 1982 yılında makina ve techizat için 650 ilâ 700 milyon dolardan fazla döviz ayıramaz.

MAKİNA YAPIM SANAYİİ KURULMALIDIR

O hâlde makina yapım sanayiini hızla geliştirmekten başka çıkar yol yoktur. Ayrıca yerli üretimi parça ithaline dayalı olmaktan çıkarıp yerli muhteva oranı arttırılmalıdır. Yüzde 7 kalkınma hızıyla, Türkiye makina ve techizat ihtiyacının yüzde 70'ini kendi karşılarsa ve yurt içi üretimde yerli muhteva oranını yüzde 80'e çıkartırsa, 469 milyon dolarlık makina ve techizat ithaline ihtiyac olacaktır. Yerli imalât oranı yüzde 50 ve yerli muhteva oranı yüzde 60 civarında kalırsa, ithalât ihtiyacı 840 milyon doları bulmaktadır. Yüzde 6,5 kalkınma hızıyla, bu rakamlar 403 ve 721 milyon dolardır.

Dr. Gill, 1982 yılında yurt içi üretimin toplam ulusal ihtiyacın yüzde 55 — 60'ına yükseltilmesini yeterli bulmaktadır. Yurt içi üretimin yerli muhteva oranının da mevcut yüzde 62'den yüzde 70 ilâ 75'e çıkartılmasını öngörmektedir.

Hayli mütevazı sayılacak bu amaçlara erişmek için dahil, 1968 — 1982 döneminde yurt içi makina ve techizat üretiminin, yüzde 7 kalkınma hızıyla, yılda ortalama yüzde 13,5-14 oranında arttırılması gerekmektedir. Kalkınma hızı yüzde 6,5'e düşürülse bile, makina ve techizat üretiminde artış oranı yüzde 11'liç 12'den aşağıya inmeyecektir. Bu şartlarda dahi, 1982'de 650 - 700 milyon dolar makina ve techizat ithaline ihtiyaç olacaktır.

Gerçekten bu iddialı bir hedef değildir. Yüzde 7 hızla kalkınan Türkiye, makina ve techizat ihtiyacının hâlen yüzde 24'ünü üretirken, bu oran 1982'de yüzde 41 — 43'ye yükselecektir. Makina ve techizat ihtiyacının yüzde 60'ına yakını yine ithalât yoluyla karşılanacaktır. Yüzde 6,5 kalkınma hızıyla yetinilirse, toplam ihtiyaç için de yerli üretimin payı yüzde 33 ilâ 36 civarında kalacaktır.

Türkiye makina yapım sanayii kesiminde hangi anlarına yönelmelidir? Dr. Gill, bu konuda, «Seçicilik, planlamanın esasıdır, demir. Gerçekten de, Türk makina yapım sanayiinin gelişmesinde seçiciliğin büyük önemi vardır. Türkiye'nin düşük maliyetle üretimde bulunabileceği alanları seçmesi zorunludur» demekte ve yanda bulacağınız tabloyu incelemesine eklemektedir.

DR. GILL'IN MAKİNA YATIRIM TABLOSU

(Türkiye önümüzdeki 12 yıl içinde makina sanayiinde şu yatırımları gerçekleştirmelidir.)

1 — İçten yanmalı, özellikle dizel, motorlar.
2 — Karayolları ulaştırma araçları, özellikle kamyonlar ve otobüsler.
3 — Toprak makinaları — buldozerler, ekskavatörler, damperliler, greyderler.
4 — Vinç ve maçunalar.
5 — İnşaat makineları — taş ve beton kırıcıları vb.
6 — Traktörler.
7 — Biçer — döğerler.
8 — Pülverizatörler.
9 — Elektrik nakil ve dağıtım techizatı.
10 — Teller ve kablolar.
11 — El âletleri.
12 — Tekstil makinaları.
13 — Pompa ve kompresör
14 — Sanayi fırınları.
15 — Sanayi kazanları.
16 — Sanayi soğutucuları.
17 — Klima, ısıtma tesis ve makinaları.
18 — Demiryolu vagonları.
19 — Rulmanlı yataklar,
20 — Dişli ve dişli kutuları.
21 — Vanalar.
22 — Transistörler .
23 — Elektrik ve elektronik

Turk ve petrol politikasının çizilmesi yabancılara bırakıldı

Kudretli yabancı petrol şirketlerinin baskısı ve çeşitli oyunlarıyla, Türkiye, gittikçe artan ölçüde ithal mallı petrole dayalı bir enerji yapısına sürüklenmektedir. İthal malı petrol, yerli enerji kaynaklarının yerini almaktadır. Türkiye gibi fakir bir ülke açısından bu felâketli bir gidiştir.

Bir uçurumun kenarına yaklaşıldığı apaçık olduğu için kamu u kesimi, bir toparlanma ihtiyacı duymuştur. Ülkemizde bir «petrol türünleri arz ve talep etüdü» nün gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, TPAO, Petrol Ofisi, Akaryakıt Dairesi, Petrol Dairesi, Denizcilik Bankası Deniz Nakliyat ve Devlet Planlama Teşkilatı temsilcileri bir araya gelip çalışmaya koyulmuşlardır. İlgili kuruluşlar kendi içlerinde çekirdek araştırma grupları teşkiline yönelmişlerdir. Petrol Ofisi de kurduğu bir grupla ön çalışmayı fiilen başlatmıştır.

Bu ortak çalışmanın çözmesi gerekli üç ana sorun vardır :

1 — Türkiye petrol sektörüne verilmesi gereken an yön ne olmalıdır ?

2 — Bu yeni düzene kademeli olarak geçilirken hangi tedbirlere ihtiyaç vardır ve bu tedbirler nasıl ve hangi sürede alınmalıdır?

3 — Kısa dönemde ne gibi tedbirler gerekiidir ?

Bu üç sorunun çözülebilmesi için Türkiye enerjisi içinde petrolün yeri, ham petrolün üretimi ve ithali, rafineriler, petro — kimya sanayii gibi konuların incelenmesi ve Türkiye çıkarlarına uygun kararlar alınması gereklidir.

Türk uzmanlar, bu soruların ulusal çıkarlar açısından uygun cevaplarını kolayca bulabilecek yetenektedir. Bunlar zaten çözülmü güç sorunlar değildir. Üstelik mutlaka Türkler tarafından cevaplandırılması gerekli sorulardır. Zira bu alanda, Türkiye'nin çıkarları ile devletleri üzerinde etkili yabancı petrol şirketlerinin çıkarları fena hâlde çatışmaktadır. Bu şirketlerin çıkarı, Türkiye'ye alabildiğine ithal malı petrolü satabilmektedir. Türkiye'nin çıkarı ise, mümkün olduğu kadar az petrol ithal etmek ve kendi enerji kaynaklarına dayanmaktır. Nitekim bir petrol politikası çizme hareketi kamu kesiminde başlayınca, yabancı petrol şirketleri huzursuzluk belirtileri göstermeye başlamışlardır.

TAKUNYALI BİRADERLERİN MARİFETİ

«Takunyalı Biraderler» dönemine girildiğinden beri, telefonları «esselâmün aleykümü» diye açılan TPAO, yabancı petrol şirketlerinin imdadına yetişir. TPAO'ya göre, Türk petrol politikasını Türk uzmanlara çizdirmek mümkün değildir. Böyle birşeyi düşünmek bile imkânsızdır. Ulusal kuruluş, Türk uzmanlarını etkisizleştirici sonuçlarına itibar etmemektedir.

TPAO Genel Müdürü Özal, bakanı ağzından söyle çıkarmıştır : Araştırma, TPAO adına ihaleye çıkarılıp bir yabancı firmaya, özellikle Chemico firmasına verilecektir.

Chemico, petrolden çok kimya alanında çalışan bir Amerikan firmasıdır. Türkiye'deki temsilcisi, bu sayıda okuyacağınız gübre skandalında adı geçen, eski Sanayi Bakanı Mehmet Turgun'un hemşerisi Kilisli Ertuğrul Atik'tir.

TPAO'dan gelen teklif, ilgili kuruluşların sert itirazlarıyla karşılanmıştır. Toplantılarda kötü durumlara düşen Genel Müdür Özal, hemen Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı olan biraderinin himayesine sığınır. Müsteşar, kolları sıvar. Önce kamu kesimi içinde ki toplantılar Temmuz'dan Kasım'a, Kasım'dan Aralık ayına ertelenir. Bu arada da Devlet Planlama Teşkilâtının ilgili kuruluşların oluşturduğu kararlarla bağlı tutulamıyacağı, etüdün yabancı bir firmaya verileceği duyurulur. Nihayet 7 Kasım 1968'de TPAO'nun ilgili kuruluşları biraraya getiren kurul toplantısında sağlayamadığı teşebbüs, Devlet Planlama Teşkilatı patronajı altında sonuç landırılır: 7 Kasım'da imzadan çıkan yazıyla Devlet Planlama Teşkilâtının Chemico firmasıyla anlaştığı öğrenilir. **Chemico'nun isteyeceği her türlü bilginin kendisine verilmesi** ilgili kuruluşlara duyurulur.

Chemico, Türkiye'deki petrol tüketimini ve rafineri kuruluş yerlerini inceleyecek, bitmeşi karşılığında 100 bin dolar ve ayrıca 500 bin Türk Lirası alacaktır. Böylece, ayrıca rafinaj kapasitesi yarattıkları için eleştirilen yabancı peterol şirketleri rahat bir nefes alırlar.

Araştırmanın Amerikan firmasına verilmesi, çeşitli yönlerden ulusal çıkarlara aykırıdır :

— TPAO'daki teorübeli elemanların yanı sıra Petrol Ofisi, Petrol Dairesi gibi çeşitli kamu kuruluşlarında yeterli bir kadro mevcut iken, Türk araştırıcıların gerçek durumu tesbit etmesi engellenmiştir. Bu kadronun emperyalist oyunları keşfetme ve tedbir isteme yolu kapatılmıştır.

— Chemico tipi araştırma firmaları, genellikle kudretli petrol şirketlerinin uydusu durumundadır, en azından onların iyi geçinme zorundadır. Chemico, ulusal çıkarlarımızdan önce, yabancı petrol şirketlerinin çıkarlarını düşünecektir.

— Chemico, Türk uzmanların düşünecelerine göre, yabancı şirketlerin kurduğu asıl rafinaj kapasitesine gerekçe hazırlayacaktır.

— Petrol Ofisinin tasfiyesinin derhal ger çekleştirilmesi gibi, yabancı şirketlerin hoşuna giden yanlış ve tehlikeli teşebbüsler, için, TPAO da Chemico ellyle minareye kılıf hazırlatmış oldu. Kendi petrol politikasını yabancılara çizdiren bir ulusal petrol kuruluşunun, ulusal olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir.

ASIL BÜYÜK GÜBRE YOLSUZLUĞU

(Başı S. 1'de)

İTHALATÇILAR BOĞUŞUYOR

ABD, Hindistan'daki bü yük açlık üzerine 1966 yılından itibaren, yardım verdiği ülkelere karşı yeni bir politika izlemeye başlamıştır. Yeni politikanın özeti şudur: Sanayii bırakın, bütün gücü müzle tarıma yönelin. Tarım da yüksek ürün için de iyi tohumluk ve bol gübre ithal edin.

Demirel hükümeti, Meksika tohumluğunun getirilmesi, gübre fabrikalarının kurulması ve bol gübre ithalatıyla bu politikayı derhal benimsemiştir. Amaç, bir tarım reformunun gerçekleştirilmesidir. Tabii ki, tarım reformu edebiyatıyla birlikte, çok tatlı kâr vaadeden bir işin koku sunu alan kapitalistlerimiz, gübre ithali işini ele geçirebilme yolunda seferber olmuşlardır.

Bu yolda ilk koku alanlardan biri, eski asker ve yeni tüccar Ertuğrul Alatlı olmuştur. Alatlı, Basın—Yayın Genel Müdürü iken «kıyma makinalarında doğranan gençler» yayını üzerine derhal gö revinden uzaklaştırılan bir eski ihtilâlcidir. Alatlı, bun dan sonra politikaya atılmış, YTP'de önemli mevkilere gelmiş, sonra da ticarete yönelmiştir.

Alatlı güçlü destekler elde etmiştir. O tarihlerde Tunus'ta görevli Turan Çakın'ın ve şimdi milletvekili olan eski bir senatörün Tunus'ta kendi lehine teşebbüslerde bulunmalarını sağlamıştır. Tunus' un Ankara'daki Büyükelçisi Alatlı'yı desteklemiştir. Bu çabalar sonucu, Alatlı, 1968 Haziranında Tunus devlet şirketi Gafsa ile mutabakata varmıştır. Esas amaç gübre ithalatçılığı yapmak olmakla birlikte, Alatlı, teklifini câzip kılmak için Gafsa'nın Egekim adıyla Türkiye'de bir süperfosfat fabrikası kurarım ileri sürmüştür. Ama asıl işi, Ertuğrul Alatlı'nın genel müdürlüğünü yapacağı Egenet Ticaret Şirketi yürütecektir. Egenet, Gafsa'nın fosfat, kimyevi gübreler gibi bütün ürünlerinin satışı mümkün sili olacaktır. Hikmet Belbez ve hatta ünlü Mıgırdıç oile işin destekçisidir.

Bu tatlı işin peşinde koşan ikinci bir kişi, Ferit Apaydın dır. Apaydın, Başkan Bürgiba'nın kişisel dostu olan Bayan Inci Keçeci'nin çabaların da güvenmiştir. Ne var ki, 750 bin ton gübre ithali gibi çok tatlı bir işi, bu sayımız daki petrol yazısında da Chemico Amerikan Şirketinin temsilcisi olarak adı geçen madenci Ertuğrul Atik, söke söke almıştır. Bunda Atik'in Kilisli olmasının payı büyüktür. Sanayi Bakanı Mehmet Turgut, bu tatlı işin başkalarına gideceğine, sevdiği ve güvendiği Kilisli hemşerisine gitmesini tercih etmiştir. Esasen Ankara'da Mithatpaşa ve Ziya Gökalp cad delerinin kesiştiği köşede mü kellef bir bürosu olan Madenci Atik'in eski hükümetin bakanları arasında yakın temâsları vardır. Örneğin Refet Sezgin ile Ertuğrul Atik çok yakın iki dosttur lar. Fakat Atik, asıl desteği, Azot Sanayii'nden görmüştür. Atik'in karısının kardeşi Azot Sanayii Genel Müdür Yardımcısıdır. Bir başka Kilisli daha Atik'den desteğini esirge memiştir. Bu, Etibank Genel Müdürlüğünden ayrıldıktan sonra Akdeniz Gübre Sanayii Yönetim Kurulu Başkanlığına getirilen Suphi Yavaşça dır. Kilisli Suphi Yavaşça, Ertuğrul Atik'in yakın dostudur ve Mehmet Turgut'un sözüne güvendiği bir kişidir.

TUNUS SEFİRİNE VERİLEN ULTİMATOM

Azot Sanayii'nde sağladığı sağlam destekle, Atik, bu tatlı işi almıştır. Tunus'ta Alatlı'ya yardımcı olan Turan Çakın, Ertuğrul Atik' grubuna dönüş yapmakta sakınca görmemiştir.

Azot Sanayii, Tunus Sefiri ne adeta bir ültimatom vermiştir: Fosfat Tunus'tan alınacaktır. Üç yıllık bir anlaşma, 750 bin ton üzerinden imza edilecektir. Fosfat taşıma yüksek fiyatla alınması na rıza gösterilecektir. Yalnız Azot Sanayiinin ufak bir şartı vardır: Satıcı Tunus devlet şirketinin mümessili Ertuğrul Alatlı değil, Ertuğrul Atik olacaktır.

Tunus Sefiri, Alatlı'dan yanadır. Ama tatlı bir ticareti kaçırmamak için, Azot Sanayi'nin ültimatomuna boyun eğmekten başka yapabileceği bir iş yoktur. Nitekim Sefir, konuyla ilgilenen İzmir Ticaret gazetesinin Ankara Genel Temsilcisi Suat Nazif Baydur'a **«Azot Sanayii, Ertuğrul Atik'e vermezseniz iş olmaz, diyor»** sözleriyle durumu açıklamıştır. Bunun üzerine Sefir, gönlü Alatlı'da olmasına rağmen, derhal Tunus'a gitmiştir. Tunus Devlet şirketinin Alatlı ile sözleşme imzalayan müdürü değiştirilmiş, yerine gelen müdür de eski sözleşmeyi mütebber saymamıştır. Böylece gübre satış mümessilliği Ertuğrul Atik'e verilmiştir. Azot Sanayii de, Atik mümessil olunca 6 milyon dolar civarındaki anlaşmayı Tunus şirketiyle imzalamıştır. Mücadeleci Alatlı, yeni dostlar bularak işi kurtarmaya çalışmıştır. Devletin en yüksek mevkilerinden birini işgal eden bir zâtın doktor olan oğlunun ve Şefetyan'ın yardımlarına başvurmuş, ama işi ko partımak mümkün olmamıştır. Öteki grup ise, kudretli Ertuğrul Atik ile uzlaşma yolları aramayı tercih etmiştir.

FAS HUKUMETİ İŞE KARIŞIYOR.

Azot Sanayi'nin Tunus'la yaptığı anlaşma, o günlerde İzmir Ticaret gazetesi tarafından sert bir dille eleştirilmiştir. Gazete her yıl 8 milyon liranın «Akdenizin mavi sularına akıtıldığını» ileri sürmüştür. Gerçekten ABD çok ucuz bir teklif yapmış, navlun fiyatlarının yüksekliği ve taşımanın Türk gemileriyle yapılması zorunluluğu gerekçesiyle teklif reddedilmiştir. Küveyt ve Cezayir teklifleri olumsuz bulunmuştur. Ama Fas'ın teklifi ise çok ağır basmıştır. Fas Hükümeti, reddedilemiyecek bir teklif yapmıştır. En yüksek evsafta fosfat taşıma, bütün tekliflerden ucuz fiyatla verileceğini ileri sürmüştür. Ama Azot Sanayii, Kilisliler grubundan ve Atik'in öteki dostlarından gelen baskıların da etkisiyle kalitesi daha düşük ve fiyatı çok daha yüksek olan Tunus fosfatını almakta direnmiştir. Bunun üzerine Fas Hükümeti, Dışişleri kanalıyla Ticaret Bakanlığına resmi bir muhtıra ile başvurmuş, Türkiye için böylesine büyük bir ithalatta, Fas teklifinin dikkate alınmayışını hayret ve esefle karşıladığını beyan etmiştir. Dışişleri, Fas Hükümetinin yazısını Ticaret Bakanlığına bildirmiş, perde nin gerisinde oynanan oyundan tamamen habersiz bulunan devrin Ticaret Bakanı Ahmet Türkel de, keyfiyeti sert bir ifadeyle Sanayi Bakanlığından sormuştur. Oysa, Azot Sanayii yetkilileri ve özellikle Ertuğrul Atik'in kayınbiraderi, minarenin kılıfını çoktan hazırlamışlardır. Nitekim Sanayi Bakanlığı Müsteşarı Ali Çimen imzasıyla gelen cevapta, Türkiye'den büyük ithalâtta bulunacağı için Tunus'un tercih edildiği yazılmıştır. Ne var ki, Azot Sanayi'nin Tunus firmasıyla imzaladığı anlaşma'da «Karşılığında Türk malları alınacak» diye bir madde yoktur.

FAS'TAN GELEN TUNUS FOSFATI.

Kaderin bir cilvesi, ilk 10 bin tonluk fosfat geldikten sonra, Azot Sanayii'nin yaptığı anlaşmanın sakatlığı kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Tunus'ta büyük bir sel felâketi olmuş, bütün fosfat maden leri ve stoklar en az bir yıl için kullanılmaz hâle gelmiştir. Bu nedenle şimdi Tunus Fas'tan 6 dolar civarında almış olduğu fosfat taşlarını, yaklaşık olarak 2 dolar yüksek fiyatla, yâni 7,90 dolara Türkiye'ye satmaktadır. Demek ki, 750 bin ton fosfatta 15 milyon lira civarında bir para fazladan ve boş yere ödenmektedir.

Bu tatlı ticaretten Ertuğrul Atik yararlanmaktadır. Başbakan Demirel ise, bu konuşmasında, köylüye ucuz fiyatla gübre verile ceğini söylemektedir.